

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: dějepis
Studijní program: učitelství pro 2. stupeň ZŠ
Kombinace: dějepis – občanská výchova

PERZEKUCE KATOLICKÉ CÍRKVE NA FRÝDLANTSKU 1949-1955
CENTRALIZAČNÍ A INTERNAČNÍ KLÁŠTER HEJNICE

PERSECUTION OF THE CATHOLIC CHURCH IN THE FRÝDLANT
REGION BETWEEN 1949-1955
CENTRALIZED AND INTERNMENT MONASTERY IN HEJNICE

DIE VERFOLGUNG DER KATHOLISCHEN KIRCHE IM REGION
FRÝDLANT 1949-1955
ZENTRALISIERUNGS UND INTERNIERUNGS KLOSTER HEJNICE

Diplomová práce: 2006–FP–KAD–150

Autor:
Jan Heinzl

Podpis:

Adresa:
Jizerská 316
463 62, HEJNICE

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Kočová

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
102	21851	11	5	6	12

V Liberci dne: 16. 5. 2006

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 16. 5. 2006.

Jan Heinzl

Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955, centralizační a internační klášter Hejnice

Resumé

Předložená diplomová práce se zabývá církevně politickou situací v okrese Frýdlant v Čechách, mezi léty 1949-1955. Hlavním cílem bylo zmapovat a na základě analýzy historických pramenů vytvořit syntézu, která přehledně informuje o době nejtěžší perzekuce katolické církve s ohledem okresu Frýdlant v Čechách. Práce popisuje důležité prvky tehdejšího totalitního systému: Státní úřad pro věci církevní, význam činnosti církevního tajemníka, Katolickou akci, perzekuci katolických duchovních a zejména činnost centralizačního a internačního kláštera v Hejnicích. Součástí práce je také studie k problematice svozů klášterních knihoven. Pro doplnění tématu, jsou připojeny čtyři rozhovory s oběťmi perzekuce a seznamy centralizovaných a internovaných řeholníků a řeholnic v hejnickém klášteře.

Persecution of the catholic church in the Frýdlant region between 1949 and 1955, centralized and internment monastery in Hejnice

Summary

This diploma work deals with the political situation considering the situation of the Catholic Church in the district of Frýdlant in Bohemia between the years 1949 and 1955. The main aim was to map and on the base of historical sources analyze to create a synthesis, which gives a transparent view about the time of the hardest persecution of the Catholic Church in the Frýdlant district. This work describes important elements of the communistic totalitarian regime: the State office for the church affairs: the importance of the church secretary 's activities, the Catholic action and persecution of the catholic priests and especially the activity of the internment monastery of

Hejnice. One part of this work consists of a study about the cartage of monastery libraries. To make this topic complete, there are four interviews included, interviews with the victims of the persecution as well as lists of the internees – nuns and friars in the monastery of Hejnice.

Die Verfolgung der Katholischen Kirche im Region Frýdlant 1949-1955, Zentralisierungs- und Internierungs- Kloster Hejnice

Zusammenfassung

Die vorgelegte Diplomarbeit beschäftigt sich mit der kirchlich-politischen Situation im Landkreis Frýdlant v Čechách (Friedland in Böhmen), zwischen den Jahren 1949-1955. Hauptziel war auf Grund einer Analyse historischer Quellen eine Synthese zu gründen, welche übersichtlich über die schwerste Verfolgung der katholischen Kirche mit Hinsicht zum Landkreis Friedland in Böhmen informiert. Die Arbeit beschreibt wichtige Elemente des damaligen Totalität Systems, des Staatsamtes für kirchliche Angelegenheiten, Tätigkeitsbedeutung des Kirchensekretärs, katholisches Vorgehen, die Verfolgung der katholischen Geistlichen und vor allem die Tätigkeit des Zentralisations- und Internations- Kloster in Hejnice (Haindorf). Ein Teil von dieser Arbeit ist auch eine Studie zu Klosterbibliotheken Abtransporten. Zur Thema Ergänzung sind noch vier Aussprachen mit den Verfolgung Opfern und Verzeichnisse der zentralisierten und internierten Ordensbrüder und Ordensschwwestern aus dem Kloster Haindorf.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych vyslovil své díky těm, kteří pomohli a podpořili vznik této diplomové práce. Především však Mgr. Kateřině Kočové, vedoucí diplomové práce za trpělivost a všestrannou pomoc i podporu. Doc. PhDr. Ing. Miloši Rabanovi ThD. za podporu při shromažďování archivních pramenů. Vlastě Heinzlové za vstřícnost a pomoc při korekturách textu. Rodičům Janě a Janu Heinzlovým a babičce Hildegard Burešové, za trpělivost a všestrannou podporu. Mgr. Vítu Křozovi za překlad resumé do anglického jazyka. Wolfgangu Kelnhoferovi za osobní a finanční podporu. Dále děkuji P. Benediktu V. Holotovi, OFM, P. Janu J. Kohlovi, OSB, P. Doc. PhDr. Karlu Říhovi, SJ, S. M. Aquině Čurdové, OSU a S. M. MUDr. Kateřině Havlové, OSU za vstřícnost při sepsání a poskytnutí svých výpovědí.

V neposlední řadě děkuji Mgr. Haně Chocholouškové a Jiřímu Bockovi ze Státního okresního archivu v Liberci, za pomoc při shromažďování archivních pramenů. Mgr. Olze Trinerové z knihovny Památníku národního písemnictví za zpřístupnění archivních dokumentů a Mgr. Daliboru Státníkovi z Archivů ministerstva vnitra.

OBSAH

1. ÚVOD	4
2. KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY	6
2.1. KRITIKA PRAMENŮ	6
2.1.1. <i>Státní okresní archiv v Liberci, fond ONV Frýdlant v Čechách.....</i>	<i>6</i>
2.1.2. <i>Státní oblastní archiv v Litoměřicích, fond KNV Liberec</i>	<i>7</i>
2.1.3. <i>Národní archiv v Praze, fond Státního úřadu pro věci církevní.....</i>	<i>7</i>
2.1.4. <i>Archiv ministerstva vnitra České republiky, fondy H 718 a 185.....</i>	<i>8</i>
2.1.5. <i>Archiv knihovny Památníku národního písemnictví.....</i>	<i>8</i>
2.1.6. <i>Rozhovory metodou orální historie</i>	<i>9</i>
2.2. KRITIKA LITERATURY	10
2.2.1. <i>KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993.....</i>	<i>10</i>
2.2.2. <i>VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.....</i>	<i>10</i>
2.2.3. <i>VLČEK, Vojtěch (ed.): Ženské řehole za komunismu 1948-1989, Olomouc 2005.</i>	<i>11</i>
3. OD ÚNORA 1948 K PROTICÍRKEVNÍM ZÁKONŮM	12
4. PERZEKUCE KATOLICKÉ CÍRKVE 1949-1953	15
4.1. STÁTNÍ ÚŘAD PRO VĚCI CÍRKEVNÍ	17
4.2. POLITICKO - NÁBOŽENSKÁ SITUACE V OKRESE FRÝDLANT V ČECHÁCH PO ÚNORU 1948	19
4.3. KATOLICKÁ AKCE.....	20
4.3.1. <i>Okresní výbor KA Frýdlant v Čechách</i>	<i>23</i>
4.4. CÍRKEVNÍ TAJEMNÍK.....	25
4.4.1. <i>Církevní tajemník ONV Frýdlant v Čechách.....</i>	<i>27</i>
4.5. PERZEKUCE KATOLICKÝCH KNĚŽÍ NA FRÝDLANTSKU	29
5. FRANTIŠKÁNSKÝ KONVENT V HEJNICÍCH OD ROKU 1949 DO 14. DUBNA 1950	30
5.1. HEJNIČTÍ FRANTIŠKÁNI A SPOLUPRÁCE S TOTALITNÍ MOCÍ.....	32
6. NA CESTĚ K LIKVIDACI ŘEHOLNÍHO ŽIVOTA V ČSR	42
6.1. PLÁNY POSTUPU PROTI MUŽSKÝM ŘEHOLÍM.....	43
7. AKCE „K“, KLÁŠTERY	45
7.1. OBSAZENÍ KLÁŠTERNÍCH BUDOV, SMYSL A VÝZNAM CENTRALIZAČNÍCH A INTERNAČNÍCH KLÁŠTERŮ	48
7.1.1. <i>Centralizační a internační kláštery.....</i>	<i>51</i>
8. AKCE „K“ A HEJNICKÝ KLÁŠTER	52
8.1. KLÁŠTER HEJNICE – CENTRALIZACE ŘÁDU OFM 14. - 25. DUBNA 1950	54
8.2. II. ETAPA AKCE „K“ A HEJNICKÝ KLÁŠTER	57

8.3. CENTRALIZAČNÍ KLÁŠTER HEJNICE OD 28. DUBNA 1950 DO 24. KVĚTNA 1952.	58
8.3.1. <i>Duben a květen 1950</i>	59
8.3.2. <i>Červen 1950</i>	61
8.3.3. <i>Červenec a srpen 1950</i>	64
8.3.4. <i>Září 1950</i>	65
8.3.5. <i>Listopad a prosinec 1950</i>	67
8.3.6. <i>Únor a březen 1951</i>	70
8.3.7. <i>Září, říjen a listopad 1951</i>	72
8.3.8. <i>Leden 1952</i>	75
8.3.9. <i>Konec centralizačního kláštera Hejnice</i>	76
9. REORGANIZACE ŽENSKÝCH ŘÁDŮ A AKCE VYKLIZENÍ ŽENSKÝCH KLÁŠTERŮ V ROCE 1950.	77
9.1. SOUSTŘEDĚNÍ A INTERNACE PŘEDSTAVENÝCH ŽENSKÝCH ŘÁDŮ A KONGREGACÍ	79
9.2. NEREALIZOVANÁ AKCE „B“, JEJÍ VLIV NA INTERNACI ŘEHOLNIC V HEJNICÍCH.	81
9.3. INTERNAČNÍ KLÁŠTER HEJNICE	82
9.3.1. <i>Rok 1953</i>	85
9.3.2. <i>Rok 1954</i>	87
9.3.3. <i>Rok 1955, ukončení internace řeholnic</i>	88
10. VÝSLEDKY CENTRALIZAČNÍHO A INTERNAČNÍHO KLÁŠTERA V HEJNICÍCH.	89
11. SVOZY KLÁŠTERNÍCH KNIHOVEN PO 14. DUBNU 1950.	90
11.1. LIKVIDACE FRANTIŠKÁNSKÉ KNIHOVNY V HEJNICÍCH	92
12. ZÁVĚR	93
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	95
PRAMENY	95
LITERATURA	95
POUŽITÉ ZKRATKY	98
POUŽITÉ ZKRATKY ŘÁDŮ A KONGREGACÍ	100
SEZNAM PŘÍLOH	102

1. ÚVOD

Předložená diplomová práce se zabývá obdobím dějin Československa po únoru 1948. S nástupem KSČ k moci, se začaly výrazně komplikovat vztahy mezi římskokatolickou církví a totalitním režimem v zemi. Vzájemné stýkání brzy přerostlo v zásadní konflikt, jehož důsledek pro církve znamenal ztrátu samostatnosti, perzekuci duchovních, řeholníků, řeholnic i prostých věřících. Snaha o likvidaci katolické církve měla mnoho podob. Od pronásledování kléru pro jeho odpor ke komunismu a totalitnímu zřízení, přes monstrprocesy na základě smyšlených obvinění s vybranými skupinami duchovních a věřících, až po likvidaci řeholního života v Československu během let 1950 – 1953. Tu státní moc uskutečnila v rámci tzv. akcí „K“, „Ř“ a „B“, které v podstatě znamenaly konec existence mužských řeholních komunit a centralizaci a kontrolu ženských řádů a kongregací. V průběhu prvních let 50 let, kdy státní aparát likvidaci řádů a kongregací realizoval, došlo z jeho viny i k nevyčíslitelným ztrátám na nemovitém a movitém majetku.

Předložená práce si původně kladla za cíl popsat problematiku centralizačního a internačního kláštera v Hejnicích v Jizerských horách, který byl součástí systému perzekuce řeholníků a řeholnic. Z tohoto důvodu znělo zadání diplomové práce: *„Akce „K“ kláštery, centralizační a internační středisko StB Hejnice.“* Postupným rozšiřováním pramenné základny a nově získávaných poznatků si zpracovávané téma vyžádalo rozšíření způsobem, který by problematiku centralizačního a internačního kláštera v Hejnicích lépe včlenil do souvislostí církevně politické situace v někdejším okrese Frýdlant v Čechách. Opomenut neměl zůstat ani pohled na obecné souvislosti, které nás informují o celorepublikové, církevně politické situaci. V důsledku nových poznatků a celkové změně struktury práce, byl původní cíl rozšířen a tím změněn i název na: *„Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949 - 1955, centralizační a internační klášter Hejnice.“* Nově vytyčené cíle, poskytly

prostor pro rozdělení práce do dvou základních okruhů. Tím prvním byla církevně politická situace v okrese Frýdlant v Čechách od roku 1949, její charakteristika a projevy, tím druhým centralizační a internační klášter v Hejnicích, jeho charakteristika, význam a rekonstrukce nuceného pobytu řeholníků a řeholnic v letech 1950 – 1955. Sekundární tezí bylo zmapovat likvidaci hejnické klášterní knihovny po zabrání kláštera SÚC v roce 1950, a to v kontextu problematiky celorepublikového svozu klášterních knihoven.

Pro popsání zvoleného tématu bylo nutno prostudovat celou řadu pramenů. Využity byly především fondy Archivu ministerstva vnitra, obsahující zprávy StB, vážící se k centralizaci a internaci řeholníků a řeholnic v celorepublikovém rozsahu, tak i k hejnickému centralizačnímu a internačnímu klášteru. Dále fondy Národního archivu v Praze, obsahující důležité prameny SÚC k proticírkevní politice totalitního režimu s mnoha dokumenty vážícími se k okresu Frýdlant v Čechách, fondy Státního oblastního archivu v Litoměřicích, shromažďující dokumenty církevního oddělení KNV v Liberci. V neposlední řadě fondy Státního okresního archivu v Liberci, obsahující dokumenty církevního oddělení ONV Frýdlant v Čechách a provizorní soupis dokumentů archivu knihovny Památníku národního písemnictví v Praze, obsahující dokumenty k problematice mobiliářů, především knihoven ze zrušených klášterů. Mezi další prameny patří i rozhovory s tehdy perzekuovanými řeholníky a jednou řeholnicí. Rozhovory umožnily práci doplnit o v archivních dokumentech zcela chybějící zdroj informací.

Kromě archivních pramenů a rozhovorů byly informačním zdrojem mimo jiné i vydané práce historiků Karla Kaplana a Vojtěcha Vlčka. Jejich obsah nabízí historikovi i čtenáři důležitý základ v podobě uvedení do problematiky církevně politické situace v Československu a perzekuce řeholníků a řeholnic od roku 1948. Předložená práce si klade za cíl, rozšířit škálu literatury mapující období komunismu v Československu se zaměřením na problematiku v regionu Frýdlantska.

2. KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

2.1. KRITIKA PRAMENŮ

Zpracované téma perzekuce katolické církve na Frýdlantsku v letech 1949 až 1955, společně s centralizačním a internačním klášterem v Hejnicích si žádalo prostudování velkého množství archivních pramenů. Ve snaze shromáždit co nejširší množství archivních dokumentů vázících se k tématu, bylo celkem prostudováno šest fondů z pěti archivů nacházejících se na území České republiky. Prostudovaný obsah jednotlivých fondů, byl vždy tematicky a chronologicky tříděn se zaměřením na církevní otázky, což usnadnilo heuristickou fázi práce historika. Přesto měl každý prostudovaný fond svá specifika, o kterých je více v následující kritice vybraných archivních fondů.¹

Dalším druhem pramene jsou rozhovory s oběťmi perzekuce z řad řeholníků a řeholnic. Metodou orální historie byly uskutečněny čtyři rozhovory, a to se třemi řeholníky a jednou řeholnicí. Plný přepis rozhovorů je v druhé příloze této práce.

2.1.1. Státní okresní archiv v Liberci, fond ONV Frýdlant v Čechách

Jedná se o fond, ve kterém jsou seříděny dokumenty, v roce 1960 zaniklého Okresního národního výboru Frýdlant v Čechách. Pro zpracovávání téma, byly zvláště významné kartony 140 a 141, které obsahují prameny k církevním záležitostem z oblasti majetkové, hospodářské a církevně politické. Původcem velké části převážně úředních listin, korespondence s nadřízenými orgány státní správy, kádrových dokumentů i rukou psaných poznámek, byl okresní kultový, později církevní tajemník ONV Václav Beran.

Z hlediska významu byl tento fond, zdrojem dílčích poznatků k problematice počátečního období perzekuce římskokatolických duchovních

¹ Úplná soupis všech použitých pramenů viz Seznam pramenů a literatury.

na Frýdlantsku sledovaného od roku 1949. Dále nabízel chronologicky neúplné zprávy k centralizačnímu a internačnímu klášteru v Hejnicích. Vzhledem k tomuto zjištění bylo nutno prostudovat fondy Krajského národního výboru v Liberci, věnující se církevním záležitostem v kraji.

2.1.2. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, fond KNV Liberec

Ve velmi obsáhlém fondu Krajského národního výboru Liberec se shromažďování archivních dokumentů, vážících se k problematice církevních záležitostí, soustředilo na kartony s dokumenty církevního oddělení KNV. Celkem bylo prostudováno patnáct kartonů tohoto fondu.

Jednotlivé kartony jsou řazeny chronologicky a obsahují dokumenty typu situačních zpráv, korespondence s podřízenými a nadřízeným orgány tehdejší státní správy, majetkové záležitosti, instruktážní dokumenty k proticírkevnímu boji.

Při zpracovávání dokumentů pro předloženou diplomovou práci bylo nejvíce čerpáno z materiálů, které obsahovaly podstatné dokumenty vážící se jak k problematice perzekuce římskokatolické církve na Frýdlantsku, tak i k centralizačnímu a internačnímu klášteru v Hejnicích. Velké množství získaných poznatků z tohoto fondu, pomohlo podstatnou měrou k sepsání této práce, ale také odkázalo na fond Státního úřadu pro věci církevní uložené v NA² v Praze a fondy ministerstva národní bezpečnosti, později vnitra uložené v AMV³ v Praze.

2.1.3. Národní archiv v Praze, fond Státního úřadu pro věci církevní

Fond Státního úřadu pro věci církevní, uložený v Národním archivu v Praze, obsahuje dokumenty týkající se vztahů mezi československým státem a existujícími církvemi na území republiky. Jedná se o velmi důležité prameny,

² Národní archiv.

³ Archiv ministerstva vnitra

neboť charakter úřadu, ze kterého vycházely, byl v období své existence hlavním orgánem pro kontrolu a perzekuci všech církví. S ohledem na níže uvedou práci byly z tohoto fondu prostudovány kartony č. 41, 50, 82, 83, 87, na jejichž obsah je v diplomové práci často odkazováno. Všechny uvedené kartony shromažďují dokumenty vážící se k perzekuci katolické církve v celorepublikovém měřítku i v rámci Libereckého kraje, což umožňuje velmi přínosné srovnání ve vztahu celorepublikový – regionální.

2.1.4. Archiv ministerstva vnitra České republiky, fondy H 718 a 185

Neopomenutelnou součástí studia pramenů, byly také fondy uložené v archivu ministerstva vnitra ČR. Jedná se o dva fondy v roce 1953 zaniklého ministerstva národní bezpečnosti, jehož agendu a správu nad nižšími orgány převzalo výše uvedené ministerstvo. Prostudované archivní prameny jsou dokumenty vytvořené Státní bezpečností, která byla nezbytnou součástí perzekuce církví na území ČSR. Od roku 1952, kdy byl v hejnickém klášteře zřízen internační tábor byla Státní bezpečnost jeho hlavní správcem.

Obsah fondu H 715 je dále členěn do jednotlivých map, kdy mapy č. 1 a 2 obsahují dokumenty převážně obecného charakteru vážících se k centralizačním a internačním klášterům a s nimi spojeným zásahům. Velmi důležitá je mapa č. 5, která shromažďuje archiválie spjaté bezprostředně s centralizačním a internačním klášterem v Hejnicích. Zvláště přínosné pro vytvoření práce byly situační zprávy, na základě kterých, bylo možné rekonstruovat život internačního kláštera.

2.1.5. Archiv knihovny Památníku národního písemnictví

Doposud provizorní seznam archiválií, týkající se svozů knih z klášterních knihoven v roce 1950, je přínosným fondem, který bylo možné se souhlasem vedení knihovny PNP prostudovat a výsledky publikovat v této

diplomové práci. Na základě získaných poznatků z obsahu tohoto provizorního fondu, byla napsána část práce, věnující se problematice svozů klášterních knihoven. Fond obsahuje důležité materiály, pocházející z SÚC a PNP, které nás seznamují s postavením, do kterého se po zásahu proti řeholníkům a řeholnicím, klášterní mobiliáře dostaly. Poukazuje na zacházení s knihami i napravování způsobených škod po vzniku PNP. Časově je obsah tohoto fondu vymezen obdobím od roku 1950 až do 90 let 20. století, kdy probíhala restituční řízení a navrácení části knihoven zpět řádům a kongregacím.

2.1.6. Rozhovory metodou orální historie

Pro doplnění předložené práce a ve snaze o její vyváženost a objektivitu byly za pomoci metody orální historie vedeny čtyři rozhovory, s přímými oběťmi perzekuce. Metoda orální historie nabízí badateli doplnit práci o svědectví pamětníků a na základě analýzy jejich odpovědí na kladené otázky, doplnit práci o další historický pramen.⁴

Čtyři na sobě nezávisle vedené rozhovory se třemi řeholníky a řeholnicí, kteří byli v období let 1950 – 1955 centralizováni a internováni v hejnickém klášteře, umožnily doplnit předloženou práci o chybějící fakta. Jednalo se o informace samotných obětí, donucených k pobytu v hejnické centralizaci a internaci. Získané výpovědi byly podrobeny kritické analýze společně s ostatními prameny a na tomto základě použity v předložené práci.

Vzhledem ke skutečnosti, že přímých pamětníků stále ubývá, jsou celé přepsané rozhovory otištěny v příloze této práce. Jejich autenticita i kvalitativní hodnota byly důležitým pramenem při sepsání předložené práce.

⁴ Podrobněji: VANĚK, Miroslav a kol.: Orální historie, Metodické a „technické“ postupy, Olomouc 2003.

2.2. KRITIKA LITERATURY

Od pádu komunistické totalitní moci v Československu, vzniklo mnoho prací, které se věnují církevní politice totalitní moci i perzekuci církví, která byla s předlistopadovým režimem spjata. Pro vznik této diplomové práce byly nejdůležitější především tři publikace, které jsou v níže uvedené kritice literatury také popsány. Svou hodnotu však mají i ostatní tématicky propojené knihy, jejichž seznam je uveden v závěru této práce.⁵

2.2.1. KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993.

Práce historika Karla Kaplana je první syntézou vzniklou po roce 1989, která se věnuje problematice vztahů státu a církve, zejména římskokatolické, v období let 1948-1953. Autorovi se podařilo na základě studia pramenů vycházejících z archivů ÚV KSČ, bývalého ústavu Marxismu-Leninismu a dalších, vytvořit monografii, která chronologicky i tématicky vystihuje zásadní události církevně politického boje. Z tohoto důvodu je také Kaplanova práce zařazena mezi základní monografie, které byly použity při vzniku této práce. Je také důležité vyzdvihnout vyváženost i objektivitu díla a přílohy v podobě opisů důležitých dokumentů.

2.2.2. VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

Druhou monografií podstatnou při studiu uvedené problematiky je syntéza historika Vojtěcha Vlčka věnovaná perzekuci mužských řádů a kongregací. Práce informuje o plánech a realizaci postupů proti řádům a kongregacím včetně soudních procesů, které byly s řeholníky v průběhu let 1948 - 1964 vedeny. Podstatné je také připomenout celorepublikový kontext,

⁵ Viz seznam literatury v závěru této práce.

který kniha s příklady perzekuce z jednotlivých regionů přináší. Cenný je též nástin perzekuce katolické církve v ostatních zemích sovětského bloku.

2.2.3. VLČEK, Vojtěch (ed.): Ženské řehole za komunismu 1948-1989, Olomouc 2005.

Konference pořádaná vyššími představenými ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií 1. října 2003, v kostele sv. Voršily v Praze, dala vzniknout sborníku příspěvků, který uspořádal již výše zmiňovaný historik Vojtěch Vlček. Jednotlivé příspěvky jsou rekonstrukcí života a perzekuce ženských řádů a kongregací za celé období totality Čechách a na Moravě v letech 1948 až 1989. Četné odkazy na internační klášter v Hejnicích, jakožto místo internace převážně představených řádů a kongregací, bylo nápomocné pro doplnění předložené práce a kritické zhodnocení prostudovaných pramenů.

3. OD ÚNORA 1948 K PROTICÍRKEVNÍM ZÁKONŮM

Necelé tři roky po skončení druhé světové války se stalo Československo znovu totalitním nedemokratickým státem. Komunistická strana převzala prostřednictvím Národní fronty monopol moci a tím uskutečnila první z vytyčených cílů na cestě přeměnit zemi v lidovou demokracii sovětského typu.⁶

Charakteristickým rysem následujícího období byla represivní politika vůči skutečným, či domnělým odpůrcům nového pořádku. Zrušeny nebo kontrolovány byly spolky, církve i jiná dobrovolnická sdružení. Během krátké doby „zmizela“ celá řada nepohodlných osob, které byly na základě svého smýšlení, původu či z jiných důvodů označeny za potenciální nepřátele lidově demokratického zřízení a ve vykonstruovaných procesech nezákonně zbaveny svobody, odsuzovány k mnohaletým trestům, nevyjímaje trest smrti. Těžké žaláře, nucené práce, ztráta občanských práv i lidské důstojnosti postihují všechny společenské vrstvy obyvatelstva. Nastolený systém změnil nejen společenský řád, nýbrž i obyvatelstvo.

Rozpoutaná vlna perzekucí neopomněla ani oblast náboženského života. Církve a náboženská společenství byly komunisty považovány za úhlavní nepřátele a podle toho k nim nový režim také přistupoval. Vztahy státu a církve se komplikovaly již před nástupem komunistů k moci. Bylo proto zřejmé, že po vítězství KSČ v únoru 1948 se potýkání nad otázkami školského zákona a pozemkovou reformou budou ubírat směrem ke prospěchu pro vítěze a dále si církve podmaňovat. Komunisté odhodlaní k aktivnímu útoku proti církvi silili, život církví i věřících se komplikoval.

Zvláštní pozornost byla ze strany nové vládnoucí garnitury věnována církvi katolické, která byla vnímána jako ohnisko odporu vůči zřízení i jeho praktikám. Svou roli sehrálo i geopolitické rozložení sil v Evropě, počet

⁶ Podrobněji: KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993. HANUŠ, Jiří – STŘÍBRNÝ, Jan (ed.): *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*, Brno 2001. VLČEK, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004.

katolíků v zemi, hospodářský i politicko-ideologický vliv této církve. I přes sekularizační proces, který od vzniku první republiky ve společnosti probíhal, se k římskokatolickému vyznání hlásilo cca. 6,8 miliónů obyvatel.⁷

Vzájemné potýkání státní moci a církve se z počátku odehrávalo především v rovině vrcholné politiky. V předúnorových jednáních mezi katolickou církví a vládou dominují dva spory: školský zákon, ten se snažil o sjednocení systému pod státním dohledem a v podstatě rušil dosud nezávislé církevní školství, a tzv. pozemková reforma, která revidovala pozemkovou reformu z roku 1919 a navrhovala vyvlastnění půdy nad 50ha, nevyjímaje ani tu církevní. Pro katolickou církev to znamenalo faktickou závislost na státu.⁸ V poúnorové době se tyto dva výše uvedené zákony staly skutečností. Důsledky, které z nich plynuly, odstartovaly vlnu církevních perzekucí, napříč státem uznávaných církví, především v katolické.

Jednání mezi státem a katolickou církví na nejvyšší úrovni, které bylo od parlamentních voleb v roce 1946 pod mocenským vlivem komunistů, vneslo do oblasti církevního života i další prvky. Politický sekretariát ÚV KSČ si byl vědom potřeby získat na svou stranu představitele církve. Byla to potřeba jasně praktická a měla napomoci v boji proti církvi samé. Volání ÚV KSČ po zformování pokrokových sil v církvi vedlo k dílčím úspěchům. Počátkem února 1948 získali komunisté ke spolupráci několik kněží a jednání pokročila i ve směru získání Josefa Plojgara⁹ na připravovanou kandidátku Národní fronty (dále jen NF) pro chystané parlamentní volby. Ač je možné získané kněze považovat spíše za jednotlivce a dílčí úspěch, v následujícím období se

⁷ http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/scitani_v_roce_1950, tab. 4 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a národnosti, 18.3. 2006. Srovnej s Karel Kaplan, Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993, s. 5.

⁸ KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948 - 1953, Brno 1993, s. 17.

⁹ Josef Plojhar, katolický kněz a poslanec za stranu lidovou. V srpnu 1948 suspendován za kolaboraci s komunisty. Po své suspendaci a následné exkomunikaci stál v komunistických vládách v pozici ministra.

jejich služeb náležitě využilo v propagandě proti politice ČSR biskupské konference i Vatikánu.¹⁰

Převzetím monopolu moci komunisty byly postupně naplňovány teze, které směřovaly k absolutnímu převzetí moci ve státě. Vzájemná očekávání mezi vysokým katolickým klérem a komunistickým vedením státu nebyla nijak euforická. Vycházela z dřívějších jednání, která byla ze strany státu již tehdy víceméně pod vlivem komunistů. Boj, který komunisté rozpoutali, měl perspektivy postavit nižší duchovenstvo proti vysokému kléru a jak i sám Klement Gottwald řekl: „*Dostat je tak daleko, aby se s Vatikánem rozešli a stali se národní církví.*“¹¹ Římskokatolická církev si svou pozici plně uvědomovala. Pražský arcibiskup Josef Beran poprvé vystoupil proti komunistickému puči v pastýřském listu „Arcibiskupe, nemlč, nesmíš mlčet“. Jeho snaha upozornit na únorový vývoj, nezákonnosti a perzekuci však zůstala bez účinku. Důvod, proč tomu tak bylo, snad najdeme v podpoře komunistů drtivou většinou obyvatelstva, nevyjímaje katolíky.¹²

Od převzetí moci komunisty až do počátku tvrdé konfrontace s církví na jaře 1949 bylo intermezzo, ve kterém obě strany sporu hledaly nejvýhodnější pozici. Přesto je jednoznačné, že komunisté usilovali o monopol moci i v této oblasti bez ohledu na kompromis. Meziobdobí bylo vyplněno především jednáními, která za stranu katolické církve vedl litoměřický biskup Štěpán Trochta a za komunisty ministr spravedlnosti Alexej Čepička. Zápas, který spolu sváděli, byl nerovným bojem, jenž směřoval k vítězství totalitní moci. Nová církevní linie, která se prosadila z jara 1949, byla kombinací administrativně politických opatření s cílem podrobení katolické církve v Československu. Výsledkem byla nejen perzekuce církve, nýbrž dala církvi

¹⁰ KAPLAN, Karel: *Stát a církev...*, Brno 1993, s. 21-22.

¹¹ KAPLAN, Karel: *Stát a církev ...*, Brno 1993, s. 23.

¹² Podrobněji: KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993.

nový statut politického protivníka, který po celou dobu totality zápasil o svou nezávislost i existenci.¹³

4. PERZEKUCE KATOLICKÉ CÍRKVE 1949-1953

Nový směr církevní politiky byl v Československu postaven nejen na politicko administrativní diskriminaci. Jednou z podob nového směru byla promyšlená perzekuce, která duchovenstvu prezentovala moc režimu a zároveň špinila jméno katolické církve v očích veřejnosti.¹⁴ Komunisté se snažili církev ochromit, ale především plně kontrolovat její činnost ve vztahu k režimu a okolí.

Prvním pokusem jak zasáhnout proti stále sjednocené katolické církvi byla tzv. Katolická akce (dále KA), jejímž cílem bylo především rozdělení kléru a věřících a snaha vytvořit pokrokovou opozici kněží a věřících, kteří se postaví proti biskupům, hájícím nezávislost a zájmy Vatikánu.¹⁵ Skutečným základem nové církevní politiky se od roku 1949 staly dva zákony, které rozhodujícím způsobem poznamenaly církevní život a umožnily boj proti církvi lépe organizovat a samotnou církev i duchovenstvo lépe, či spíše dokonale kontrolovat. Ministr Čepička volal již v červnu 1949 na předsednictvu ÚV KSČ po rychlém přijetí zákona o hospodářském zabezpečení státem uznaných církví. Tlak na rychlé řešení církevních otázek sílil.

Politika komunistů nestála jen na principu trestu. Církev sice byla po přijetí zákonů, které omezovaly a kontrolovaly její činnost, ochromena,

¹³ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev ..., Brno 1993. VAŠKO, Václav: Neumlčená: Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce, II. díl, Praha 1990. HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan (ed.): Stát a církev v roce 1950, Brno 2000. HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan (ed.): Katolická církev a totalitarismus v českých zemích, Brno 2001.

¹⁴ Obdobné perzekuci byly vystaveny i ostatní církve jen s rozdílem nižšího počtu stíhaných, což bylo dáno velikostí samotných církví.

¹⁵ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev ..., Brno 1993. Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002.

ale komunisté stále usilovali o získání kléru, a to především nižšího pro spolupráci. Jeden z největších zápasů o věrnost biskupům, či státu se vedl v případě platového zákona.¹⁶ Faráři byli zástupci církevního oddělení NF agitací přemlouvání k přijetí principu výplat ze státní pokladny. V počátku se zdálo být přemlouvání marné a vedlo spíše ke vzniku rezolucí, které platový zákon odmítaly, později kněžím stejně mnoho nezbývalo a na podmínky státu přistoupili. Důvody byly převážně existenční, neboť po pozemkové reformě, uzavření církevních škol a konfiskacích majetku zůstala většina kněží bez prostředků, což je nakonec donutilo plat od státu přijmout. Nemalou roli sehrála i drastická opatření v podobě uvěznění několika duchovních, kteří zákon odmítali. Jako důvod posloužil paragraf o veřejném pobuřování.¹⁷

Celá záležitost kolem platového zákona jasně ukázala, která z linií církevní politiky uvnitř komunistické strany zvítězí. Alexej Čepička byl na rozdíl od prezidenta Gottwalda přesvědčen o nutnosti tvrdého postupu a záměrně nehodlal s církví dosáhnout dohody. Gottwald zastával shovívavější přístup, kterým by bylo možno dosáhnout přijatelné dohody a konečně i vytvoření národní církve. Čepičkova koncepce vítězila, jeho vliv na řízení církevní politiky znamenal odhodlání k rychlému řešení.

Vyostření vzájemných vztahů mezi církví a státním, komunisty ovládaným aparátem započalo éru stíhání, věznění, vraždění a likvidace církve i jejích členů. Stupňující se tlak měl mnoho podob, ale jeden cíl. První podobou perzekuce byly politicky motivovaná obvinění a procesy s jednotlivci. Jednalo se v první řadě o kněze, kteří se stavěli proti KA a otevřeně ji kritizovali, či odmítali platový zákon. Tyto individuální procesy měly především zastrašit další odpůrce z řad kněží a usnadnit práci při prosazování myšlenek komunistů. Drobné procesy s jednotlivci však nenaplněly očekávání. Vhodným nástrojem perzekuce se ukázal ze Sovětského svazu importovaný,

¹⁶ Platový zákon učinil z kněží státní zaměstnance, kteří nebyli napříště závislí na mzdách od biskupů, nýbrž dostávali pravidelný příjem ze státní pokladny. Ten byl však podmíněn ochotou ke spolupráci, či spíše v prvořadě loajalitou k režimu.

¹⁷ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 94-111.

tzv. monstrproces. Ten splňoval cíle komunistů a navíc byl výjimečný svou podobou a především účinkem na veřejnost. Monstrprocesy se osvědčily nejen v boji proti církvi, ale i politickým a dalším protivníkům režimu.¹⁸ Další vlna perzekuce byla spuštěna v dubnu 1950 a zaměřila se na řeholní život v Československu. Do dějin vstoupila pod krycím názvem akce „K“ kláštery a v jejím průběhu byl zlikvidován řeholní život na celém území ČSR. V následujících letech až do roku 1953 postihla také řehole ženské. Součástí likvidace řeholí byla také celá řada procesů s jednotlivci z řad řeholníků a řeholnic. Stíhání neminulo ani církevní hodnostáře. Čeští a moravští biskupové byli od května 1949 postupně internováni v domácím vězení, nevyjímaje arcibiskupa Berana. Tím byla církevní hierarchie připravena o jakýkoliv vliv na dění v církvi. Biskupské úřady byly obsazeny kolaborujícími kněžími do funkcí generálních vikářů, které instaloval Státní úřad pro věci církevní (dále jen SÚC).¹⁹ Proti samotným biskupům byly v následujících letech vedeny samostatné procesy. V případě Slovenska čekal na biskupy podobný osud.²⁰

4.1. STÁTNÍ ÚŘAD PRO VĚCI CÍRKEVNÍ

Způsob řízení postupu proti církvím byl pro komunisty od počátku velmi důležitý. Když se komunistům podařilo udělat ze vztahu s církví politický problém, začaly se vytvářet orgány, které se církevní problematikou zabíraly. Již 18. března 1948 vzniklo z oboustranné iniciativy státu a církve církevní oddělení při Národní frontě s cílem řešit sporné otázky. Z počátku se oddělení tvářilo jako skutečný úřad, hledající kompromisní východiska. Jeho

¹⁸ První z monstrprocesů, ve kterých hrála roli církev, se odehrál v prvních dubnových dnech roku 1950. Souzení a odsouzení byli představitelé mužských řádů s cílem pošpinit řehole, označit kláštery za místa reakce a ospravedlnit následující zákrok, ve kterém měl být řeholní život v zemi centralizován a zlikvidován. Podrobněji: Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002, KAPLAN, Karel: Stát a církev ..., Brno 1993, VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

¹⁹ Například internovaného litoměřického biskupa Štěpána Trochtu donutili ke jmenování Eduarda Olivy do funkce generálního vikáře poplatného režimu.

²⁰ Podrobněji: Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002.

přeměna na komunisty ovládaný orgán však začala brzy po jeho ustanovení, a to hlavně v iniciativě náboru „pokrokových“ kněží ze všech států uznávaných církví. Církevní oddělení NF se tak brzy stalo proticírkevní organizací, která hájila a prosazovala zájmy komunisty ovládané NF. To dokazuje vznik druhého orgánu, který se církevními otázkami zabýval, 10. června 1948 se poprvé sešla církevní komise při ÚV KSČ,²¹ jejímž hlavním cílem bylo projednávání otázek vztahu k církvi ještě před projednáním v církevní komisi NF.²²

Vůdčí osobností církevní šestky, jak byla církevní komise ÚV KSČ nazývána, byl od jejího počátku Alexej Čepička. Jeho vliv na církevní politiku byl velký. Čepička byl zastáncem tvrdého postupu vůči církvím, hlavně římskokatolické, což plyne i z prosazovaných opatření. Čepička se postavil i do čela KA, která po papežské exkomunikaci ztratila pro komunisty význam, ale i za zákony, které pro církev znamenaly naprostou destrukci. Od června 1949 ministr spravedlnosti Čepička prosadil nová proticírkevní opatření. Ta se opírala o přijetí zákona o hospodářském zabezpečení církví a zřízení SÚC. Oba zákony byly přijaty v říjnu 1949.²³ Znamenaly degradaci sporu mezi státem a církví na administrativní úroveň a naprostou kontrolu církví.

Uzákonění a vznik SÚC byl pro komunisty triumf, proti kterému se oslabená církev nedovedla bránit. Předsedou úřadu byl 25. října 1949 jmenován Alexej Čepička²⁴, jeho osoba zaručovala udržení ostré linie boje. Úřad začal fungovat velmi rychle, a to včetně dobudování nižší struktury. Od podzimu 1949 byli při krajských a okresních Národních výborech ustanoveni církevní tajemníci. Jejich úkolem bylo kontrolovat činnost kněžích

²¹ Členy tohoto orgánu ÚV KSČ v letech 1949-1952 byly: Alexej Čepička, Václav Kopecký, Zdeněk Fierlinger, Vladimír Clementis, Viliam Široký, Jiří Hendrych.

²² Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 23-42.

²³ Zákonem 217/1949 Sb. zřízen SÚC a zákonem 218/1949 Sb. uzákoněno hospodářské zabezpečení církví. Oba zákony schváleny Národním shromážděním 14. října 1949.

²⁴ KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 231, předsedové SÚC 25.10. 1949- 25.4. 1950 Alexej Čepička, 25.4. 1950- 31.1. 1953 Zdeněk Fierlinger, 11.9. 1953- 16.6. 1956 Jaroslav Havelka, poté úřad zrušen.

a církevní život vůbec. Tím byla rozbita kněžská vazba na biskupské úřady, ze kterých se staly jen bezvýznamné administrativní jednotky bez vlastních svobodných pravomocí. SÚC kontroloval život duchovních i věřících v zemi a podílel se na perzekuci těch, kteří se jí bránili. Jeho činnost změnila náboženské poměry v zemi a napomohla sekularizaci společnosti v Československu. Za necelých sedm let existence se vypořádal s církevním odbojem proti režimu, zlikvidoval řeholní život v ČSR, minimalizoval výuku náboženství na školách, plně kontroloval bohoslovecké fakulty v zemi a z kněží pomoci platového zákona, souhlasu k výkonu činnosti učinil duchovenstvo, které se nemělo režimu téměř jak vzepřít.²⁵ SÚC byl zrušen v červnu 1956.

4.2. POLITICKO - NÁBOŽENSKÁ SITUACE V OKRESE FRÝDLANT V ČECHÁCH PO ÚNORU 1948

Poválečné volby do Národního shromáždění na Frýdlantsku přesvědčivě ukázaly na většinové smýšlení nového obyvatelstva.²⁶ S odsunem původního, německy mluvícího obyvatelstva osídlili kraj na sever od Jizerských hor především lidé slabšího sociálního postavení. Pro většinu z nich se myšlenky komunismu staly vírou v lepší budoucnost. Odsun a nové osídlení mělo vliv i na religiozitu. Mnozí, kteří na Frýdlantsko přišli, hledali nový začátek, vše staré mělo zůstat zapomenuto.²⁷ Praktikujících věřících ubylo. Po únoru 1948 působily na Frýdlantsku čtyři státem uznané církve: římskokatolická, pravoslavná, československá a českobratrská evangelická. Nejvyšší počet věřících patřil církvi římskokatolické. Počet osob hlásících se k tomuto vyznání nicméně kolísal.²⁸ Ze zprávy církevního tajemníka okresu

²⁵ KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 94-114..

²⁶ ANDĚL, Rudolf – KARPAŠ, Roman a kolektiv: Frýdlantsko, minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor, Liberec 2002, Počátky české správy Frýdlantska, s. 150.

²⁷ KŘIVOHLAVÁ, Jana: Osídlování Frýdlantska po odsunu Němců v letech 1945-1960, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2003.

²⁸ Ke zvýšení počtu výstupů z církvi docházelo od roku 1949.

Frýdlant v Čechách se dovídáme, že z 24000 obyvatel se hlásilo v roce 1949 k římskokatolickému vyznání 15875 osob.²⁹

Od února 1948 do vydání církevních zákonů na podzim 1949 působilo v okrese Frýdlant v Čechách na sedm římskokatolických kněží. Stabilně byly obsazeny farní úřady ve Frýdlantě, Raspenavě, Hejnicích a Vsi. Do ostatních farností a kostelů v okrese kněz dojížděl. Děkanský úřad ve Frýdlantě spravoval děkan Josef Zlámal společně s kaplanem Josefem Šimonem. Farní úřad v Raspenavě administroval Rynhold Czejarek, farář polské národnosti. V Hejnicích byl farní úřad v budově kláštera, ve kterém žili tři duchovní. Poslední, kteří klášter před zrušením obývali, byli kvardián Ludvík Spurný, vikář Václav Kubáň, kněz Jan Žilinský a řeholník Ludvík Viszokay. Na faře ve Vsi žil Jan Wodraschka, kněz německé národnosti.³⁰

Na život duchovních v okrese dohlížela od jara 1948 církevní komise při ÚAV NF. Původně měla sloužit ke vzájemné dohodě mezi státem a církví, časem se změnila v nástroj totalitní moci. Při ONV působil tzv. kultový tajemník církevního oddělení, který dohlížel na život církvi. Od října 1949, kdy byl zřízen SÚC, se kultovní tajemníci změnili v církevní a začali plnit příkazy nově vzniklého ústředního úřadu pro boj s církví. Do proticírkevního boje byl vnesen řád a organizace.³¹

4.3. KATOLICKÁ AKCE

Snahou církevní šestky jakož i celé KSČ bylo využít samotných věřících a „pokrokových“ kněží v boji proti vzdorujícím představitelům katolické církve. Na jaře 1949 se zrodila myšlenka na vytvoření masové organizace uvnitř církve, která by byla schopna nátlakem na její představitele

²⁹ SOA Litoměřice (dále jen Lit.), fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 418, Počet věřících okrese Frýdlant k 30.12. 1949.

³⁰ SOKA Liberec (dále jen SOKA Lbc.), fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141, zpráva ze dne 12.10. 1949.

³¹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419.

napomoci státní moci si církev podrobit. Cíl byl jasný a směřoval ke zlomení odporu biskupů a posunoval vývoj blíže ke vzniku národní církve.³²

V pokusu o podlomení církevního odporu bylo zneužito názvu hnutí tzv. Katolické akce (KA), které vzniklo na území Československa v dobách existence první republiky. Do příprav komunistické KA byli zapojeni pokrokoví kněží, od kterých si vedení KSČ slibovalo mnoho. „Pokrokoví“ kněží se ukázali naprosto neuplatnitelní zvláště po uvalení církevních trestů na ty, kteří se ke KA připojili.³³ Přípravu a organizaci KA měla na starosti církevní šestka ÚV KSČ. Od konce dubna 1949 byla organizována kněžská základna a připravována organizace celého projektu. Prvním požadavkem uměle vytvořené KA měl být nátlak na Vatikán, aby odvolal arcibiskupa Berana. Hlavní tíha a odpovědnost při přípravách ležela na krajských a okresních orgánech KSČ a NF. Celou přípravnou fází komunistické KA záhy zkomplikovalo, když se o ní dozvěděli biskupové. Ti téměř bezprostředně vydali výstrahu a varování před účastí v KA pod hrozbou církevních trestů pro duchovní. Toto varování biskupů, vyvolalo reakci ministra Čepičky, který nehodlal případnými církevními tresty nad duchovními riskovat neúspěch připravovaného záměru. Na jeho doporučení nesměli být do připravovaných výborů kněží voleni.³⁴

Ustanovující konference KA se uskutečnila 10. června 1949 v Praze, za účasti 68 duchovních a 283 civilních osob. Vše proběhlo pod absolutní kontrolou církevní šestky ÚV KSČ.³⁵ V následujících dnech byla spuštěna mediální kampaň v tisku, která napomohla k vytváření okresních výborů KA. Jejich složení se však především opíralo o „věřící“ komunisty či komunisty ve

³² KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 79.

³³ Mezi nejznámější „pokrokové“ kněze patřili Plojhar, Horák, Lukačevič, Mára a Černocký. Ostatní pocházeli z nižšího kléru. Mezi duchovenstvem byli všichni, kteří s totalitní moci spolupracovali, brzy izolováni.

³⁴ Podrobněji: KAPLAN, Karel Stát a církev..., Brno 1993, s. 73 - 94.

³⁵ Podrobněji: KAPLAN, Karel Stát a církev..., Brno 1993, s. 79 - 80.

funkcích. Do čela okresních výborů KA tak například usedali i kultovní tajemníci ONV.³⁶

Počáteční domnělé úspěchy KA komunisty oslnily. Podpisů, kterými se kněžstvo i obyvatelstvo ke KA hlásilo, přibývalo, čehož bylo nutno podle Čepičky využít k rozdělení katolické církve a k izolaci biskupů i dalších hodnostářů. Hrozba církevních trestů, kterou biskupové vyhlásili již 7. června 1949, však brzy učinila přítrž dalšímu úspěchu KA. Následující pastýřské listy vyzývaly kněžstvo k odvolání podpisů, což se také stalo. Brzy též zazněl při bohoslužbách hlas Vatikánu, který KA i každého jejího člena exkomunikoval. Zásah biskupů a Vatikánu byl úspěšný a znamenal pád a neúspěch KA a naopak sjednotil biskupy v obraně proti totalitní moci. Ukázkou obrany biskupů proti iniciativě KA byl i dopis litoměřického biskupa Štěpána Trochty, určený III. referátu KNV v Liberci: „Obdržel jsem přípis s podpisy zaměstnanců KNV z Liberce v záležitosti resoluce t. zv. Přípravného výboru „Katolické akce“.

Katolická akce je známou církevní institucí a jejím cílem je začlenění věřící laiky do pastoračního apoštolátu biskupů a kněží na spáse duší a pomáhati jim v duchovní správě v intencích biskupa v náboženských úkolech, na které duchovenstvo samo nestačí.

Neměl jsem tušení, že mezi zaměstnanci KNV v Liberci je tolik katolíků, kteří mají živý zájem o dobro Církve. Raduji se z to, že je Vás tam tolik a chápu se ihned příležitosti, abych Vaši spolupráci v intencích katolické akce použil. Použijte svého vlivu a přičiňte se, prosím, aby i v libereckém kraji obdrželi římsko-katoličtí kněží svůj měsíční plat (kongruu), který jim byl z neznámých důvodů zastaven. Pokud vím, stalo se to zatím jen v libereckém kraji. Domnívám se, že tento fakt by mu neposloužil ke cti, neboť by tvořil tak ojedinělou výjimku. Naše duchovenstvo slouží poctivě lidu ve věcech

³⁶ KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 81. SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 418.

náboženských a duchovních a mimo to vyučuje děti a vede státní matriky. Zaslouží si tedy, aby byl brán zřetel i na ně v této době sociálního pokroku.

Pokud jde o připojenou resoluci, dovoluji si upozornit, že obsahuje mnohá mylná pojetí a některá tvrzení neodpovídají skutečnosti. Jmenovitě tvrzení, že biskupové odmítli dát prohlášení loyality republice. Biskupové ujišťovali opětovně naši vládu svou loyality k republice, již složili slib věrnosti a prohlásili dokonce, že jsou ochotni svou loyality k republice i opětovným slibem potvrditi.

*Ve věci dohody mezi Církví a státem nemohu říci nic jiného, než potvrditi, že ani já nemám jiného přání, než aby došlo k spravedlivé a upřímné dohodě tak, aby mohla svobodná Církev ve svobodné republice sloužiti s použitím celého svého mravního vlivu v plné míře nejvyšším zájmům svého státu a jeho lidu.*³⁷

Již na podzim 1949 byla ve většině okresů KA bez aktivity, nepracovala. K poslednímu a také neúspěšnému oživení se režim odhodlal ještě v roce 1952.³⁸

4.3.1. Okresní výbor KA Frýdlant v Čechách

V okrese Frýdlant v Čechách byla ustavující konference KA svolána OAV NF na 20. červenec 1949. Do jejího čela byl zvolen Václav Beran, člen KSČ a od podzimu církevní tajemník pro okres Frýdlant v Čechách.³⁹ Jedním z prvních úkolů, kterým se konference zabývala, byl proti KA namířený vikariátní list, jehož iniciátorem měl být frýdlantský děkan Josef Zlámal. Jako opatření měla KA žádat jeho odvolání v podpisové akci určené litoměřickému biskupovi. Postoj ostatních kněží z frýdlantského okresu k Zlámalovu vikariátnímu listu nebyl jednotný. Frýdlantský kaplan Šimon jako jediný před

³⁷ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 431, dopis z 14. 6. 1949. Opis dopisu příloha č. VII.

³⁸ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993, s. 73 - 94 a s. 161.

³⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 418.

členem OAV NF Javůrkem prohlásil, že list čist bude. Naopak v Hejnicích kněz Kubáň čtení listu odmítl z důvodu, že jsou pod ním podepsáni němečtí kněží. Raspenavský administrátor Czejarek čtení listu odmítl z jazykových důvodů, byl Polák. I přes nejednotný přístup kněží k iniciativě děkana Zlámala, nikdo s KA otevřeně nespocoval, ba naopak.⁴⁰ Důkazem toho bylo prohlášení duchovních frýdlantského vikariátu, ve kterém odmítali účast na KA a distancovali se od svých předchozích podpisů pod tuto organizaci, do které měli být získáni lstí.⁴¹ Další rezoluce a podpisové akce KA byly určeny arcibiskupu Beranovi, a to se žádostí o obnovu jednání mezi církví a státem. Tlak ze strany členů KA v podobě rezoluce byl také značně medializován. Veškerá tato iniciativa proběhla bez větší odezvy. Krátká životnost KA neminula ani okresní výbor ve Frýdlantu. Další činnost pomalu upadala a další zpráva o činnosti KA na Frýdlantsku se objevila až o dva roky později.

⁴⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 418, Hlášení o farářích okresu Frýdlant v Č.

⁴¹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 426. Prohlášení katolického duchovenstva vikariátu frýdlantského. „V nedávné době bylo oznámeno naší veřejnosti, že velká část katolického duchovenstva se vyslovila pro hnutí t.zv. Katolické akce. Protože tato zpráva neodpovídá pravdě, ježto většina našich podpisů byla získána lstí a nátlakem, očekávali jsme právem, že příslušní veřejní činitelé, jejichž úkolem je chránit čest všech občanů, se postarají o nápravu této nepravdivé zprávy. Protože se tak nestalo, velí nám naše kněžská čest obrátiti se na naši katolickou veřejnost tímto prohlášením: My, podepsaní katoličtí kněží vikariátu frýdlantského, prohlašujeme a potvrzujeme svými podpisy, že stojíme věrně a oddaně za nejdůstojnějším arcibiskupem Dr. Josefem Beranem, za naším milovaným p. biskupem Dr. Štěpánem Trochtem a všemi československými biskupy, jsouce hotovi s nimi trpěti, a zavrhuje t.zv. Katolickou akci jako nekatolickou a rozkolnickou. Jsme pro spravedlivou dohodu mezi státem a Církví, jako pro ni jsou naši biskupové, ale naprosto zavrhuje nesprávný způsob, jakým tuto dohodu chce provádět t.zv. Katolická akce. Víme, že náš věřící lid se za nás modlí a s naším postojem souhlasí, pokud je mu dáвана možnost svobodného projevu. Toto prohlášení činíme s odvoláním na čl. III., odst. 2 naší ústavy a § 15., 16. a 18 o náboženské svobodě a svobodě smýšlení a projevu, zcela spontánně a bez jakéhokoli nátlaku za tím účelem, aby našich jmen nemohlo býti zneužíváno. Nepřejeme si, aby veřejnost a vláda ustavičně klamána nepravdivými zprávami, že tisíce kněží a věřících souhlasí s t.zv. Katolickou akcí a že naši dobří biskupové nás za to pronásledují církevními tresty a hrozbami. Toto prohlášení činíme u vědomí své zodpovědnosti před Bohem, před celým národem a jako příkaz svého kněžského svědomí, které nám velí, abychom nade všechny zájmy časné kladli zájmy Boží a zájmy duší nám svěřených. Dne 16. července 1949. Podpisy: P. Josef Zlámál, správce vik. fr. a děkan. P. Karel Jewscheuak, farář v Nové Vsi. P. Peregrin Hanreich, farář v Bílém Kostele. P. Rynhold Czejarek, admin. v Raspenavě. P. Bohumír Obruča adn. v Chrastavě. P. Josef Šimon, kaplan ve Frýdlantě. P. Pelhřim Kubáň OFM. Hejnice. P. Anselm Kopecký OFM. Hejnice. P. Jan Bubeník OCap. admin. v Mníšku u Liberce.“

Církevní tajemník si v situační zprávě stěžoval, že výbor KA vůbec nepracuje a nikdo z členů ani nemá na dalším působení zájem.⁴²

Katolickou akci je možno označit za dílčí prohru církevní politiky komunistické moci. V celorepublikovém rozsahu nenabyla na významu a přes rychlá protipatření biskupů a Vatikánu, byla již ve svém počátku odsouzena k neúspěchu. Razantní odpor proti KA však znamenal perzekuci frýdlantského děkana Josefa Zlámala.⁴³ Po ustanovení KA, kterou aktivně odsoudil ve vikariátním listu a odmítáním komunikovat s jejími členy, byl v důsledku několika udání, ze strany členů KA, jinak vlastních farníků, odsouzen v politickém procesu.⁴⁴

4.4. CÍRKEVNÍ TAJEMNÍK

Pevné organizace se proticírkevní politika dočkala v průběhu roku 1949. V prvním období byla správa proticírkevního boje centralizována, o jednotlivých krocích rozhodovala v první řadě církevní šestka, následně církevní komise NF. Postupem času bylo však nutné proticírkevní boj decentralizovat, a to vytvořením nižších složek dvou zmíněných orgánů. Pro zakládání nižších referátů bylo využito existujících krajských a okresních správních celků, při jejichž orgánech bylo možné proticírkevní boj řídit. Komunistická strana zakládala na úrovni okresních a krajských výborů strany církevní trojky a šestky. ÚAV NF jmenoval při svých krajských a okresních akčních výborech tzv. kultové tajemníky, jejich úkolování bylo pro proticírkevní boj stěžejní.⁴⁵ V říjnu 1949 po založení SÚC došlo

⁴² SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 426, Situační zpráva v okrese z 23. 8. 1951.

⁴³ Děkanský úřad spravoval od 1.10. 1948 do 31.8. 1949.

⁴⁴ ŠTRUMFOVÁ, Ingrid: Církev na Frýdlantsku v letech 1945-1960, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2003, s. 80.

⁴⁵ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419, ÚAV NF Praha-13. září 1949. „Zjistit stav osazenstva klášterů a řádů v krajském měřítku, stav budov. Politické smýšlení osazenstva do- do 15. 9. t.r. Studující bohoslovectví - vyplnit kádrové dotazníky- kurz nábor bohoslovců do I. ročníku fakulty-zjistit jak vypadá spolupráce církevního referátu s ostatními referáty KNV a ONV. Jak jsou zavedeny přesné kartotéky kněží, katechetů,

k významnému posunu proticírkevního boje, vztahy mezi státem a církví byly z politické roviny degradovány na administrativní problém. SÚC v první řadě převzal kompetence, které plynuly z přijatých proticírkevních zákonů, dále akčního výboru NF. Při KNV a ONV byly jmenováni církevní tajemníci.

Pracovní náplň kultového (církevního) tajemníka do vzniku SÚC vycházela z nařízení ÚAV NF, která byla dále přerozdělována do krajů a okresů. K hlavním úkolům tajemníků přibýlo sledování a evidence kněží popřípadě věřících. Pro tyto účely byla zavedena klasifikace nebezpečnosti kněží pro lidově demokratický stát od I. do IV. V druhé řadě tajemníci navazovali kontakt s duchovenstvem a snažili se je získat ke spolupráci, později shromažďovali podepsané sliby věrnosti k ČSR.⁴⁶ Důležitá byla též kontrola řeholí. Kláštery byly komunistům trnem v oku, neboť existovaly ve státě, ale mimo jeho kontrolu. Hledaly se cesty kontroly řeholního života a průniku za zdi klášterů. S nástupem SÚC byli církevní tajemníci přeřazeni pod jeho správu. Zefektivnění boje proti církvi na sebe nenechalo dlouho čekat, krajský či okresní tajemník jako prodloužená ruka SÚC nahradil komunisty zničenou církevní hierarchii, stal se pánem nejen nad duchovními, věřícími, ale i nad církevním majetkem v oblasti své působnosti. Po zrušení SÚC v roce 1956 přešli církevní tajemníci pod odbory školství a kultury při KNV a ONV. Fungovali až do pádu totalitního režimu v Československu.⁴⁷

klášterů, řádů a ostatních. Seznam kněží německé národnosti - podat zprávu o práci újezdních tajemníků a místních důvěrníků- pravidelně za 14 dnů situační zprávy- důležité ihned. Podat zprávu o ustanovení krajských komisí při církevních referátech KNV. Podat zprávu o skutečném postoji kněží k platovému zákonu a jmenný seznam těch, kteří dali souhlas k platovému zákonu. Kterí duchovní se dostaví 24. 9. t.r. na církevní oddělení ÚAV NF a účastní se svatováclavských oslav. Podat zprávu o tom, zda všechny církevní školy jsou zrušeny kromě ošetřovatelských, které mají mít laické vedení. Jak probíhají přípravy ke zřízení církevních referátů při KNV ONV.“

⁴⁶ O podobu slibu věrnosti a loajality k lidově demokratickému státu se mezi církví a státem strhl velký boj. Komunisty navrhovaná podoba slibu byla odmítnuta biskupy, kteří navrhovali dodatek, který by upomínal na vyšší princip a povinnost duchovních. Po vzniku SÚC byl celý problém vyřešen ve prospěch státu. Kněžím, pokud si chtěli zachovat státní souhlas k výkonu duchovní činnosti, nezbyvalo nic jiného než podepsat a to bez ohledu, zda-li s totalitní mocí spolupracovali, či ne.

⁴⁷ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993.

4.4.1. Církevní tajemník ONV Frýdlant v Čechách

Význam církevních tajemníků v likvidaci svobody církvi kladl důraz na jejich osobní kvality. Zájem totalitní moci byl proto soustředěn nejen na kvalitu výběru tajemníka, ale i na následnou kontrolu jeho činnosti. SÚC získal pro okres Frýdlant v Čechách komunistu Václava Berana. Původním povoláním zedník, pracoval již před svým uvedením do funkce okresního církevního tajemníka (dále jen OCT) jako úředník MNV.⁴⁸ Do KSČ vstoupil 18. června 1945. Do církevní politiky KSČ byl vtažen se vznikem církevního referátu při NF a komunisty zřízené KA. Na ustanovující konferenci této organizace v okrese byl zvolen jejím předsedou. Od října 1949 přešel pod SÚC ve funkci OCT ONV Frýdlant v Čechách.⁴⁹

Od července 1949, kdy již Beran vykazoval činnost jako církevní referent, zpracoval evidenci obyvatel kláštera v Hejnicích a řeholního domu ve Frýdlantě⁵⁰ a u ostatních duchovních působících v okrese byl pořízen totožný evidenční záznam.⁵¹ Součástí náplně jeho práce bylo sledování pohybu duchovních, míra politické angažovanosti, vztahu k režimu a minulosti s důrazem na období okupace.⁵²

Beran se opravdu činil. Po ustanovení KA stanul v jejím čele. Záhy se objevil první konflikt s katolickým duchovenstvem, které KA odmítlo v prohlášení určeném veřejnosti a čtením při mších. Nejostřeji se k činnosti KA postavili frýdlantský děkan Zlámal a kaplan téhož farního úřadu P. Šimon.⁵³

⁴⁸ SOA Lit, fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419, posudky OCT libereckého kraje.

⁴⁹ SOA Lit, fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 418. Do léta 1949 dohlížel na dění v církvi okresu Frýdlant tajemník OAV NF Lammer. Jak přibývalo církevní agendy, bylo nutné určit úředníka, který se bude zabývat pouze církevními záležitostmi. Volba padla na Berana.

⁵⁰ Sester Kongregace Milosrdných sester sv. Vicence de Paul.

⁵¹ SOA Lit, fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Seznam klášterů a jejich osazenstva z 6. 7. 1949.

⁵² SOkA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141, posudky kněží z 11. října 1949.

⁵³ SOA Lit, fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Pokrokový a reakční duchovní v libereckém kraji. Soupis z 11. srpna 1949. Okres Frýdlant v Čechách - pokrokoví

Zlámalův vyhraněný postoj byl ostřejší a stal se dobrou záminkou pro politický proces. Na sklonku srpna 1949 byl zatčen a následně odsouzen. Pro OCT Berana to byl úspěch. Výsledky OCT byly důležité, neboť totalitní režim vyžadoval „stálé bdění“. Tak jako on plnil své úkoly, jeho nadřízení plnily své, mezi něž spadalo i sledování podřízených. Na Berana a jeho výsledky byly s pravidelností vytvářeny posudky a i on sám čas od času předkládal krajskému církevnímu tajemníku vlastní sebekritiku, kterou vyžadovalo ústředí SÚC. Podle prvního kádrového posudku byl OCT Václav Beran politicky vyspělý, obětavý, stálý ve funkci s dobrými teoretickými znalostmi a organizačními schopnostmi, poctivý, oblíbený. Za pomoci důvěrníků sledoval podezřelé živly kolem kněží.⁵⁴ Na podzim 1949 se objevila kritika, která upozorňovala na Beranovy problémy s alkoholem. I přesto byl po uplynutí čtyř let Beran hodnocen jako nejzkušenější a nejtaktičtější OCT v celém Libereckém kraji.⁵⁵

Od podzimu 1949, kdy vznikl SÚC, až do zániku úřadu v červnu 1956, patřil Beran k nejspolehlivějším v celém kraji. Svou práci zvládal podle svých nadřízených velmi dobře, což dosvědčuje i jeho jmenování OCT pro okres Jablonec nad Nisou, v této funkci působil od roku 1952.⁵⁶ V témže roce byl zvolen předsedou místní organizace KSČ ve Frýdlantě.⁵⁷

V období hlavní ofenzívy totalitní moci proti katolické církvi byl Beran především zaměstnán centralizačním a internačním klášteřem v Hejnicích. Spolupracoval s jeho vedením a podílel se na rozhodování v záležitostech, které spadaly do jeho kompetence. Pro duchovní, spravující farnosti včetně nekatolických, byl jakýmsi „biskupem“. Kontroloval hospodaření farností a chování farářů. Rozhodoval o správě církevních nemovitostí, především

zatím nejsou, reakční: Josef Zlámal, zástupce vikáře a administrátor, Frýdlant v Č.; Josef Šimon, kaplan, Frýdlant v Č.

⁵⁴ Na sledování církevního dění byl například pro Hejnice získán Alois Lehký, zaměstnáním cestář, bydliště Hejnice 37. SOA Lit, fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419.

⁵⁵ NA Praha, fond SÚC, inv. č. 102, karton 41, Posudky OCT KNV v Liberci s. 2.

⁵⁶ Na okrese Frýdlant 2 dny a na okrese Jablonec nad Nisou 4 dny v týdnu.

⁵⁷ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424, Kádrové posudky zaměstnanců církevní oddělení KNV a ONV.

jejich opravách a využití. Stranou jeho zájmu nebyla ani problematika výuky náboženství, kterou významným způsobem ovlivňoval. Svou mocí rozhodoval též o podobě a významu hejnických poutí, které se v průběhu padesátých let změnilly v tržiště Jednoty. Církev a náboženský život byl potlačen a upadal.⁵⁸

4.5. PERZEKUCE KATOLICKÝCH KNĚŽÍ NA FRÝDLANTSKU

Pomineme-li existenci centralizačního a později internačního kláštera v Hejnicích, setkáváme se na Frýdlantsku i s případy pronásledování kněží pro jejich odpor k režimu či národnosti. Farnost ve Vsi spravoval kněz Jan Wodraschka. Byl jediným knězem německé národnosti, který v okrese ještě působil. Jeho postavení bylo oslabeno uplatňováním principem kolektivní viny, což se projevilo i na jeho hodnocení ve zprávách církevního tajemníka. V klasifikaci duchovních pro potřeby SÚC byl zařazen do skupiny III., což znamenalo zařazení mezi kněze stavící se proti režimu.⁵⁹ Podoba perzekuce Wodraschky však spíše vyplývala z jeho národnosti než z otevřeného nepřátelství proti režimu.

Skutečný nepřítel pro lidově demokratické zřízení z řad duchovenstva frýdlantského vikariátu se objevil v souvislosti s KA. Ač tuto iniciativu nepodpořil žádný z duchovních, otevřeně proti ní vystoupil pouze frýdlantský děkan Josef Zlámal, podpořen svým kaplanem Josefem Šimonem. První Zlámalovou iniciativou byl již zmíněný vikariátní list, který odsuzoval komunisty připravenou KA. Pod prohlášení se sice podepsalo deset kněží z celého frýdlantského vikariátu, ale později se až na kaplana Šimona a Zlámala od jeho čtení distancovali. Za hlavního organizátora listu byl označen Zlámal, jeho měl postihnout také trest. Svůj postoj ke KA dával Zlámal otevřeně najevo, o čem svědčí i kádrový posudek ze září 1949: „*nejreakčnější kněz celého libereckého kraje, četl všechny pastýřské listy,*

⁵⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419.

⁵⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424. Kádrové posudky římsko-katolických duchovní libereckého kraje z 25. ledna 1951, s. 5.

*shromažďuje kolem sebe osoby postižené úmorovou očistou a bývalé lidovce. Odmítl dodatí soupis církevního majetku s poukazem, že neuznává žádné církevní referenty. Za přečtení pastýřského listu 19. 6. 1949 bylo na něho podáno trestní oznámení. Zásadně odmítá KA. Zbavil funkce kostelníka, poněvadž podepsal KA, odmítal kmotra, že podepsal KA, a v sobotu dne 27. mm. odmítl oddati novomanžele proto, že se oba zúčastnili schůze KA a podepsali presenční listinu. Nyní je ve vyšetřovací vazbě okresního soudu v Liberci.*⁶⁰ V následném procesu byl Josef Zlámal 19. prosince 1949 odsouzen Státním soudem v Praze, k 10 letům odnětí svobody, peněžitému trestu 10000 Kčs, ke ztrátě čestných občanských práv na dobu 5ti let a k propadnutí celého majetku.⁶¹

Po odsouzení Josefa Zlámala nebylo v okrese z katolických kněží již takového protivníka, který by do roku 1950 stanul před soudem. Perzekuce však pokračovala dál. Jednalo se především o řešení drobných prohřešků, které církevní tajemník vyřizoval osobně.

5. FRANTIŠKÁNSKÝ KONVENT V HEJNICÍCH OD ROKU 1949 DO 14. DUBNA 1950

Řád sv. Františka z Assisi měl svůj konvent v Hejnicích od konce 17. století. Od roku 1698 žili františkáni v klášteře, který byl vystaven v barokním slohu, vedle poutního kostela. Mimo klášter a poutní kostel spravovali františkáni i přilehlé louky a polnosti, které jim byly svěřeny donátorem a majitelem panství Frýdlant Franzem Ferdinandem Gallasem.⁶² Klášter byl nejen místem duchovním, nýbrž i centrem vzdělanosti. Knihovna skrývala kromě stovek knih i deset inkunábulí, lékárna byla v domě až do

⁶⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419.

⁶¹ ŠTRUMFOVÁ, Ingrid: Církev na Frýdlantsku v letech 1945-1960, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2003, s. 80. SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Teprve v červnu 1952 SÚC řešil majetkoprávní věci po vězněném děkanu Zlámalovi. Jeho osobní vůz Aero-Minor, SPZ Č-FD-359 byl téměř tři roky užíván politickou školou SÚC v České Kamenici bez přepsání na nového majitele.

⁶² ROLENCOVÁ, Jana: Františkáni v Hejnicích 1691-1783, (diplomová práce), Liberec 2005.

druhé poloviny 19. století. Podle zápisů z nekrologia kláštera byli místní kvardiáni jak českého, tak německého původu. Národnostní poměry v klášteře změnila až II. světová válka a odsun Němců.

Od února 1948, kdy začaly útoky komunistů proti církvi sílit, byl hejnický konvent obsazen již jen českými františkány. Počátkem července 1949 zaslal OCT Beran odpověď KCT Hladkému, který žádal soupis osazenstva v klášteře. Ve zprávě se dočítáme o těchto duchovních: Antonín Šus, farář.⁶³ Václav Kubáň, kaplan. Jan Tišťan, kaplan.⁶⁴ Žádný z františkánů nebyl tehdy označen za pokrokového, avšak nikdo ani nebyl v konfliktu se státní mocí.⁶⁵ V červenci 1949 došlo k odchodu dvou františkánů z kláštera. Tuto výměnu OCT zaregistroval téměř s měsíčním zpožděním. Pro kultový referát KNV v Liberci zaslal až 5. srpna 1949 následující změny: „*Při návštěvě kostela v Hejnicích bylo zjištěno, že se přistěhoval Spurný Antonín, řádový kněz, nar. 13.7. 1899..., dřívější místo působení Votice, Žilinský Jan, řeholní kněz, nar. 16.5. 1923, dřívější působení Praha, Dále bylo zjištěno odstěhování Šus Antonín, odhlášen do Kroměříže.*“⁶⁶

Od srpna 1949 v klášteře žili tito duchovní: Antonín Spurný, Václav Kubáň, Jan Žilinský a jen nakrátko Anselm Kopecký⁶⁷. Na podzim, 17. října 1949 se ke konventu přidal řeholní bratr Lúdvít Vízokay.⁶⁸

Počátkem nového roku byl hejnický františkánský konvent již pod stálým sledováním církevního tajemníka, SÚC i StB. Od počátku roku 1950 zintenzivnily přípravy zásahu, jehož cílem bylo centralizovat řeholníky

⁶³ P. Šus byl kvardiánem kláštera. Po odchodu z Hejnic kvardiánem v Kroměříži ul. Pilařova. Při zásahu SÚC, StB a SNB v rámci akce „K“ internován v klášteře Želiv.

⁶⁴ Antonín Šus, narozen 26.4. 1910 ve Vídni, farář. Václav Kubáň, narozen 12.11. 1910 v Plzni, kaplan. Jan Tišťan, narozen 30.6. 1924 ve Zlaté Idě.

⁶⁵ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Pokrokový a reakční duchovní v libereckém kraji z 11. srpna 1949.

⁶⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Seznam z 5. srpna 1949.

⁶⁷ Anselm Miroslav Kopecký byl v lednu 1954 odsouzen vrchním vojenským soudem Praze na 2 a ½ roku vězení za sdružování proti republice v procesu Koseček a spol. Vojtěch Vlček, Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 184.

⁶⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. ONV Frýdlant, seznam všech duchovních v našem okrese ze 13. 11. 1949.

z celého Československa. Hejnický klášter byl vybrán za místo budoucí centralizace řádu OFM.⁶⁹

5.1. HEJNIČTÍ FRANTIŠKÁNI A SPOLUPRÁCE S TOTALITNÍ MOCÍ

Totalita byla těžkým obdobím nejen pro církve jakožto instituci, nýbrž i jednotlivce, kteří v církvi žili. V prvním období vlády komunistů od února 1948 asi tak do roku 1953 sváděla totalitní moc boj především o kněze. Bylo to období tzv. pokrokových či vlasteneckých kněží, kteří se stávali nástrojem totalitní moci proti instituci, principu a hlavně hierarchii katolické církve s vazbou na Vatikán.⁷⁰

Mnoho kněží tvrdě doplatilo za obranu církve, biskupů a Vatikánu. Tresty vězení i smrt z následků věznění byly jejich životním údělem. Byli však i tací, kteří církevní politiku totalitního zřízení přijímali s vidinou osobního prospěchu, či s nadějí na změnu. Mezi duchovními se projevíly charaktery. Byli mezi nimi ti, na které je dnes katolická církev pyšná, i ti, kteří se stali její ostudou.⁷¹

V hejnickém klášteře se během let 1949 - 1950, kdy byl klášter zrušen, vystřídalo šest františkánů, na následujících stránkách bude pozornost věnována dvěma z nich. P. Spurnému a P. Kubáňovi. SÚC a již před ním ÚAV NF prostřednictvím své církevní komise sledoval kněze s úmyslem získat je ve prospěch své politiky. Základem sledování byl klasifikační řád, který sloužil k politické identifikaci jedince, a to ve smyslu jejich vztahu k lidově demokratickému zřízení. Duchovní byli rozděleni do čtyř skupin, které ovlivňovaly jejich život. Do skupiny IV. patřili duchovní s nepřátelským chováním k režimu, do skupiny III. duchovní nemající kladný poměr k režimu,

⁶⁹ NA Praha, fond SÚC, inv. č. 109, karton 83. „Návrh na použití klášterních budov....“

⁷⁰ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., Brno 1993.

⁷¹ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

ale aktivně neškodící, skupinu II. tvořili duchovní lhostejní, vyživající se pouze nábožensky a skupina I. duchovní mající kladný poměr k režimu.⁷²

Věnujme teď pozornost dvěma františkánům z hejnického konventu, P. Spurnému a P. Kubáňovi. **Ludvík Antonín Spurný, OFM**⁷³ byl kvardián hejnického kláštera od července 1949 do 14. dubna 1950. Za okupace ČSR byl vězněn v koncentračních táborech Buchenwald a Dachau.⁷⁴ Do Hejnic přišel z kláštera ve Voticích. Zanedlouho po Spurného příchodu obdržel OAV NF ve Frýdlantě zprávu s posudkem na nového kvardiána od AV NF ve Voticích.⁷⁵ Posudek, který Frýdlant získal, určil i způsob, jak k jeho osobě kultový tajemník přistupoval. Dne 1. září 1949 se Spurný vrátil z dovolené. Této příležitosti využil církevní tajemník, aby se Spurným pohovořil na aktuální témata. Den před návratem Ludvíka Spurného byl totiž zatčen frýdlantský děkan Zlámal. Když se okresní církevní tajemník P. Spurného dotazoval, co si o tom myslí, prohlásil: „*Kdo chce kam, pomozme mu tam*“. Církevní tajemník ve svém hlášení rozhovor s P. Spurným popsal takto: „(Spurný) *Je vidět, jak se naše vláda stará skutečně o každého příslušníka lidově demokratické republiky. Jedině mám obavu, bude-li to pro náš stát únosné. (OCT Beran) K tomuto jsem mu dal patřičné vysvětlení. Divil se, že mám potíže se soupisem církevního majetku. Říkal (Spurný), že když byl ještě ve Voticích, tak dělal soupis sám ve 14 kostelích a během 9 dnů tyto soupisy předal církevnímu referentu.*“ Den po

⁷² SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 302, karton 442.

⁷³ Narodil 13.7. 1899 v Olšanech okr. Prostějov.

⁷⁴ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Evidenční karta Spurný Ludvík.

⁷⁵ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Opis zprávy AV NF ve Voticích pro OAV NF ve Frýdlantě z 20. července 1949. „Zjistili jsme, že kvardián zdejšího kláštera Ludvík Spurný, nar. 13.8. 1889 jest přeložen do obce Hejnic v tamním okrese. V důsledku toho zasíláme vám jeho posudek. Za okupace vězněn v koncentračním táboře, funkcionář SBS, ve své funkci agilní a činný. Již několikrát vystoupil jako řečník na různých projevech jako člen SBS. Před únorem vedl katolickou mládež, jest povahy veselý, rád se napije a je dosti společenský. U lidí je oblíben. Po únoru 1948 v případě Beran - Plojhar, svědčil proti (arcibiskupovi pozn. autor) Beranovi, což mu vyneslo nedůvěru u nadřízených. Jest oprávněná domněnka, že do Hejnic byl přeložen z trestu. V poslední době byl 4 dny v Praze, kde se zúčastnil prý jakési schůze františkánů. Podle jeho chování po návratu mám dojem, že mu jeho dosavadní chování bylo vytýkáno, jelikož se veřejnému životu úplně vyhýbal. Jinak je chytrý a je třeba s ním opatrně jednat. Za OAV NF Macháčková v.r.“

tomto rozhovoru se Spurný s OCT Beranem sešel znovu. Setkání opět OCT zapsal do zprávy: „*Druhý den byl se mnou (Spurný) na soupise ve třech kostelích s páterem Žilinským. Při rozmluvě s tímto mladým knězem, který se vyhýbal jakékoliv debatě o státu a církvi, prohlásil Spurný, nechte ho být, on je ještě načichlý zďemi kláštera a smrdí barvou a že ho již on zpracuje sám*“.⁷⁶

Kultový tajemník Beran využil náklonnosti Spurného a navštívil jej s předsedou OAV NF ve Frýdlantě Lammerem. Výsledkem jednání bylo prohlášení loajality vůči lidově demokratickému zřízení, které 12. září P. Spurný společně s vikářem Kubáňem odeslali církevnímu tajemníku Beranovi.⁷⁷ Za pět dní byl P. Spurný navržen akční čtyřkou okresu na zařazení do platového zákona.⁷⁸

Na konci měsíce září si církevní tajemník pochvaloval změnu situace v okrese, kdy se po zatčení P. Zlámala vše změnilo k „lepšímu“. Zvláště v Hejnicích se mu pracovalo dobře. Kvardián Spurný, který administroval faru v Novém Městě pod Smrkem, podepsal prohlášení naprosté a úplné loajality a věrnosti k lidově demokratické republice společně s prohlášením pro brzké

⁷⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Hlášení kultového tajemníka OAV NF ve Frýdlantě v Č. ze 7. 9. 1949 pro referát IV5 KNV v Liberci a ÚAV NF Praha.

⁷⁷ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. „Prohlašuji dobrovolně naprostou a úplnou lojalitu a věrnost k lidově demokratické republice Československé, k našemu státu, jehož jsem věrným občanem a stojím pevně v řadách pracujícího lidu a budu vždy jej podporovati ve snahách o výstavbu lepšího a spravedlivějšího řádu, o který náš stát usiluje. Toto moje prohlášení není v rozporu s věrností vůči naší Svaté církvi katolické, které jsem jako kněz, slíbil věrnost. Budu se nejen ve svých modlitbách, ale i všemi skutky svými přičiňovati o to, aby bylo uplatněno naprosto bez výjimky moje přesvědčení, že v našich kostelích má znít pouze slovo boží a z kostelů musí být vyloučeny rozhovory rázu politického. Svou péčí o věci víry a spásy duší věřících budu podporovati příslušníky církve katolické, jakož i celý národ v jeho úsilovné práci o lepší společenský řád. Budu se stále modliti a všemi svými skutky podporovati snahu všech katolických věřících, aby nejrychlejším způsobem bylo docíleno dohody mezi státem a církví a aby v naší církvi svaté byl zachován klid a mír a nerušené doposud ničím nedotčené vykonávání našeho svatého náboženství. 12. září 1949 Podepsán: P. Ludvík Spurný, v.r. administrátor, P. Václav Kubáň, v.r. vikář.

⁷⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Zpráva OKT ONV Frýdlant v Č. pro referát IV5, KNV v Liberci, ze dne 17. 9. 1949. Kněží navrzeni do platového zákona.

uskutečnění platového zákona.⁷⁹ V listopadu 1949 P. Spurný podepsal jako většina kněží v okrese zdravotní J. Stalinovi.⁸⁰

Přístup Spurného ke státem prováděné církevní politice mu vynesl zařazení do I. skupiny, což jej charakterizovalo jako duchovního s kladným přístupem k režimu. V lednu 1950 se uskutečnily sliby věrnosti duchovních všech církví. P. Spurný skládal slib společně s vikářem Kubánem. Oba vyjadřovali své kladné mínění o slibu. Jejich rozhovor byl dokonce zachycen redakcí libereckého rozhlasu. Spurný pak zvláště vyzvedl úsilí vlády a jeho, jako duchovního, prospět pracujícím lidu.⁸¹

V únoru 1950 se P. Spurný dopustil prohřešku ve vztahu k totalitnímu režimu. Při návštěvě SÚC s OCT Beranem kritizoval některé části vydané knihy „Spiknutí proti republice“, a to ty, které se týkaly jeho osoby.⁸² Církevní tajemník z toho usoudil, že je Spurný stále oddán vysoké církevní hierarchii, což ještě více potvrdilo Spurného prohlášení k případu Banskobystrického, ve kterém se záporně vyjádřil k přístupu děkana Decheta.⁸³ Další skvrnou v očích tajemníka Berana byla Spurného přednáška o koncentračních táborech a osvobození, kdy mluvil jen o americké armádě. Tyto Spurného prohřešky církevnímu tajemníkovi stačily, aby jej přeřadil do skupiny II. - III.⁸⁴

V březnu 1950 se P. Spurný před OCT Beranem zavázal předsedovi MAV NF v Hejnicích, že bude každou sobotu chodit kopat písek na opravu cesty a bude trvat na tom, aby se závazek opravy, kterou si Svaz bojovníků za

⁷⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Situační zpráva na okrese Frýdlant v Č. z 23. září 1949.

⁸⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Zpráva OCT Frýdlant v Č. pro KCT v Liberci ze dne 15. 11. 1949.

⁸¹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 422. Zpráva OCT a předsedy ONV Frýdlant v Č. pro církevní referát KNV v Liberci ze dne 18. 1. 1950, složení slibu věrnosti duchovních všech církví.

⁸² SVOBODA, Alois a kol.: Spiknutí proti republice, Praha 1949, s. 181.

⁸³ Podrobněji o případu: KAPLAN, Karel: Stát a církev..., s. 371-379. V lednu 1950 zemřel banskobystrický biskup Škrábík. Jeho smrti využil SÚC a jmenoval za správce diecéze proti vůli Vatikánu i biskupské konference P. Jána Dechete. Protiakcí ze strany církve byla jeho exkomunikace.

⁸⁴ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Evidenční karta Spurný Ludvík a Kádrový posudek Spurného OCT ONV Frýdlant pro biskupskou konsistof v Litoměřicích z 31. března 1950.

svobodu dal (dále jen SBS) a jejímž byl členem, splnil nejméně na 100%. Kvardián dále slibil, že pro nově vzniklé JZD v Hejnicích odpracují společně s Kubáněm 50 hodin dobrovolné práce.⁸⁵

V dubnu 1950 byl P. Spurný centralizován v rámci Akce „K“ kláštery jako řeholní kněz OFM. Jeho centralizace v hejnickém klášteře netrvala dlouho. Podle vzpomínek františkána P. Inocence Kubička měl být P. Spurný společně s vikářem Kubáněm již odvezen 13. dubna do Prahy. Tam se oba dozvěděli, že s nimi druhý den (14. dubna) chce hovořit ministr Alexej Čepička, tehdy také předseda SÚC. Při setkání měl Čepička nabízet františkánskému řádu do správy všechna poutní místa v Čechách a na Moravě. Vedení řádu však označil za reakční Spurnému s Kubáněm nabízel místo provinciála. Oba měli Čepičkovu nabídku odmítnout. Ministr jim až poté údajně oznámil skutečnost, že celý řád byl centralizován a oni se mají vrátit a konat svou práci v kostele a na veřejnosti, navenek se nemělo nic změnit.⁸⁶ Výklad události, který P. Kubiček publikoval, mu vyprávěl vikář Kubáň. Ze strany SÚC není o cestě Spurného a Kubáně do Prahy zmínky. Jejich osud po návratu do Hejnic byl jiný než v případě ostatních františkánů.

Několik dní po centralizaci a cestě do Prahy a zpět, byl P. Ludvík Spurný osloven církevním tajemníkem, který mu nabídl spravovat uprázdněnou farnost v Novém Městě pod Smrkem. Od 1. května byl Spurný jmenován administrátorem v Krásném Lese a Dolní Řasnici. Farnost v Novém Městě pod Smrkem byla obsazena jeho spolubratrem P. Václavem Kubáněm. Oba byli z centralizace vyjmuti z nařízení SÚC vrácením do duchovní správy s označením pokrokoví kněží. Ač byl P. Spurný vyvolen a ušetřen centralizace, nebyl podle zprávy OCT Berana nijak svým umístěním na faru nadšen. Spurný při rozhovoru s OCT projevoval neochotu se přestěhovat. Upozorňoval, že je to proti řádové reguli a že musí celou věc promyslet. Jeho promyšlení trvalo na

⁸⁵ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424. Kádrové hlášení OCT ONV Frýdlant v Č. pro SÚC ze dne 27.3. 1950.

⁸⁶ KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubička- 6, Poutník, 2005, č. 7, s. 28-29.

vkus SÚC dost dlouho. Teprve hrozba, že pokud na nabídku SÚC nepřistoupí, budou se na něj vztahovat všechny předpisy SÚC perzekuuující řeholníky, požádal o odstěhování z centralizačního kláštera v Hejnicích.⁸⁷ Po přestěhování se P. Spurný ocitl ve zcela nové situaci. Stal se administrátorem, a diecézním knězem. Jeho vazba na řád františkánů jehož byl členem byla akcí „K“ znemožněna.

Ještě z dob před dubnem 1950 byl Spurný členem Svazu česko-sovětského přátelství (dále jen SČSP) a jednatel hejnické odbočky SBS. Po odchodu Mons.⁸⁸ Olivy do Litoměřic byl zvolen duchovním předsedou krajského poradního sboru duchovních.⁸⁹ Krátce po převzetí farnosti Krásný Les a Dolní Řasnice se P. Spurný aktivně zapojil do veřejného života. Politicky agitoval po celém okrese. Od podzimu 1950 se aktivně připojil do procesu kolektivizace tím, že přemlouval místní zemědělce, aby vstoupili do JZD.⁹⁰ Chování P. Spurného si zvláště pochvaloval církevní tajemník Beran.

V prosinci 1950 po procesu Zela a spol⁹¹ byl Spurný tázán na osobní názor na vynesené rozsudky. Jeho odpověď byla následující: „Znám některé z nich, byli jsme spolu v koncentráku a nyní se zpronevěřili lidu, což jako kněz odsuzuji.“⁹² Reakce to byla dosti mírná až opatnická. Naopak Mons. Oliva se neostýchal prohlásit „Očekával jsem tresty smrti zejména u Zely a Opaska“. Aktivita P. Spurného směřovala také do oblasti

⁸⁷ SOkA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Přehled o administrování far a kostelů-opatření řádů ze dne 2. 6. 1950 pro církevní referát KNV v Liberci.

⁸⁸ Monsignor

⁸⁹ Mons. Eduard Oliva, působil ve funkci správce farnosti Albrechtice v Jizerských horách. Od roku 1949 byl v opozici proti veškerým krokům církevní hierarchie vedené arcibiskupem Beranem. Naopak spolupracoval se orgány totalitního režimu a patřil k tzv. pokrokovým kněžím. Díky své kolaboraci s komunistickým režimem byl slovy KCT v Liberci dle 18. 12. 1950 instalován generálním vikářem v Litoměřicích, kde fakticky nahradil komunisty internovaného biskupa Trochtu a svým jednáním podporoval církevní politiku totalitního režimu.

⁹⁰ Podrobněji k tématu: JECH, Karel: Soumrak selského stavu 1945-1960, Praha 2001.

⁹¹ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 76.

⁹² SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 421. Zpráva církevního oddělení KNV v Liberci pro SÚC z 14. 12. 1950, Ohlas procesu proti 9 církevním hodnostářům v libereckém kraji.

školství. Ve školské komisi prosazoval zřízení mateřské školy v Krásném Lese. Z politických funkcí přijal volbu předsedy místního akčního výboru NF a po odchodu P. Kubáně z Nového Města do Veselí nad Moravou i post vikáře frýdlantského vikariátu.⁹³

Podstatnou náplní práce faráře Spurného byly různé přednášky, ve kterých jednak podporoval státní zřízení a jako vězeň koncentračního tábora referoval v besedách o svých zážitcích. Jeho přístup oceňovalo i obyvatelstvo, těšil se nejen popularitě, ale i respektu. I samotný církevní tajemník Beran viděl v osobě Spurného velkou oporu, a to i ve vztahu k ostatním římskokatolickým kněžím. Když byl na děkanský úřad ve Frýdlantu přeložen děkan Hlásný ze Semil psal Beran ve zprávě KCT do Liberce, že s pomocí vikáře Spurného udělá z Hlásného „alespoň z části pokrokového kněze“.⁹⁴ Spurného horlivost, se kterou vystupoval byla víceméně ostatními kněžími akceptována. Jen někteří byli zpočátku velmi překvapení jeho obhajobou tehdejšího postupu státu proti katolické církvi.⁹⁵ Postupem času se z P. Spurného stal skutečný funkcionář, pro komunisty to přesto byl stále jen farář. V prosinci 1951 byl proveden rozbor farnosti Krásný Les včetně faráře Spurného. Církevní tajemník Beran informoval svého nadřízeného v Liberci následovně: *„Vikář Spurný, jeví se až příliš pokrokově a šíl se s občanstvem všech vrstev. Práci svojí soustředil hlavně na děti ve školách, které nepřestává vychovávat duchu silně náboženském. Věřících v obci, kteří navštěvují kostel je jen několik rodin, a to osoby již starší a nějaký zvláštní vliv farář na ně nemá a ani se o to nikterak nesnaží. Věnuje se více práci veřejné. V obci působí jako předseda místního akčního výboru NF. V okresním měřítku jest místopředsedou okresního výboru obránců míru, v okresním výboru SČSP a v obci v osvětové komisi. Všechnu tuto práci doposud jak máme zjištěno dělal dosti dobře,*

⁹³ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Zpráva o zapojení kněží do práce ve složkách NF a v MNV z 12. 2. 1951 pro církevní odbor KNV v Liberci.

⁹⁴ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Beseda duchovní na ONV, práva pro KNV v Liberci ze dne 23. 3. 1951.

⁹⁵ Tamtéž. Překvapení například neskrýval raspenavský farář Brabec, kterému se názory Spurného nelíbily.

*a nebylo zjištěno žádných závad při schůzích na které dochází, že by agitoval pro církev římskokatolickou. Měl zásluhu též o ustavení ČSM v obci, která však se nyní úplně rozpadla a to z důvodů, že asi 5 chlapců odešlo na vojnu a někteří se odstěhovali,...*⁹⁶

V přibližně stejné době, kdy vznikl výše uvedený rozbor, začaly být s vikářem Spurným problémy. Na konci ledna 1952 si OCT Beran stěžoval KCT Hladkému na problémy vikáře Spurného s alkoholem. Celá kauza se dostala k projednání až k OAV NF i OV KSČ, kde bylo dohodnuto jeho odvolání ze všech veřejných funkcí. Spíše než alkohol byl však hlavním důvodem postihu Spurného jeho komentář, který církevní tajemník zachytil takto: „Jmenovaný byl pozván na okresní Všerad, kde měl vhodný diskusní příspěvek, hlavně na mládež co se týče používání alkoholu, a jak je zapotřebí proti tomuto zlu při budování socialismu čeliti. Po skončení této konference spěchal okamžitě do restaurace, kde si bral příklad ze svého poučného referátu a alkohol ničil. V této růžové náladě začal debatovati, že v Hejnicích byl zřízen koncentrák, že to nikdy nemělo býti děláno. Je to prý památné poutní místo, které jest nyní znesvěceno a věřící lidé že na toto často poukazují. Vykládal také, že již mohl býti generálním vikářem, ale že to odmítl, poněvadž jest zvyklý pracovat na vesnici s lidem.“⁹⁷ Z Krásného Lesa byl P. Ludvík Spurný na podzim 1952 odvolán.⁹⁸ Jeho dalším působiště byly Louny.

Václav Pelhřím Kubáň, OFM⁹⁹ byl služebně nejstarší františkán, který v hejnickém klášteře do dubna 1950 žil. Po odsouzení frýdlantského děkana a vikáře Zlámala byl jmenován vikářem frýdlantského vikariátu. V duchovní správě obstarával farnost Hejnice. Kubáňův vztah k režimu nebyl

⁹⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 426. ONV Frýdlant, rozbor farnosti Krásný Les pro církevní odbor KNV Liberec ze 14. 12. 1951.

⁹⁷ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 429. ONV Frýdlant, Situační zpráva od 25.12. 1951 do 25.1. 1952 pro KNV Liberec ze dne 28. 1. 1952.

⁹⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 429. Situační zpráva od 28. 11. do 28. 12. 1952.

⁹⁹ Narodil 12. 11. 1910 v Plzni.

pro OCT zpočátku čitelný. V prvním posudku se dočítáme, že byl povahy opatnické a do odchodu děkana Zlámala byl jeho „služebníkem“. Vikariátní list¹⁰⁰, který byl iniciativou P. Zlámala nečetl z důvodu, že jsou pod ním podepsáni Němci, svůj podpis přesto pod vikariátní list připojil. Odmitavě se také postavil ke komunisty zneužitě KA. Za jeho přístup obdržel od církevního tajemníka označení: „*Jmenovaného lze nazvat typickým Jezuitou*“.¹⁰¹

Kubáň byl opravdu zpočátku dosti nečitelnou osobou, až po uvěznění frýdlantského děkana začal být k režimu vstřícnější.¹⁰² V září rozhodla akční čtyřka okresu Frýdlant v Čechách. o jeho navržení do platového zákona.¹⁰³ Církevní tajemník zařadil Kubáně do skupiny I., pokrokový duchovní s členstvím v SČSP.

V lednu 1950 se konaly v okrese sliby věrnosti všech církví. Václav Kubáň složil tento slib společně s P. Spurným do mikrofonu pracovníků libereckého rozhlasu.¹⁰⁴ V dubnu 1950 postihla řád františkánů centralizace. Jak již ale víme Václav Kubáň a Ludvík Spurný byli po setkání s ministrem Čepičkou z centralizace vyjmuti a umístěni na nedaleké farnosti. P. Kubáň do Nového Města pod Smrkem. Zajímavé je to, co o P. Kubáňovi poznamenal ve svých vzpomínkách jeho spolubratr františkán P. Inocenc Kubiček: „*Kubáň byl se mnou v noviciátě, ale byl starší o dva nebo tři roky. On neměl moc dobrou pověst, byl takový na všechny strany, ale pak se zachoval velmi dobře.*“¹⁰⁵ Kubáň měl společně se Spurným odmítnout při schůzce s Čepičkou instalaci na místo provinciála, což vyprávěl P. Kubičkovi.

¹⁰⁰ Text vikariátní listu přepsán v poznámkovém aparátu, č. poznámky 35.

¹⁰¹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Nedatovaný list z konce léta 1949. Označení jezuita mělo hanlivou konotaci spojenou rekatolizací a nepřátelstvím proti českému národu.

¹⁰² SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Posudky, Václav Kubáň podepsal prohlášení že jde s lidově demokratickým zřízením a resolucí pro úpravu a zabezpečení platu všech duchovních.

¹⁰³ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 419. Zpráva OCT ve Frýdlantě pro referát IV 5 KNV v Liberci ze 16.9.1949.

¹⁰⁴ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 422. Složení slibu věrnosti duchovních všech církví, zpráva ze dne 18. 1. 1950.

¹⁰⁵ KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubička- 6, Poutník, 2005, č. 7, s. 28-29.

Po odchodu do Nového Města se začal P. Kubán věnovat práci v této farnosti. Aktivně se zapojil do veřejného života, avšak v horlivosti nikdy nepřesáhl iniciativu P. Spurného, který spravoval farnost v Krásném Lese. Církevní tajemník Beran v podrobném posudku hodnotil Kubáně takto: „*Povahy je přímé otevřené, poměr k lidem dobrý, rád se s lidmi stýká a ve veřejnosti je oblíben. Osobní jeho zálibou je jízda na motocyklu. Kněžské povinnosti koná poctivě. Poměr k lidově demokratickému zřízení kladný. Je členem SČSP. O biskupech říká, že mají tvrdou hlavu. Ve volbách 1948 volil jednotnou kandidátku NF. Zúčastnil se zasedání v parlamentě při schválení církevních zákonů. Zdravici generalisimu Stalinovi podepsal. Při složení slibu věrnosti republice vyjádřil kladné smýšlení a poměr k lidově demokratickému zřízení, kterýžto rozhovor byl zachycen rozhlasem. Je členem reorganizovaného MNV v působišti a pracuje ve finanční komisi. Zúčastnil se konference v Luhačovicích i na Velehradě. Podepsal mírovou resoluci a Radě bezpečnosti zaslal telegram proti americké agresi v Koreji. K procesu se zrádnými církevními hodnostáři prohlásil, že nemá slov pro tuto jejich zrádcovskou činnost, a že je nutné, a by v zájmu našeho státu se jim dostalo co nejpřísnějších trestů (monstproces Zela a spol z prosince 1950). Je plně zapojen do práce jak ve svém působišti, tak i krajském poradním sboru a ústředí pokrokových duchovních v Praze. Mezi duchovními i obyvatelstvem velmi oblíben. Rád chodí do společnosti a navštěvuje všechny oslavy. Svůj odchod na Moravu přijal kladně, je si vědom těžkostí, které tam bude mít, ale prohlásil, aby i tam zavládl duch pokrokovosti.*“¹⁰⁶

Duchovní správa Václava Kubáně na Frýdlantsku skončila 25. února 1951.¹⁰⁷ Své přeložení na Moravu do olomoucké diecéze vnímal dle OCT jako šíření myšlenek „pokrokovosti“.¹⁰⁸ Přesun duchovních nastal v době, kdy byl

¹⁰⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424. Posudek Václava Kubáně, nedatováno- přelom roku 1950-1951.

¹⁰⁷ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424. Přesuny římskokatolických kněží v libereckém kraji, nedatována.

¹⁰⁸ Nové působíště P. Kubáně bylo ve správě farnosti Veselí nad Moravou.

již na litoměřický biskupský ordinariát komunisty instalován Mons. Oliva, a internován biskup Trochta. To vše ulehčilo přesuny duchovních a zvláště těch pokrokových.¹⁰⁹

6. NA CESTĚ K LIKVIDACI ŘEHOLNÍHO ŽIVOTA V ČSR

Od září 1949 začali církevní tajemníci při okresních národních výborech shromažďovat informace o řeholním životě v ČSR. Ke každé klášterní budově byly vytvořeny podrobné plány, na jejich obyvatele kádrové posudky. Mapován byl pohyb obyvatel klášterů, a to za vydatné pomoci již dříve získaných důvěrníků. Razantnímu vzestupu zájmu o řeholní život však předcházela řada setkání mezi představitelem církevní komise ÚV KSČ Alexejem Čepičkou a krajskými církevními tajemníky. Zde se připravovaly plány perzekuce katolické církve. Jedno z prvních zasedání a velmi důležitých setkání mezi ministrem spravedlnosti Čepičkou a krajskými církevními tajemníky proběhlo v dubnu 1949 v Praze. Zde byla v 18 bodech přijata ostrá linie církevní politiky a její faktická podoba v jednotlivých diecézích, spíše krajích.¹¹⁰

Ostrý kurz vůči řeholím poprvé zazněl na zasedání církevních tajemníků NF s Alexejem Čepičkou 13. dubna 1949. Čepička kláštery vnímal jako opěrné body Vatikánu a tím i reakce, které bylo nutno kontrolovat a řeholníky nutit ke koncentraci. Téměř 1000 klášterních budov bylo nutno získat „*kousek po kousku*“ do majetku státu.¹¹¹ Nová konfrontační linie církevní politiky se brzy projevila na jednáních mezi státem a římskokatolickou církví. Na konci dubna 1949 byla z rozhodnutí biskupské konference přerušena bilaterální jednání vedená biskupem Trochtou.

V druhé polovině srpna 1949 schválil ÚV KSČ návrh církevní šestky vedené Alexejem Čepičkou na soustředění řeholníků v ČSR. V té době již na

¹⁰⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 424.

¹¹⁰ Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994, s. 74.

¹¹¹ Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994, s. 72

okresní i krajské úrovni probíhala evidence klášterů, řeholníků i majetku. První výsledek sběru informací obdržela církevní šestka poslední srpnový den 1949.¹¹² Od září byly vytvářeny podrobnější soupisy, které evidovaly osazenstvo klášterů, kádrové posudky jednotlivých řeholníků, plány klášterních budov včetně mobiliářů. Církevní tajemníci vážali spolupráci důvěrníky, kteří o dění kolem klášterních budov pilně informovali.

6.1. PLÁNY POSTUPU PROTI MUŽSKÝM ŘEHOLÍM

Po ustanovení SÚC v říjnu 1949 byla záležitost likvidace řeholního života v ČSR přenesena do jeho kompetence. Návrh SÚC na první etapu akce „K“ obdržela církevní šestka již 3. prosince 1949.¹¹³ Další významná jednání ve věci církevních řádů byla vedena církevní šestkou 18. ledna 1950. Přijata byla zpráva o podrobné evidenci klášterů. Na území státu se nacházelo 891 budov v majetku řádů a kongregací a 14230 řeholníků a řeholnic. Za nejnebezpečnější řády byly označeny tři: jezuité, němečtí rytíři a salesiáni. Působení jezuitů a německých rytířů mělo být z návrhu ministra Kopeckého zcela zakázáno. Salesiáni měli být centralizováni a izolováni především pro evangelizaci mezi mládeží, což církevní šestka vyhodnotila jako zvláště nebezpečné. Z nepříliš jasného a definitivního výsledku jednání byly schváleny dva typy soustředění řeholníků: mírnější centralizace a přísnější internace, určená především pro představené jednotlivých řádů. Z první etapy centralizace byly také vyloučeny ženské řehole.¹¹⁴

Otevřenou otázkou stále zůstal způsob provedení zásahu. Bylo nutné vyřešit dvě otázky, které by mohly v zásahu proti řeholím sehrát významnou roli, řešil se problém možné protireakce ze strany řeholí. Ta přicházela v úvahu v případě, že by byla akce „K“ rozdělena do více jak jedné etapy. Druhým problémem byla případná reakce veřejnosti na zásah státní moci proti

¹¹² VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 60.

¹¹³ Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994, s. 321.

¹¹⁴ Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994, s. 334-335.

řeholníkům. Církevní šestka i vedení SÚC si uvědomovalo nebezpečí vlivu věřících, kteří by byli ochotni řeholníky bránit, a proto hledala způsob jak problémům předejít.

Dobrou oporou pro centralizaci řeholníků se měl stát chystaný první církevně-politický monstrproces zvaný Machalka a spol.¹¹⁵ Mezi 14. a 18. březnem 1950 bezpečnost pozatýkala sedm čelních představitelů řeholí a prokuratura společně se Státním soudem v Praze začala připravovat proces, který měl na základě obvinění z protistátní činnosti řeholníků, ospravedlnit chystaný zásah, označený krycím názvem akce „K“.¹¹⁶

Na konci ledna 1950 bylo přijato usnesení církevní šestky ve věci postupu vůči řádům předložené SÚC. Schválena byla varianta dvouetapového zákroku proti mužským řeholím, která se týkala celého území ČSR. Pro české kraje se první etapa vztahovala na sedm nejpočetnějších řádů, jejichž členové měli být soustředěni do pěti předem určených klášterů: Osek (okres Duchcov), centralizační klášter (dále jen CK) pro salesiány, Králíky (okres Žamberk), CK pro redemptoristy, Bohosudov (okres Teplice v Čechách) CK pro jezuitu, Hejnice (okres Frýdlant v Čechách), CK pro františkány, a Broumov (okres Náchod), CK pro premonstráty, těšitele a německé rytíře. Pro předem vytypované tzv. „reakční“ řeholníky a představitele řádů byl vyhrazen želivský klášter, nazvaný internačním, z důvodu přísnějšího režimu.¹¹⁷ Na Slovensku měly být v první etapě centralizovány řády salesiánů, redemptoristů, jezuitů, františkánů a těšitelů.¹¹⁸

Druhá etapa centralizace mužských řeholí měla postihnout zbývající již méně početné řeholní řády v českých zemích: salvatoriány, dominikány,

¹¹⁵ Tento proces je také označován jako Tajovský a spol. či proces s desíti církevními představiteli.

¹¹⁶ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 62-68. Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002, s. 16-19.

¹¹⁷ VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 61.

¹¹⁸ NA Praha, fond SÚC, inv. č. 109, karton 83, Přehled o centralizaci řeholníků z uvedených řádů na Slovensku.

kapucíny, benediktiny, bosé augustiniány, obuté augustiniány, minority, piaristy, křižovníky, maltézske rytíře, školské bratry, kalasantiny, obuté karmelitány, eucharistiány, cisterciáky, servity a obláty.¹¹⁹ Na Slovensku mělo být soustředěno 440 řeholníků z různých řádů, žijících v 45 domech.¹²⁰

7. AKCE „K“, KLÁŠTERY

Jako záminku pro spuštění centralizace a internace řeholníků z mužských řádů a kongregací si totalitní moc zvolila předem jasný výsledek monstrprocesu Machalka a spol.¹²¹ Odsouzení deseti významných řádových představitelů k celkem 132 letům vězení a jednomu trestu doživotí, předcházela vyšetřovateli brutalitou vynucená doznání, která se museli obvinění naučit zpaměti. Vynesené tresty a smyšlená odhalení očernila řehole v očích veřejnosti a tím umožnila SÚC, Státní bezpečnosti (dále jen StB) a Sborům národní bezpečnosti (dále jen SNB) spustit akci „K“ kláštery, neboli plán likvidace řeholí.

Po vynesení rozsudků v procesu Machalka a spol, 4. dubna 1950 Státním soudem v Praze byla za pomoci tisku, rozhlasu a filmového týdeníku spuštěna kampaň, poukazující na zradu řeholníků vůči lidově demokratickému Československu.¹²² Devět dní po skončení procesu byla StB, SÚC a SNB za podpory Lidových milicí v noci ze 13. na 14. dubna 1950 spuštěna první etapa akce „K“. Jednotný scénář vypracovaný SÚC a schválený církevní šestkou při

¹¹⁹ Archiv ministerstva vnitra ČR (dále jen AMV), H 718-I, s. 322-324.

¹²⁰ NA Praha, fond SÚC, inv. č. 109, karton 83, Přehled o centralizaci řeholníků z uvedených řádů na Slovensku. Podrobněji: Dubovský, Ján M.: Akcia Kláštorý, Martin 1998.

¹²¹ Srovnej: VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004. NEULS, Jindřich - DVOŘÁK, Miroslav: Co se skrývalo za zdmi klášterů, Praha 1950.

¹²² Například: STRÁŽ SEVERU, 8. dubna. 1950, s. 1, Jednomyslný souhlas pracujících lidí s rozsudkem nad agenty Vatikánu, Jak jednali církevní hodnostáři s deputátky na klášterních velkostatech.

ÚV KSČ postihl obdobným způsobem vybrané řehole v českých zemích a na Slovensku.¹²³

V českých zemích bylo dle předchozích plánů vytvořeno pět centralizačních klášterů a jeden internační. Čtyři centralizační kláštery se nacházely na území Čech, odkud bylo po válce vysídleno původní německy mluvící obyvatelstvo. Centralizační klášter v Bohosudově přijal 197 jezuitů, Osek 181 salesiánů, Hejnice 112 františkánů, Broumov 96 řeholníků z řádu premonstrátů a těšitelů a Králíky 224 řeholníků z řádu redemptoristů, dominikánů a salvatoriánů. Celkově tak bylo centralizováno 810 řeholníků a 56 bylo internováno v želivském klášteře.¹²⁴

Závěrečná zpráva pro ministerstvo národní bezpečnosti komentovala zásah následovně: „Dle rozhodnutí bylo dne 13. dubna 1950 přikročeno k soustředění všech řeholníků. Celkem šlo o 76 klášterních objektů v Čechách a na Moravě = odhadem 900 mnichů. Celá akce byla provedena podle připravovaného plánu, nedošlo k větším závadám, které by narušily veřejný klid a pořádek. Řeholníci přijali zásah s lhostejností až apatií a byli na akci připraveni. Jen v Zásmukách musela být vylomena vrata kláštera.¹²⁵ Akce se celkem zúčastnilo 270 orgánů StB, 946 příslušníků SNB, 71 autobusů a 129 osobních aut.“¹²⁶

Druhá etapa akce „K“ proběhla podle podobného scénáře v noci z 27. na 28. dubna 1950. Centralizováno či internováno bylo zbývajících 374 řeholníků z osmnácti řádů, které v Čechách a na Moravě zbyly.¹²⁷

¹²³ Jak v Čechách tak i na Slovensku byli centralizováni salesiáni, redemptoristé, jesuité, františkáni a těšitelé. V Čechách byli navíc soustředěni členové řádu premonstrátů a německých rytířů.

¹²⁴ VLČEK, Vojtěch Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 73. SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444, Seznam soustředěných řeholníků z 16. 4. 1950. AMV, H 718-1, řeholníci určení k internaci.

¹²⁵ Ve skutečnosti nebyl průběh zásahu zcela bezproblémový. V Hodoňovicích se před klášterem na obranu řeholníků shromáždilo asi 40 žen. Na Slovensku musely být proti civilním osobám, které řeholníky bránily i zbraně.

¹²⁶ AMV, H 718-2, Informační zpráva o průběhu soustředění římskokatolických řádů a kongregací.

¹²⁷ Na Slovensku proběhl zásah proti zbylým řádům také.

V důsledku druhé etapy došlo ke změnám v jednotlivých CK. Vyměněna byla vedení jednotlivých středisek a došlo ke sloučení několika řádů v jednom centralizačním klášteře. Do Bohosudova přibylo 29 minoritů a františkáni z Hejnic. Do Oseku bylo centralizováno 68 salvatoriánů a piaristů. Broumov přijal 180 řeholníků z řádu dominikánů, kapucínů, křížovníků a maltézských rytířů. Zcela vyklizený centralizační klášter v Hejnicích přijal 67 řeholníků z řádu benediktinů, eucharistiánů, bosých augustiniánů, petrinů. Navýšil se také počet internovaných v Želivu. Před centralizací zůstal ochráněn pouze jediný mužský řád, milosrdní bratři se 7 domy a 64 řeholníky. Důvodem byla jejich silně charitativní činnost, soustředěná především na práci v nemocnicích za perzekuce z doby nacistické okupace.¹²⁸

Výsledný sumář zásahu obou etap akce „K“ nabízí níže uvedená tabulka.¹²⁹

oblast	řeholí	domů	řeholníků	z nich	
				centralizováno	internováno
Čechy a Morava	25	144	1240	1164	76
Slovensko	12	75	1136	1037	99
ČSR	28	219	2376	2201	175

zdroj: AMV, H 718-I, akce „K“ s. 324

Vyklizené klášterní budovy, které SÚC nevyužil přímo k centralizaci či internaci řeholníků, nezůstaly dlouho bez využití, část jich obsadila armáda, ostatní byly spravovány jinými státními institucemi. Mobiliář a zařízení jednotlivých klášterů včetně knihoven měl být zaevidován a dále spravován Náboženskou maticí při SÚC. Ve skutečnosti došlo k jeho rozchvácení. Ve 23 klášterních budovách byla revizní komise v roce 1953 vyčíslena ztráta

¹²⁸ AMV, H 718-I, akce „K“ s. 322.

¹²⁹ Počty centralizovaných i internovaných řeholníků se od sebe v jednotlivých pramenech liší.

452350 Kčs ve staré měně.¹³⁰ Skutečná a celkově způsobená škoda je však jen těžko vyčíslitelná.

Částečné vyhodnocení hospodářských důsledků z I. a II. etapy akce „K“, které se týká 61 klášterních objektů, uvádí, že celková získaná hotovost činí 14677866 Kčs. Dále bylo zajištěno 699 vkladních knížek v českých zemích a 4000000,-Kčs na vkladních knížkách zabavených na Slovensku. Další cennosti měly být zajištěny v sejfu Národní banky.¹³¹ Zvláštní kapitola bude věnována klášterním knihovnám.

7.1. OBSAZENÍ KLÁŠTERNÍCH BUDOV, SMYSL A VÝZNAM CENTRALIZAČNÍCH A INTERNAČNÍCH KLÁŠTERŮ

Plán likvidace řeholního života byl rozsáhlým projektem, který vycházel z ostré linie komunistické proticírkevní politiky. Jeho rozsah byl po odsunu německé menšiny a částečném odsunu a přesídlování menšiny maďarské, dalším masovým přesunem v dějinách poválečného Československa. Akce „K“ kláštery, vynikala svou vysokou organizovaností a dobře připraveným scénářem. Do obsazování jednotlivých klášterů, případně far, kde řeholníci žili, bylo koordinovaně zapojeno několik orgánů tehdejší totalitní moci. Přípravu celého zásahu měl na starost SÚC, pro Slovensko, Slovenský státní úřad pro věci církevní.¹³² Jeho vedení bylo propojeno osobou Alexeje Čepičky a církevní šestkou při ÚV KSČ. Stranou nezůstala ani StB, která se podílela nejen na přípravách zásahu, ale také na jeho uskutečnění a pozdější správě centralizačních a internačních klášterů. Pro zajištění transportů řeholníků a střežení klášterních budov bylo využito příslušníků

¹³⁰ Archiv knihovny Památníku národního písemnictví v Praze (dále jen Ak PNP), Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 20, Kontrola vyklizování klášterů 6. 7. 1953.

¹³¹ AMV, H 718-1, akce „K“ s. 324.

¹³² V čele Slovenského úřadu pro věci církevní stál Gustav Husák.

SNB, v některých případech i Lidových milicích. Důležitou roli v celém zásahu hráli i krajští a okresní církevní tajemníci, kteří spadali pod SÚC.¹³³

Obsazování klášterních budov a přesuny řeholníků probíhaly podle jednotného scénáře vypracovaného SÚC v březnu 1950.¹³⁴ Každá klášterní budova byla obsazena hlídkou příslušníků SNB, se kterou se současně dostavil zástupce StB, zmocněncem SÚC s budoucími zaměstnanci centralizačních středisek.¹³⁵ Delegáti vyzvali představené kláštera, popřípadě jejich zástupce, aby svolali všechny řeholníky z domu do jedné místnosti. Zde byla zástupcem SÚC oznámena skutečnost, že se řád centralizuje. Následovaly osobní prohlídky řeholníků a prohlídky klášterních budov. Řeholníci z napadených řádů a kongregací byli téže noci svázeni do určených centralizačních klášterů.¹³⁶ Každý klášter, který byl určen za centralizační, získal stálou jednotku SNB, oddíl StB a vedení, které se staralo o naplňování připraveného plánu SÚC. Vedení centralizačních klášterů se skládalo z vedoucího kláštera, hospodářského vedoucího, organizačního vedoucího a dalších pomocných sil, jejichž počet se různil.¹³⁷

Jak zásah akce „K“ prožívali samotní řeholníci se například dozvídáme ze vzpomínání františkána P. Benedikta V. Holoty, který toho času žil v klášteře Panny Marie Sněžné v Praze: *„Normálně jsme šli spát a kolem jedenácté hodiny se otevřou dveře, přišel kvardián, rozsvítil a říká: „Vstaň a sprav se.“ Tak jsem vstal a otevřenými dveřmi jsem viděl na chodbě civilistu, jak tam stojí s pistolí v ruce a hned jak otec kvardián odešel, přišel uniformovaný esenbák se samopalem a díval se, jak se oblékám. Tak jsem vklouzl bosýma nohama do sandálů, hodil jsem na sebe hábit a on mě povídá:*

¹³³ Podrobněji: KAPLAN, Karel: Pravda o Československu 1945-1948, Praha 1990. Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994. VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

¹³⁴ Podrobněji: Ed. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Praha-Brno 1994, s. 429-444.

¹³⁵ V některých případech se zásahu účastnili i Lidové milice.

¹³⁶ Pokud nebyl klášter současně určen jako centralizační, byl řeholníkům oznámen jejich transport do určeného centralizačního střediska.

¹³⁷ AMV, H 718-2, Centralizační klášter v Hejnicích, s. 128.

„Člověče, oblečte se pořádně, dyť nevíte, kam jdete“. Tak jsem si vzal boty a svetr. No a potom, když už jsme měli odejít, to byla jejich politika, tak mi tak důvěrně řekl: „Jestli tu máte něco, co by vás mohlo kompromitovat, tak to zduste.“ Já jsem mu řekl: „Já tu nemám nic, co by mě kompromitovalo.“ Pak mě odvedl dolů, tam už byl plný refektář, byli tam otcové kněží, že. Než jsme vstoupili do refektáře, tak mě jeden civilista důkladně prošacoval, jestli snad nemám nějakou bombu u sebe, chudák. Pak nám oznámili, že jsme v moci bezpečnosti, odvedli nás k autobusu a odvezli nás do Hejnic.“¹³⁸

Obě dubnové etapy, ve kterých byly až na řád milosrdných bratří soustředěny všechny mužské řehole, proběhly téměř bez problémů. Ve společnosti, která byla z větší části ovlivněna očerňující kampaní proti činnosti jednotlivých řeholí, se neobjevil žádný významnější protest, který by zpochybňoval právě uskutečněný likvidační zásah, či bránil řeholníky. Pouze v religióznějších oblastech a mezi duchovními římskokatolické církve se objevilo několik konfliktů a protestů, které však nepřerostly v žádné významné nepokoje. Přesto se vedení SÚC rozhodlo spustit vysvětlovací kampaň, která zásah znovu ospravedlnila. Kampaň byla připravena v polovině května 1950 a měla se hlavně soustředit na religiózní oblasti Československa a duchovní římskokatolické církve. Věřícím se dostalo vysvětlení z komunisty ovládaných Katolických novin, kdy se především vyzdvihovalo pozitivum soustředění řeholníků, kteří mohou opět žít pospolu. Uprázdňené klášterní budovy měly být dány do užívání organizacím s kulturní a sociální působností a o mobiliář se měly postarat nově zřízené kulturní instituce a muzea. Ve skutečnosti většinu uprázdňených budov převzala armáda a ministerstvo vnitra. V rámci propagandy byla natočena také reportáž o ohleduplnosti soustředění řeholníků a jejich životě v centralizačním táboře Osek. Mezi

¹³⁸ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Benediktem V. Holotou ze dne 29. 7. 2005, klášter řádu OFM, Jungmannovo náměstí, Praha II.

římskokatolické duchovní byl naopak rozeslán dopis, který měl zdůraznit „protistátní a podvratné akce organizované řeholníky na popud Vatikánu“¹³⁹

7.1.1. Centralizační a internační kláštery

Řeholníci postižení akcí „K“ byli svázeni do centralizačních, internačních táborů, kde jim bylo přikázáno svléknout řeholní oděv. Početnější byly tzv. centralizační kláštery. Na území Čech a Moravy jich bylo celkem pět. Smyslem těchto zařízení vězeňského typu, bylo soustředění řeholních kněží, fráterů a noviců, kteří se v minulosti nijak zvlášť nevyhraňovali vůči totalitnímu režimu a neměli v řádu významnější funkci. Cílem bylo tyto řeholníky dále diferencovat na pokrokové a vyložené nepřátele lidově demokratického zřízení. Pokrokoví řeholní kněží měli být postupně dosazeni do duchovní správy.¹⁴⁰ K dosažení vytyčených cílů se v centralizačním středisku používalo vedle výchovných prostředků i tzv. „výchového momentu manuální práce“.¹⁴¹ Každý centralizační klášter měl stanovený denní režim, kterým se řeholníci museli řídit. Skládal se ze dvou základních pilířů: politická převýchova a manuální práce. Prostor pro duchovní život byl sice deklarován, ale značně omezován.

Druhým typem soustředovacího zařízení byl internační klášter. Pro řeholníky z Čech a Moravy komunisté zneužili budovu želivského kláštera. Toto zařízení sloužilo pro internaci provinciálů jednotlivých řádů, představených a tzv. „reakčních řeholníků“, kteří otevřeně vystupovali proti totalitnímu režimu. S internovanými řeholníky zde bylo zacházeno jako s odsouzenými trestanci, aniž by však byli právoplatně odsouzeni. Většina

¹³⁹ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83, Vysvětlovací kampaň akce „K“.

¹⁴⁰ Novicové byli posláni k pomocným technickým praporům –PTP, části nabídnuta možnost studia ve státní moci ovládaném semináři.

¹⁴¹ AMV, H 718-1, s. 381.

z internovaných byla následně ve vykonstruovaných procesech odsuzována k mnohaletým trestům.¹⁴²

8. AKCE „K“ A HEJNICKÝ KLÁŠTER

Poslední lednový den roku 1950 byl předsednictvem ÚV KSČ schválen návrh církevní komise o vytvoření šesti centralizačních klášterů, do kterých budou soustředěny mužské řády a kongregace z českých zemí. Františkánský klášter v Hejnicích, okres Frýdlant v Čechách, kraj Liberec, byl vybrán za místo centralizace členů české provincie řádu františkánů OFM, kteří v té době spravovali na 22 domů. V březnu téhož roku se počet připravovaných centralizačních klášterů sice z rozhodnutí SÚC omezil na pět, ale s Hejnicemi se stále počítalo. Před vypuknutím akce „K“ žili v hejnickém klášteře čtyři františkáni: P. Václav Kubáň, správce farnosti Hejnice, P. Jan Donát Žilinský, spravující farnosti Krásný Les a Bulovka, řeholník Ludvík Vízokay a P. Ludvík Spurný, správce farnosti Nové Město pod Smrkem a současně kvardián kláštera. Pátým obyvatelem byl terciář řádu sv. Františka Karel Stádník.¹⁴³

Od podzimu 1949 se o klášter intenzivně zajímal okresní církevní tajemník z Frýdlantu Václav Beran. Mezi františkány však nebylo potuchy, jaký plán SÚC s jejich budovou chystá. Proč byl právě hejnický klášter vybrán za budoucí centralizační není jednoduché zodpovědět. Klášter byl součástí rozsáhlého areálu klášterního kostela a celé místo bylo i v období počátku nástupu totalitního režimu hojně navštěvovaným poutním místem. Pro rozhodnutí centralizovat řeholníky právě do Hejnic mohla být rozhodující geografická poloha města Hejnice. Oblast Sudet byla po odsunu původních obyvatel ve zcela specifické demografické i společenské situaci a jistotu

¹⁴² Podrobněji: VLČEK, Vojtěch Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 99-102.

¹⁴³ Akademický sochař Karel Stádník: mezi jeho nejvýznamnější díla se řadí socha sv. Anežky české v katedrále sv. Víta v Praze, oltářní menza v klášterním kostele sv. Markéty v Praze na Břevnově či restaurování gotického oltáře v basilice Navštívení Panny Marie v Hejnicích.

umístit centralizační zařízení právě sem mohl podpořit i statut periferie celého místa, vždyť i další tři centralizační kláštery se nacházely v pohraničí.¹⁴⁴ Daleko od centra, daleko od oblastí, kde bylo obyvatelstvo s vírou, klášteřem i řeholníky hlouběji spjato.

Krátce před spuštěním akce „K“ přijelo k hejnickému klášteři auto a odvezlo kvardiána klášteře P. Spurného a vikáře P. Kubáně pryč. P. Inocenc Kubiček vzpomíná, že mu P. Jan Donát Žilinský 14. dubna 1950 na otázku, kde jsou představení, řekl, že snad v Praze.¹⁴⁵

Od půlnoci 14. dubna se k hejnickému klášteři začala sjíždět auta. Klášter byl zpočátku obsazen tak jako ostatní v tu noc zabrané budovy hlídkou SNB, zástupci SÚC a StB. Františkáni P. Jan Donát Žilinský a fráter Ludvík Vízokay byli centralizováni. Terciář řádu Karel Stádník byl odpoledne 14. dubna propuštěn a odjel do Prahy. První transport s františkány přijel do klášteře ve 3 hodiny ráno, ostatní autobusy následovaly. Celkem byli do Hejnic svezeni františkáni z 19 klášterů.¹⁴⁶ Jak vypadaly první chvíle a dny po příjezdu transportu popsal františkán P. Benedikt V. Holota: *„Ráno 14. dubna zastavil autobus u našeho klášteře v Hejnicích. Vystoupili jsme jednotlivě. Několikrát nás počítali. Přes den jsme byli zavřeni v klášteře, později nám vymysleli nějakou zbytečnou práci na záhradě. V cele pro jednoho nás spalo několik. Na slámě, v některé cele byly připraveny palandy. Spal jsem vedle bratra Chrysostoma, Kosmy, Baptisty. Ostatní si již nepamatuji. Ocitli jsme se v tzv. centralizačním klášteře, kde vládl „vládní zmocněnec“, členové StB a „esenbáci“. Později se dostavili i „odborníci“, kteří měli za úkol ohodnotit*

¹⁴⁴ Osek, Bohosudov a Broumov.

¹⁴⁵ KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubička- 6, Poutník, 2005, č. 7, s. 28

¹⁴⁶ AMV, H 718-2, s. 130-131. Do Hejnic byli přivezeni františkáni z Bechyně, Čtyř Dvorů, Dačice, Hájku, Hořovic, Hostinného, Chebu, Jindřichova Hradce, Kadaně, Moravské Třebové, Kroměříže-koleje, Kroměříže, Plzně, Prahy II, Slaného, Turnova, Votic, Uherského Hradiště a Zásnušky.

*obrazy, sochy a jiné kulturní předměty v klášteře. Na první pohled bylo vidět, že tomu nerozumějí*¹⁴⁷

Do poledne 14. dubna 1950 byli v klášteře centralizováni téměř všichni františkáni určení k centralizaci. Do budovy postavené a přizpůsobené pro cca. 20 osob bylo vměstnáno 105 kněží, fráterů, noviců a bohoslovců z řádu OFM.¹⁴⁸ Byla zahájena činnost centralizačního kláštera Hejnice. Pod správou SÚC a StB s dozorem SNB.

8.1. KLÁŠTER HEJNICE – CENTRALIZACE ŘÁDU OFM

14. - 25. DUBNA 1950

Mimo řeholníky měl centralizační klášter své civilní vedení, které zajišťovalo chod zařízení, plnilo úkoly zadané SÚC a komunikovalo se zainteresovanými orgány státní moci. Prvním vedoucím centralizačního kláštera Hejnice byl Oto Fišer, hospodářským vedoucím Antonín Soukup, organizačním vedoucím Alois Bureš a jako další síla Oldřich Tupý.¹⁴⁹ Do hejnického kláštera přišli v době jeho obsazení. První úkol, který vedení kláštera mělo, bylo zfunkčnit klášter po hospodářské stránce, protože podle plánů SÚC i ÚV KSČ měl každý centralizační klášter vytvořit hospodářsky soběstačnou jednotku. Později byla řada pověřených osob rozšířena o ideového vedoucího Františka Kuhna, Jana Škopa a hospodářského adjunkta Josefa Satra.¹⁵⁰ Vzhledem k tomu, že centralizaci nepředcházelo období, kdy bylo možno klášter vybavit bez přítomnosti řeholníků, probíhalo vše za jejich přítomnosti. První dny centralizace byly dosti chaotické.

¹⁴⁷ HOLOTA, V. Benedikt: Nebyl jsem Hrdina - Vzpomínky na totalitu 1950-1989, Kostelní Vydří 2002, s 8.

¹⁴⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Seznam řeholníků střediska v Hejnicích podle lékařského vyšetření ze dne 14. dubna 1950.

¹⁴⁹ AMV, H 718-1, Centralizační klášter v Hejnici, s. 128, vedoucí CS Oto Fišer, bydliště Žatec, Dlouhá 111; hospodářský vedoucí Antonín Soukup, Desná 293, okr. Jablonec nad Nisou; organizační vedoucí Alois Bureš, Mikulov a jako další síla Oldřich Tupý z Liberce.

¹⁵⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Soustředění řeholníků-situační zpráva ze 7. května 1950.

Prostory kláštera bylo nutno vybavit pro několikanásobně vyšší počet osob. V rámci první etapy akce „K“ bylo v hejnickém klášteře centralizováno 105 františkánů a o dva dny později, 16. dubna, byl počet navýšen na 112 osob.¹⁵¹ V klášteře chyběly postele a přikrývky, zajištěno nebylo ani stravování centralizovaných. Celé prostory kláštera znalo jeho vedení pouze z předem připravených plánů, které vypracoval již během podzimu 1949 OCT Václav Beran, a tak i často bloudili. Řeholníci spali z velké části pouze na slámě, jen část cel byla vybavena vojenskými palandami, jejichž počet byl však nedostačující a doplnění probíhalo už za provozu centralizačního kláštera. Dne 15. dubna vedení centralizačního kláštera žádalo o následující vybavení: 80 postelí (nejlépe patrové), 40 dvojitých postelí, 450 prostěradel, 300 povlaků s podhlavníky a zařízení kuchyně. Jedna místnost v klášteře byla upravena na marodku¹⁵²

Na začátky svého nuceného pobytu v Hejnicích vzpomíná také P. Inocenc Kubiček: „*Hejnický klášter je jednopatrový a jsou tam normální celičky, kterých je asi osmnáct. Oni nábytek vytahali a řekli nám, ať si to zařídíme sami. Byly tam slamníky, potom také přivezli fůru slámy, tak jsme si je nacpali a leželi jsme na podlaze jeden vedle druhého, třeba v jedné místnosti nás bylo osm*“.¹⁵³

Druhým problémem bylo stravování velkého počtu centralizovaných. Kuchyně sice byla svou velikostí dostačující, ale nedostávalo se surovin pro přípravu jídla a zprovoznění kuchyně nebylo také hned možné. První snídaně, kterou řeholníci dostali, se omezila jen na kousek chleba s margarínem a kolečko salámu. Situaci kolem nedostatku potravin pomohl v prvním dnu pobytu vyřešit františkán z Hájku, který do svého zavazadla přibalil chleba, špek a nějaké ovoce a vše rozdělil mezi centralizované. Kuchyně začala fungovat od druhého dne centralizace. Vaření zajišťovali řeholníci, suroviny

¹⁵¹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Seznam centralizovaných františkánů z 16. 4. 1950.

¹⁵² NA Praha, fond SÚC, inv. č. 109, karton 83.

¹⁵³ KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubička- 6, Poutník, 2005, č. 7, s. 28.

vedení kláštera. Vzhledem ke skutečnosti, že v klášteře nebyly žádné zásoby, byla strava velmi chudá, na což si stěžovali i sami řeholníci: P. Benedikt Holota vzpomínal: „Zpočátku nám vařili jen těstoviny, postupem času-na intervenci otce Baptisty Bárty- se trochu s vařením vylepšili. Sám jsem slyšel, když říkal veliteli: *To nemůžete takhle dělat s tím jídlem. Jsou tady i mladí hoši a těm nemůžete přece dávat jen tohle!*“¹⁵⁴

Když si řeholníci připravili zázemí v klášteře, bylo nutno zajistit jejich další činnost. Práceschopní františkáni, byli na deset dní, které v centralizačním klášteře strávili, rozděleni do skupin, pracovali v kuchyni a na zahradě o rozloze cca. ½ hektaru. Většina řeholníků pracovala pod dohledem SNB na zahradě přilehlé k budově kláštera a obehnané dvoumetrovou barokní zdí. Mimo obdělávání pozemku připravovali dřevo (především pařezy) pro vytápění kláštera.

Duchovní život v klášteře byl v prvních dnech značně omezen. Řeholníkům byla umožněna jen modlitba. Vedení kláštera však brzy zavedlo denní řád, který byl připraven pro všechny centralizační kláštery již ve směrnicích SÚC z března 1950.¹⁵⁵ Zástupci SÚC si však vyhradili určit, kdo bude zpovědníkem všech centralizovaných a kdo bude moci sloužit mše svaté v kostele. Funkcí celebranta a zpovědníky byli vedením kláštera pověřeni hejničtí františkáni. P. Ludvík Spurný byl určen zpovědníkem a P. Václav Kubáň celebrantem.¹⁵⁶ Za zmínku stojí reakce P. Spurného na smích ostatních františkánů, že se smějí chodit zpovídat jen k němu: „*Neblázněte, to se snad chcete zpovídat jeden druhému?*“¹⁵⁷

Po deseti dnech centralizace řádu františkánů došlo z nařízení SÚC k reorganizaci centralizačních klášterů z důvodu příprav druhé etapy akce „K“. Bylo nutno uvolnit centralizační kláštery pro nové řeholníky. Dne 25. dubna

¹⁵⁴ HOLOTA, V. Benedikt: Nebyl jsem hrdina, vzpomínky na totalitu 1950-1989, Kostelní Vydří 2002, s. 8.

¹⁵⁵ AMV, H 718-1, Organizační plán v centralistickém středisku, s. 381-390.

¹⁵⁶ Oba výše jmenovaní byli zařazeni mezi pokrokové kněze a později spravovali fary Krásný Les a Nové Město pod Smrkem.

¹⁵⁷ KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubička- 6, Poutník, 2005, č. 7, s. 30.

1950 byli všichni františkáni z Hejnic odvezeni do Bohosudova k další centralizaci.¹⁵⁸ Centralizační klášter Hejnice se připravoval na příjem nových řeholníků.

8.2. II. ETAPA AKCE „K“ A HEJNICKÝ KLÁŠTER

Téměř podle stejného scénáře proběhla druhá etapa akce „K“ kláštery. V noci z 27. na 28. dubna byli centralizováni a internováni členové zbývajících 18 řádů a kongregací. Celý zásah proběhl bez odporu řeholníků. K centralizaci a internaci byly použity stejné kláštery jako v první etapě. P. Jan Josef Kohl, tehdy novic v benediktinském klášteře v Emauzích prožíval obsazení následně: *„Toho 27. (dubna 1950) nás obsazovali. Asi 50 jich bylo těch StB, SNB a milice, všichni v civilu, každý měl v kapse bouchačku. Já konkrétně jsem byl v kapli, když otevřeli dveře, že ať jdu s nima. Tak mě vedli do té návštěvní místnosti, jak jsme říkali. Postupně nás tam všechny svedli, hlídali nás tam dva s bouchačkama, nesmělo se mluvit a čekalo se, co bude dál. A potom si nás po jednom brali, abychom si zabalili na odcestování. Co, kde, kam, to nic nebylo řečeno, všechno to bylo takový, jak by se řeklo, tajný. Dokonce, když jsem šel s tím mým, říkal že je milicionář, přes dvůr a potkali jsme toho hlavního estébáka, mně bylo jen 22 roků tak jsem tam byl jako nejmladší, tak se ptá toho milicionáře: „Koho to vedeš?“ „On:“ Nevím, zeptej se ho, mladej, co tu děláš?“ Já povídám: „Dělám tu přípravku na teologii.“ Tak ho odved, my mu dáme taky přípravku.“ Pak jsem si zabalil a ptal jsem se toho milicionáře, kam půjdeme, půjdeme pěšky nebo co nás čeká. Povídá: „To já nevím, já jsem dostal jen dílčí rozkaz jednoho si tam vzít a jít s ním balit.“ Tak jsem si zabalil jen to nejnnutnější, co bych unes pěšky: kufr, aktovku a tašku, jednu, víc jsem toho neměl.*

No a potom ve čtvrt na dvanáct přijel autobus a nastoupili jsem do něj a jelo se do Bartolomějský na centrálu a kolem půlnoci přivezli benediktiny

¹⁵⁸ HOLOTA, V. Benedikt: Nebyl jsem hrdina, vzpomínky na totalitu 1950-1989, Kostelní Vydří 2002, s. 9.

z Břevnova k nám. Ale odjíždělo se po jedné hodině a když jsme se ptali šoféra, kam jedem, říká: „To já vám nemůžu říct.“ Takže se vyjíždělo. Nejdřív se jeho na východ z Prahy, tak říkají, ti emauzští, že zažili už zábor kláštera za Němců v 41. roce, tak ty tajnosti, jak se to všechno provádělo, měli jako podezření, jestli nás dokonce nepovezou na Sibiř, takhle nějak to tam problesklo. Ale až jsme uhmuli na Mladou Boleslav, tak už bylo jako jasnější co, a když pak na Liberec, tak už říkali: „Aha Hejnice.“, Tam jsme o půl pátý ráno, toho 28. přijeli.“¹⁵⁹

Do hejnického kláštera bylo v pátek 28. dubna centralizováno 67 řeholních kněží, fráterů, noviců a bohoslovců z řádů benediktinů, eucharistiánů, petrinů a bosých augustiniánů.¹⁶⁰

8.3. CENTRALIZAČNÍ KLÁŠTER HEJNICE OD 28. DUBNA 1950 DO 24. KVĚTNA 1952.

S novými obyvateli kláštera došlo také ke změně v jeho vedení. Část původních pověřenců SÚC odešla s františkány do Bohosudova.¹⁶¹ Nově se vedení skládalo ze: zmocněnce SÚC a hospodářského vedoucího Antonína Soukupu, ideového vedoucího Františka Kuhna, hospodářského adjunkta Josefa Satra, vedoucího Františka Žemličky a jeho pomocníka a zástupce Oldřicha Tupého. Svou úlohu nadále také plnil SNB ostrahou kláštera a jeden příslušník StB.

Nejdůležitějším pramenem následujících částí této práce, byly situační zprávy vedení kláštera. Na základě jejich kritické analýzy se podařilo popsat život v centralizačním klášteře.

¹⁵⁹ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Janem Josefem Kohlem ze dne 17. 12. 2005, klášter řádu OSB, Benediktinské arcidiecéze Praha - Břevnov.

¹⁶⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Seznam centralizovaných z 29. 4. 1950. Benediktini z Prahy Břevnova a Emazu, petrin z Českých Budějovic a Bruntálu, bosí augustiniáni ze Lnář a eucharistiáni z Brna.

¹⁶¹ Do Bohosudova odešli Oto Fišer, Alois Bureš.

8.3.1. Duben a květen 1950

Život řeholníků v klášteře byl hned od počátku přesně rozdělen. Denní program byl členěn mezi práci, převýchovu v tzv. lidově demokratickém duchu a duchovní život. Vedení kláštera především usilovalo o maximální soběstačnost, s důrazem na hospodářskou stánku, jak to požadoval SÚC. Ve vztahu k řeholníkům bylo nejvíce sledováno jejich politické smýšlení, podle kterého je krajský církevní tajemník rozdělil do tří skupin.¹⁶²

Od 29. dubna začali řeholníci pracovat. Zpočátku pokračovali v úpravách zahrady, které již započali odsunutí františkáni, a úpravách prostor kláštera. Od května 1950 byla v klášteře zaváděna výroba pro různé podniky z okolí. Část řeholníků montovala hračky pro závod TOFA Hejnice, další lepili potisky a zlatili okraje porcelánových hrnečků pro Pojizerské porcelánky v Hejnicích. Tato produkce byla určena výhradně na export. Zkoušela se také výroba růženců. Staří řeholníci kompletovali zátky. Benediktinský novic Jan Kohl byl přidělen k civilnímu pokrývači, se kterým po celou dobu své centralizace opravoval střechu kláštera.¹⁶³ Pro zvýšení hospodářské samostatnosti začali řeholníci chovat zvířectvo: slepice, králíky, kachnu, krůtu, čtyři kozy a dvě prasata.

První měsíc nebylo centralizovaným dovoleno přijímat žádné návštěvy, i pošta byla cenzurována. Převýchova řeholníků byla v kompetenci ideového vedoucího Františka Kuhna a skládala se z přednášek, připravených církevním oddělením KNV a z povinného čtení denního tisku s důrazem na Rudé právo. Pro oslavy 1. máje roku 1950 museli řeholníci náležitě vyzdobit prostory jídelny vlajkami a hesly. Vedení kláštera zajistilo obrazy státníků ČSR a SSSR. Prvomájová oslava byla připravena podle přání vedení kláštera: Zahájena státní hymnou a přednesem básně o 1. máji jedním z řeholníků. Po něm vystoupil

¹⁶² SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 421. Zpráva o průzkumu obcí a klášterů z 17.-18. 5. 1950. I. skupina- Kroužek reakcionářů, II. skupina- váhající, III. skupina- řeholníci s kladným postojem.

¹⁶³ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Janem Josefem Kohlem ze dne 17. 12. 2005, klášter řádu OSB, Benediktinské arcidiecéze Praha - Břevnov.

s básní „O svobodě“ jeden z příslušníků SNB. Oslavu uzavřel projev zástupce zmocněnce a zpěv Písně práce. Řeholníci si také poslechli projev prezidenta Gottwalda a přehled májových průvodů z rádia. Odpoledne si zahráli volejbalový zápas s příslušníky SNB.¹⁶⁴

Atmosféra centralizačního kláštera začala brzy působit i na samotné řeholníky. Již v prvních situačních zprávách zmocněnec Soukup informoval krajského církevního tajemníka Hladkého o chování některých z nich.¹⁶⁵ Dne 4. a 5. května přivezly transporty do centralizačního kláštera další řeholníky: benediktiny z Rajhradu, jednoho eucharistiána z Brna a petrína z Klatov. Počet centralizovaných se tak zvýšil na 72 osob.¹⁶⁶

Během května byla podána žádost vedení kláštera o snížení počtu příslušníků SNB na polovinu, a to vzhledem k dobré bezpečnostní situaci. Z osmnáctičlenné posádky SNB mělo zůstat jen 7 členů, kteří budou nadále zajišťovat provoz vrátnice a ostrahu při doprovodu a převozech řeholníků k lékařům.¹⁶⁷ Z obavy, aby příslušníci SNB nepohoršovali okolí, nebyli uniformováni. Na konci května se v klášteře rozběhly stavební úpravy. Z nařízení SÚC se začalo s budováním koupelny s prádelnou, která v objektu chyběla. Po měsíci činnosti centralizačního kláštera došlo opět ke změnám v jeho vedení. Z Hejnic odešel František Žemlička a Oldřich Tupý, naopak přišel hospodář Bohumil Štoček a organizační vedoucí František Jakša.

Poslední květnová situační zpráva zmocněnce Soukupa nabízí zajímavý náhled do problematiky korespondence řeholníků. Velká část dopisů, které řeholníci přes vedení kláštera odesílali, byla zabavena. Hlavním důvodem bylo domáhání se centralizovaných „o pomoc u vlivných osob“. Tuto činnost

¹⁶⁴ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 2. května 1950.

¹⁶⁵ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 2. května 1950.

¹⁶⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 7. května 1950.

¹⁶⁷ Pro centralizované řeholníky z Čech a Moravy, jejichž zdravotní stav vyžadoval hospitalizaci bylo vyhrazeno střežené oddělení v okresní nemocnici v Semilech.

zmocněnec Soukup označil za reakcionářskou.¹⁶⁸ V souvislosti s tím P. Jan Josef Kohl během našeho rozhovoru uvedl: „*Jinak se tam stala taková nemilá věc. To byl petrín, páter myslím, nebo někdo z těch bohoslovců, měl návštěvu a měl připravenej dopis, že by dal té návštěvě a v nestřeženým okamžiku ho předal, no a ten si ho dal do kapsy, jenomže nějak nešikovně, takže když odcházel, nezjistil, že mu vypadl na chodbě. Oni ho samozřejmě našli, tak ho hned vyslejšali, on tam psal, co se dělá konkrétně, a tam padla i nějakáacka....*“¹⁶⁹

Fungování centralizačního kláštera si v květnu také zkontrolovalo vedení SÚC. Ze závěrečné zprávy plyne, že hejnický klášter byl z hlediska fungování zmocněnců SÚC vyhodnocen nejlépe ze všech centralizačních klášterů v Čechách a Moravě. Jediný problém nástupci SÚC spatřovali ve velké koncentraci bohoslovců, pro které je úroveň politické převýchovy ze strany místních činitelů nedostačující. Negativně byl hodnocen také vliv kněží. Kontrola také podpořila žádost na snížení počtu příslušníků SNB. Pro kádrově nejlepší řeholníky povolila vycházky v doprovodu bezpečnosti.¹⁷⁰

8.3.2. Červen 1950

Začátkem června bylo osm řeholníků z kláštera navrženo okresním církevním tajemníkem Beranem a zmocněncem Soukupem na převoz do České Kamenice.¹⁷¹ Čtyři z nich byli označeni za nejuvědomělejší: Basil Lang (OSB), František Dvořák (SSS), Václav Janovec (SSS) a František Hlásný (OSB). Dva poslední jmenovaní se časem ocitli v internačním klášteře Želiv, kam byli

¹⁶⁸ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 29. května 1950.

¹⁶⁹ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Janem Josefem Kohlem ze dne 17. 12. 2005, klášter řádu OSB, Benediktinské arcidiocese Praha - Břevnov.

¹⁷⁰ NA Praha, fond SÚC, inv. č. 108, karton 82. Záznam z průzkumů CK ze 17. 5. 1950.

¹⁷¹ V České Kamenici byl ve zrušeném klášteře těšitelů zřízeno tzv. přeškolovací středisko SÚC, jehož hlavním cílem byla ideová práce s vybranými tzv. pokrokovými řeholníky. V pozdějších letech byli do tohoto zařízení posíláni všichni řeholníci, které SÚC propouštěl z centralizace. Celkový úspěch kamenického střediska byl mizivý.

naopak posílání jen ti nejreakčnější.¹⁷² Naopak pro nepřátelství k režimu bylo navrženo pět řeholníků pro převoz do internace: Karel Botur (CSsS), František Šiman (CSsS), Jan Pokorný (OSB), a Jaroslav Kourek (CSsS).¹⁷³

Ostatní řeholníci nadále pracovali v zavedené výrobě. Pokračovaly také stavební úpravy v domě. Na centralizované řeholníky se i nadále působilo formou „kulturně politické výchovy“. Pro její naplnění platil v centralizačním klášteře následující řád:

¹⁷² Srovnej: SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva ze 4. června 1950 a Vojtěch Vlček, Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 464-471.

¹⁷³ Tři první jmenovaní byli skutečně internováni. Jaroslav Kourek byl 29.12. 1953 odsouzen ke dvou letům odnětí svobody na trestný čin Sdružování proti republice.

pondělí:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	16:00-18:00	politická výchova formou přednášky
úterý:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	16:00-18:00	diskuze k pondělní přednášce v kroužcích
středa:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	16:00-18:00	promítání filmu, aktuality
čtvrtek:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	16:00-18:00	politická výchova formou přednášky
pátek:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	16:00-18:00	diskuze k pondělní přednášce v kroužcích
sobota:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
neděle:	8:15-8:30	osvětová čtvrthodinka
	12:30-13:00	četba při obědě
	19:30-21:00	promítání celovečerního filmu

Témata přednášek byla určena SÚC, přednášejícího si zajišťoval zmocněnec Soukup. Během června byla v centralizačním klášteře vybavena knihovna devadesáti tituly SÚC schválené literatury. Stěžejní část tvořily práce sovětských autorů a mezi nimi práce V. I. Lenina a Stalina.¹⁷⁴ Červnové přesuny řeholníků do České Kamenice a Želivu snížily jejich počet v objektu na 65. Pokračující úpravy interiéru kláštera umožnily navýšit počet centralizovaných na 90 osob, o čemž informoval i zmocněnec Soukup, který

¹⁷⁴ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karta 83. Činnost kulturního referenta v CK.

vedení SÚC ujistil, že zaměstnání bude pro nově příchozí zajištěno. Kádrový referent Kuhn dokončil posudky na všechny centralizované řeholníky.¹⁷⁵

8.3.3. Červenec a srpen 1950

Oba letní měsíce byly ve znamení plánů reorganizace centralizačních klášterů. Cílem bylo řeholníky diferencovat na kněze, frátery¹⁷⁶ a bohoslovce. Transformace klášterů podle tohoto klíče měla přinést lepší působení na centralizované. Hejnický centralizační klášter byl předurčen pro frátery.

Dne 6. července si vedení hejnického kláštera založilo závodní organizaci KSČ. Předsedou byl jednomyslně zvolen kádrový referent Kuhn. Součástí prvního jednání si závodní organizace dala již první závazky: *„Prostudování knihy Začínáme žít od sovětského autora A. Makarenka a to tak, že kniha bude pročitána v plénu po určitých částech a k tomuto bude vždy zavedena debata. Další závazek jest, odpracování 10 hod. každého člena na úpravě prostranství před klášterem v Hejnicích, kde MNV hodlá založit park pro děti. Oba návrhy byly jednohlasně přijaty.“*¹⁷⁷

Na začátku července se snížil počet příslušníků SNB na devět a jednoho člena StB. Bezpečnostní situace v klášteře byla dobrá, vedení se začalo soustřeďovat na práci s řeholníky ve skupinách. Řeholníci byli i nadále pracovně nasazeni, za což jim byla vyplácena mzda. Větší část jejich výdělku však byla strhávána vedením kláštera za ubytování a stravu. Zbytek kapesného řeholníkům postačil na nákup hygienických potřeb. Po stránce politické byli řeholníci pod neustálým působením. Snahou bylo minimalizovat volný čas pro duchovní život, což mělo působit především na bohoslovce. Výše popsany program byl postupem času doplňován dalšími aktivitami, např. výukou ruského jazyka a hudebním kroužkem. V klášteře byly také zakládány

¹⁷⁵ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83.

¹⁷⁶ Fráter - řeholník bez kněžského svěcení.

¹⁷⁷ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83. Zápis z jednání závodní org. KSČ ze dne 6.7. 1950.

truhlářské a obuvnické dílny především pro potřeby řeholníků a kláštera. Velmi důležité bylo napojení kláštera k vodovodnímu řádu, ke kterému byl klášter v červenci připojen.¹⁷⁸

První srpnový den roku 1950 přijel do Hejnic převor bosých augustiniánů ze Lnář P. Vystřčil. Od vedení kláštera se domáhal vstupu do budovy a návštěvy šesti členů řádu, kterou mu měl povolit dr. Ekart z SÚC. Vedení kláštera však jeho žádost zamítlo a vykázalo jej, aby klášter opustil.¹⁷⁹ Dne 8. srpna se vedení kláštera zbavilo šesti „reakčních“ řeholníků, které převezlo vozidlo SNB do želivského internačního kláštera. Počet centralizovaných se snížil pod 60 osob, což bylo hluboce pod limitem kapacity centralizačního kláštera. Vše se změnilo v zářijových dnech, kdy byl klášter znovu transformován.¹⁸⁰

8.3.4. Září 1950

Situační zpráva ze 7. září obšírně informuje o zásadních změnách, které v klášteře nastaly. Transformace centralizačního kláštera nebyla dílčím plánem, ale opět jen částí velkých přesunů centralizovaných řeholníků. Dne 4. září 1950 odjelo vlakem z hejnické stanice 11 řeholníků. Jejich cílem byla Libavá, kam byli povoláni k jednotkám Pomocných technických praporů (PTP)¹⁸¹, ke splnění základní vojenské služby, jako všichni řeholníci, klerici a kněží ve věku 18-35 let.¹⁸² P. Jan Josef Kohl na tento den vzpomíná takto: „*Toho 4. září*

¹⁷⁸ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83. Situační zpráva ze 6. 7. 1950. Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Janem Josefem Kohlem ze dne 17. 12. 2005, klášter řádu OSB, Benediktinské arcidiecéze Praha - Břevnov.

¹⁷⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 422. Zpráva KCT pro SÚC z 3. 8. 1950.

¹⁸⁰ P. Karel Botur OSB, čekatel Karel Buchner CSsS, novic Josef Drastík CSsS, P. Jan Pokorný OSB- opat z Rajhradu, P. František Šiman CSsS, P. Vojtěch Tvrdek CSsS.

¹⁸¹ Podrobněji: BÍLEK, Jiří: Pomocné technické prapory: o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci, Praha 2002.

¹⁸² VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 102-107. SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 7. 9. 1950.

*po obědě jsme nasedali na vlak. No, a když jsme pak jeli rychlíkem z Pardubic do Olomouce, tak tam byli aspiranti, kteří se odněkud vraceli a tak jim to ukazujeme, kam máme povolávací papír. Tak říkali, to bude něco mimořádného mimo termín, to nebude dlouho trvat, a trvalo to 40 měsíců.*¹⁸³

O den později, 5. září krátce po poledni, dovezl autobus 20 fráterů z centralizačního kláštera v Oseku. Tentýž autobus odvezl 10 řeholních kněží zpět do oseckého kláštera. Odpoledne téhož dne přijely k hejnickému klášteru dva autobusy v doprovodu dvou nákladních aut. Transport přivezl 59 fráterů z centralizačního kláštera v Broumově a tři frátery z kláštera v Králíkách. Z Bohosudova bylo 6. září transportem převezeno 24 františkánů a jeden minorita. Nově přichozí řeholníci z řádu kapucínů, dominikánů, salvatoriánů, těšitelů, augustiniánů, kalasantinů, františkánů a minoritů byli ubytováni v celách vždy po jednom až dvou od každého řádu, což mělo narušit vazby mezi řeholemi. Součástí příjimače byla zdravotní prohlídka. Fráteri si s sebou přivezli jen osobní věci, na což upozorňoval zmocněnec centralizačního kláštera v Hejnicích Soukup. Během jediného dne se počet centralizovaných zvýšil na 112 osob. I s dočasně nemocnými, umístěnými v nemocnici v Semilech, bylo v klášteře přihlášeno 150 osob.¹⁸⁴

Všichni řeholníci byli od 6. září plně zaměstnání v klášteře. Od 11. září začalo 16 fráterů docházet do závodu Pojizerských porcelánek v Hejnicích k zaučení. Na základě vzájemné dohody mezi závodem a centralizačním klášterem mělo být do budoucna v porcelánce zaměstnáno 80 - 90 řeholníků. Vytvoření centralizačního kláštera pouze pro frátery se soustředěným nezamlouvalo, již krátce po příjezdu se na vedení kláštera dožadovali více kněží a hlavně zajištění mší.¹⁸⁵

¹⁸³ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Janem Josefem Kohlem ze dne 17. 12. 2005, klášter řádu OSB, Benediktinské arcidiecéze Praha - Břevnov.

¹⁸⁴ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 7. 9. 1950.

¹⁸⁵ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 303, karton 444. Situační zpráva z 7. 9. 1950.

Jediným knězem v klášteře byl benediktin z Emauz František Hlásný, se kterým vedení kláštera a hlavně okresní církevní tajemník počítal do duchovní správy v Hejnicích. P. Hlásný byl v klášteře ponechán pro pokrokový přístup, alespoň takto jej vedení kláštera vyhodnotilo. Když však byl P. Hlásný církevním tajemník Beranem a zmocněncem SÚC Soukupem vyzván, aby převzal hejnickou farnost, začal se bránit. Kněz František Hlásný byl před centralizací řádu OSB knihovníkem v Emauzích a duchovní správu nikdy nevykonával, což také zástupcům státní moci pokoušel vysvětlovat a nástup do duchovní správy odmítal: „*Zavřete si mě okamžitě, odvezte si mě kam chcete, pusťte mě do civilu, jsem vyučen knihař, užívám se lépe, pro duchovní správu se nehodím a tento úřad vésti nemohu a nebudu.*“¹⁸⁶ P. Hlásný byl po tomto prohlášení znovu centralizován v klášteře. Jeho zřeknutí se duchovní správy bylo rozhodující i pro další existenci hejnické farnosti, nastalo období, kdy ji spravoval kněz z nedaleké Raspenavy.

Po problémech s P. Hlásným hodnotil zmocněnec Soukup i situaci mezi centralizovanými po reorganizaci z počátku září. Od zřízení centralizačního kláštera to byla první zpráva, která nezařila optimismem nad úspěšností centralizace a hlavně působením na centralizované. „*Celková politická situace v klášteře není slibná. Pouze jednotlivci se přiklánějí k novým poměrům. Ostatní odmítají jakékoliv snahy vedení o spolupráci.*“¹⁸⁷

8.3.5. Listopad a prosinec 1950

Neúplnost pramenů v podobě situačních zpráv za měsíc říjen nás přesouvá do listopadu 1950. Situace v centralizačním klášteře se nijak významně nezměnila. Z více jak sta centralizovaných bylo již 70 řeholníků zaměstnáno v Pojizerské porcelánce v Hejnicích. Život řeholníků byl mimo

¹⁸⁶ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 422. Zpráva OCT Berana pro KNV v Liberci ze dne 14. 9. 1950.

¹⁸⁷ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83. Situační zpráva z 10. 9. 1950.

zaměstnání ovlivňován snahou vedení střediska o jejich převýchovu v duchu „lidově demokratickém“. Tři řeholníci, kteří se proti těmto způsobům ohradili, byli posláni do želivské internace, což byl standardní postup vedení kláštera proti jakémukoliv „reakčnímu“ chování.¹⁸⁸ K 1. listopadu proběhla inventura investic Náboženského fondu do jednotlivých centralizačních středisek. Hejnice získaly na investicích 146000 Kčs, provoz kláštera stál 358000 Kčs a příjem řeholníků z výroby činil 239000 Kčs.

V prosinci, po odvozu tří kapucínů do internace, se situace v klášteře načas zklidnila, bylo ale jen otázkou času, kdy budou další řeholníci proti poměrům v centralizaci protestovat a budou deportováni do internace. V očekávání vánočních svátků bylo z rozhodnutí SÚC vybráno několik řeholníků, kteří na svátky odjeli domů.¹⁸⁹ Tento politický akt měl především zapůsobit na centralizované a v neposlední řadě zjistit, jaký pohled je na centralizaci řeholníků mezi obyvatelstvem. Ihned po návratu zpět do centralizace byli řeholníci vyslýcháni. Zdrojem informací byly také zprávy důvěníků z místa jejich pobytu.¹⁹⁰

SÚC po zkušenostech z předešlých měsíců opět připravoval revizi režimu v centralizačních kláštrech. V Hejnicích bylo 22. prosince centralizováno 105 řeholníků a klášter měl charakter střediska pro frátery. Ze zprávy, která o záměru revize informuje, se dozvídáme o obavách SÚC. Mezi řeholníky se měla rýsovat ilegální činnost v podobě pasivity vůči politické převýchově. Z tohoto důvodu byla na leden 1951 připravena reorganizace centralizačních klášterů a změněna struktura politického působení na řeholníky. Doposud praktikovaný řád: přednáška, kolektivní četba a film byl nahrazen programem: kolektivní četba, diskuze a film. Dalším cílem bylo znovu diferencovat řeholníky způsobem rozbití existujících řeholních komunit a dále podle jejich přístupu k lidově demokratickému zřízení na pokrokové a

¹⁸⁸ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83. Situační zpráva z 30. 11. 1950. Internováni byli řeholníci: Alois Alan OFMCap., Stanislav Kořínek OFMCap., Eduard Zimmermann OFMCap.

¹⁸⁹ Na vánoční svátky bylo propuštěno 14 řeholníků.

¹⁹⁰ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 109, karton 83. Situační zpráva z 3. 1. 1951.

reakční. Program politické výchovy byl zaveden již v průběhu prosince, přesuny řeholníků mezi centralizačními kláštery nastaly v lednu 1951.¹⁹¹

Absence situačních zpráv z centralizačního kláštera nám neumožňuje dále pokračovat v rekonstrukci života řeholníků v prvních měsících roku 1951. Pro částečné informace z tohoto období nám poslouží zprávy, vztahující se k jednotlivým řeholníkům, či jiné dokumenty. V první čtvrtině roku došlo v centralizačním středisku ke střetům v jeho vedení. Z počátku dobře fungující vedení kláštera se začalo potýkat s vnitřními osobními spory, které přerostly v konflikt. Jeho příčiny a průběh popsal ve své zprávě „*Co je mi známo o CK v Hejnicích*“ OCT Václav Beran. Hlavním tématem zprávy byly problémy s alkoholem u kádrového a kulturního referenta Kuhna, které přerostly únosnou mírou. Celková nálada vedení se ve vzájemných konfliktech natolik zhoršila, že ještě před několika měsíci nejlépe hodnocené vedení centralizačního kláštera přestalo téměř fungovat. Církevní tajemník zapsal o Kuhnovi následující: „*Že by se s. Kuhn opíjel soustavně, nemohl bych potvrditi, a při rozmluvě s ním mě říkal, že by nejraději již z kláštera odešel, že mu již pobyt zde a práce, kterou dělá, jde na nervy.*“¹⁹² Jaký byl další vývoj mezi rozhádaným vedením hejnického centralizačního kláštera není prokazatelné.

Na konci ledna 1951 byla u tří centralizovaných řeholníků prokázána nákaza TBC. Vypuknutí menší epidemie tuberkulózy neváhali využít i někteří řeholníci, u kterých se nemoc neprokázala, a to když žádali na lékaři i vedení kláštera o převoz do ústavu pro nemocné TBC. Velké riziko, které tak postupovali, odůvodňovali tím, že mimo centralizaci budou moci přijímat více návštěv.¹⁹³

¹⁹¹ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 108, karton 82. Revize režimu v CK.

¹⁹² SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 97, karton 141. Co je mi známo o CK v Hejnicích ze 14. 3. 1951.

¹⁹³ AMV, H 718-3, s. 80. Zpráva z 24. 1. 1951.

8.3.6. Únor a březen 1951

Reorganizace centralizačních klášterů ohlášená již na konci roku 1950 byla završena transporty řeholníků mezi jednotlivými centralizačními kláštery a přesunem do pracovních táborů.¹⁹⁴ Do hejnického kláštera byli ve dnech 26. a 27. února transportováni řeholníci řádu jezuitů, salesiánů a redemptoristů k další centralizaci a především pracovnímu nasazení v místním průmyslu.¹⁹⁵ I přes hlavní cíl přemístění, který měl za účel doplnit chybějící pracovní síly, bylo do kláštera převezeno i 13 řeholníků, kteří byli po lékařské prohlídce označeni za práce neschopné. Někteří z nich byli nakaženi otevřenou formou TBC či nemocní cukrovkou, těžkými pohybovými vadami a záchvaty bezvědomí po zánětu mozkových blan.¹⁹⁶

Ve skupině 56 nových řeholníků, kteří přijeli mezi 26. a 27. únorem, byl také redemptorista Václav Kalous. Jeho převoz do Hejnic byl motivován výsledkem sledování jeho korespondence. Dne 3. března 1951 byla KV StB v Liberci nahlášena zpráva velitelství StB o podezření, že se řeholník Kalous chystá uprchnout. Představitelé StB tak usoudili, neboť bylo Kalousovi doručeno 3000 Kčs od děkana Haimana ze Svitav.¹⁹⁷ Václav Kalous byl v listopadu 1951 internován z Hejnic do Želiva.¹⁹⁸

V březnu téhož roku byl také veden u Státního soudu v Praze proces s františkánem P. Aloisem Ondrou, který až do svého zatčení žil v hejnické centralizaci. Dne 28. března byl pro trestný čin Pobuřování proti republice odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výši dvou let a ztrátě občanských práv na tři roky.¹⁹⁹

¹⁹⁴ Především na stavby přehrad Klíčava, Hájníky a výstavbu Ostravska.

¹⁹⁵ Mezi nově příchozími k jeho osudu viz níže s. 69. SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 426. Alois Ondra člen řádu františkánů- rozsudek, 7. 9. 1951.

¹⁹⁶ AMV, H 718-5, s. 2-3. CK Hejnice-přesun nemocných řeholníků, 28. 2. 1951.

¹⁹⁷ AMV, H 718-3, s. 5. Zpráva KV Stb v Ústí nad Labem pro velitelství StB, z 3. 3. 1951

¹⁹⁸ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 320.

¹⁹⁹ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 296, karton 426. Alois Ondra člen řádu františkánů- rozsudek, 7. 9. 1951.

O životě řeholníků v Hejnicích podal výpověď P. Karel Říha, který byl do Hejnice převezen z Oseku: *„Hejnice byly nejmírnější CK, pokud jde o vnější řád, ale politický nátlak tam byl největší ze všech míst, kterými jsem prošel. Řeholní představení, pokud nebyli už tehdy ve vězení, byli v CK v Želivu; tam také byli přemísťováni „vzpurň“ jednotlivci z CK v Bohosudově a v Oseku; novicové byli brzy po internování posláni na stavbu přehrady v Hájníkách; studující povinni vojenskou službou a mladí kněží, kteří měli odklad, nastoupili v „technických praporech“ (PTP); staří řeholníci byli pod dozorem v Charitním ústavu na Moravci. V Hejnicích byl tedy zbytek – nevojáci (tři studující a já čtvrtý), kněží středního věku a řada bratří laiků, celkem, nemýlím-li se, 97. Stěžovali jsme si, že dům je přeplněný. Komise zjistila, že kapacita domu obnáší 102 míst. – Denní řád se řídil podle pracovní doby: většinou jsme pracovali v ranní směně, ale také na dvě i tři směny. Pracoval jsem v porcelánce v Hejnicích a později v Libverdě. Jiní pracovali v textilce v Raspenavě a na pile v Bílém Potoku. Strava byla chutná a dostačující, též díky tomu, že jsme mohli dostávat balíky z domova, (které byly namátkově kontrolovány). Dopisy jsme odevzdávali zalepené, ale nedůvěřovali jsme tomuto opatření. Návštěvy příbuzných byly možné, musely se ovšem hlásit. Dokonce – nečekaná výhoda – jsme mohli v neděli odpoledne jít na vycházku do krásné přírody Jizerských hor (ovšem s doprovodem příslušníka v civilu a na základě žádosti se jmenným seznamem účastníků, kterou zmocněnec někdy také odmítl). – Politické školení s povinnou účastí bylo organizováno takto: denně večer jeden z nás po řadě podával přehled tisku (Rudé právo); jednou týdně byl celovečerní film; jednou měsíčně politická přednáška s diskusí (choulostivá záležitost, otevřené mínění mělo následky; pokud bylo možno, svezla se diskuse na otázky o kostromské krávě nebo o orání s předradličkou); nácvik písní – nejprve národních, potom „budovatelských“; samospráva, ovšem pod vedením zmocněnce; snaha zaměstnat nás ve volném čase „dobrovolně-povinnou“ účastí v nějakém zájmovém kroužku (dal jsem se k zahradníkům). – Zmocněnec nám v podnicích vymohl dokonce týden*

dovolené. Ten týden byl věnován hlavně sportovním aktivitám (stolní tenis – někteří salesiáni byli výborní), s aktivní nebo pasivní účastí povinnou; jeden den jsme měli nějakou brigádu a jeden den jsme podnikli výlet do přírody.“²⁰⁰

Jak vypadalo období mezi březnem a srpnem 1951 z pohledu situačních zpráv vedení kláštera či pověřence StB nám však archivní prameny nedochovaly. O poměrech v centralizačním klášteře a řeholníky se dozvídáme pouze z neucelených zpráv a seznamů centralizovaných. Z nich se dovídáme, že v květnu byli do kláštera přivezeni řeholníci ze Slovenska.²⁰¹

8.3.7. Září, říjen a listopad 1951

Život řeholníků byl stále naplněn povinností pracovat v místním průmyslu a účastnit se politické výchovy, plánované SÚC. Přesto se oproti prvnímu roku existence centralizačního kláštera Hejnice něco změnilo. Řeholníci byli pouštěni na vycházky a i do zaměstnání zčásti docházeli sami, bez doprovodu neuniformovaných příslušníků SNB. Tento posun byl dán „dobrou“ bezpečnostní situací, státní bezpečnost a její agenti hlídali všude.

Dne 25. září navštívil centralizační klášter zaměstnanec velitelství StB v Praze Tábor s vrchním strážmistrem KS StB v Liberci Cachem. Účelem návštěvy bylo vybudování sítě agentů a informátorů mezi centralizovanými. Z jeho zprávy vyplývá, že v klášteře bylo v té době centralizováno 72 řeholníků. Tři podepsali formální spolupráci, která však nebyla oficiální, proto se mělo jejich „vázání“ dokončit. Jména řeholníků, kteří spolupráci přislíbili v záznamu uvedena nebyla.²⁰²

Změna prostředí a celková životní situace měla na řeholníky skutečně významný vliv, většina zůstala metodám režimu uzavřena a jakákoliv snaha

²⁰⁰ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s P. Doc. PhDr. Karlem Řihou, březen 2006, klášter řádu SJ, Hostýn.

²⁰¹ AMV, H 718-5, s. 16-17. Zpráva vrchního strážmistra KV StB v Liberci Oldřich Cacha pro velitelství StB (MNB Praha). Jejich počet byl cca. 20 osob.

²⁰² AMV, H 718-5, s. 14-15. Záznam ze služební cesty z 27. 9. 1951.

o převýchovu v tzv. lidově demokratickém duchu byla zbytečnou. Určitá část však prostředí centralizace neunesla a zažádala si prostřednictvím SÚC a StB o odchod z řádu, což totalitní moc uvítala. Je třeba ale říci, že řada z těch, kteří pro státní moc oficiálně z řádu vystoupili, dál v řádu či kongregaci působili. O vystoupení z řádu jezuitů se pokoušel i Vojtěch Noghe.²⁰³ V říjnu 1951 požádal o vystoupení z řádu. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že do řádu vstupoval z finanční tísní svého otce, který je komunista, což si také StB ověřila. V té době byl Noghe zaměstnán v závodě Pojizerských porcelánek v Lázních Libverda a během vycházek si předjednal pracovní místo plánovače v Hejnicích či účetního v komunálním podniku Lázně Libverda. Zástupci StB Noghemu nabídli návrat zpět na Slovensko a zaměstnání ve výrobě či na stavbách, to Noghe odmítl. Jeho snaha opustit centralizaci přesto pokračovala, když nabídl jisté Charlottě Cilíkové z Lázní Libverda sňatek. V té době jej již sledovala StB a tak nebylo divu, že se o jeho úmyslu oženit se jen proto, aby se dostal z centralizace, se obratem dozvěděla. Nogheho neobratné počítání tak skončilo setrváním v hejnické centralizaci až do 24. května 1952. Poté byl dále centralizován v oseckém klášteře.²⁰⁴

Podobným případem byla žádost o propuštění z centralizace jezuitu Štěpána Bači za účelem sňatku. Tuto žádost si v létě 1951 podala vdaná Jarmila Sokolová z Hejnic, jejíž manžel byl v březnu téhož roku odsouzen pro trestný čin vyzvědačství.²⁰⁵ StB během krátké doby shromáždila veškeré materiály na její osobu. Naděje na propuštění Bači nebyly téměř žádné.²⁰⁶

²⁰³ Vojtěch Noghe, bohoslovec SJ – narozen 28. 4. 1923 v Levoči, Slovensko.

²⁰⁴ AMV, H 718-5, s. 18-19. Noghe Vojtěch, řeholník- zpráva z 9. 10. 1951.

²⁰⁵ AMV, H 718-5, s. 16-17. Sokolová Jarmila-prošetření ze dne 9. 10. 1951.

²⁰⁶ Tamtéž: „Vzhledem k tomu, že jmenovaná vede různé řeči proti dnešnímu zřízení, dává jasně najevo, že je reakčně zaměřena. Např. o prověrce norem pronesla, že jí to již dávno říkal její manžel, že nás budou dít za živa. Dále říkala: Rusové nám sebrali Křikonoše a válku by nevyhráli, kdyby jim Američané nedodali zbraně. Jsme pod vládou Ruska, v kinech se hrají první ruské filmy a potom české. Vše se vyvážá do Ruska a u nás není nic. Inteligenci žádnou nemáme, tato je zavřená v Jáchymově. Jmenovaná je horlivou zastánkyní „tatíčka Masaryka“, Beneše a zlatých časů první republiky. vrch. stržm. Cach Oldřich KV StB v Liberci“

V říjnu dokončilo obvodní oddělení StB v centralizačním středisku Hejnice kádrování 78 centralizovaných. K 11. říjnu žilo v klášteře 20 řeholních kněží, 50 bohoslovců a 8 fráterů. V kádrových posudcích se objevují tři typy přístupu centralizovaných k lidově demokratickému zřízení, které je možno představit na třech vybraných kádrových posudcích:²⁰⁷

„Šarman Jan, nar. 28. 5. 1914 z řádu /salesián/ posledně v Ostravě jako vrátný. Jmenovaný od počátku, co je ve zdejším klášteře, se projevuje záporně ke všemu. Je drzý vůči vedení, pracovní morálka je průměrná. V závodě rád rozeštvává lidi a nadává, že málo vydělají. V klášteře se ponejvíce stýká s řeholníky, kteří jsou téhož smýšlení jako on. Na čtení tisku nechodí a provokativně vždy odejde z jídelny a dívá se po spolubratrech, aby ho následovali.“

„Novák Josef, nar. 31. července 1906 z řádu /benedikt/ posledně Praha jako zahradník. Jmenovaný od počátku soustředění se chová velmi slušně a ke všemu se staví kladně. Je přímý, nedá se nikým zvíkat, nebo svést na špatnou cestu. Orgánovi (StB, pozn. autor) podepsal slib o spolupráci. Je zaměstnán v klášteře jako vedoucí kuchyně, tuto funkci zastává svědomitě a velmi dobře. Veřejně odsuzuje řeholníky, když některý nadává, nebo není s něčím spokojen. Na čtení tisku, nebo na politické přednášky dochází pravidelně, do diskuze také zasahuje.“

„Šeliga František, nar. 1. 9. 1915 na Slovensku, z řádu /jesuitů/ posledně v Trnavě jako krejčí. Jmenovaný je tichý, uzavřený povahy, v klášteře se s nikým nestýká, je silně nábožensky založen. Je zaměstnán v Oděvní tvorbě v Hejnicích, pracovní morálka je dobrá. Na čtení tisku a na politické přednášky dochází, o diskusi však nejeví zájem.“

²⁰⁷ AMV, H 718-5, s. 21-37.

Poměr jednotlivých skupin řeholníků potvrzuje, že v centralizačním středisku byli řeholníci s kladným přístupem k režimu spíše výjimkou. Ze 78 kádrových posudků jich bylo „kladně“ hodnoceno pět.

Dne 29. listopadu přijel do hejnického centralizačního kláštera nový transport s 20 řeholníky ze Slovenska z řádu františkánů, redemptoristů, verbistů, benediktinů, jezuitů, lazaristů, dominikánů a kapucínů.²⁰⁸ Téhož dne byli redemptorista Václav Kalous, františkán František Komárek, kalasantin Antonín Jirásek a verbista Pavel Barták převezeni do želivské internace. Jako důvod svrchní strážmistr KS StB Oldřich Stach uvedl hrubé, neukázněné chování a reakční postoj.²⁰⁹

8.3.8. Leden 1952

Jen několik měsíců před ukončením činnosti centralizačního střediska v Hejnicích se udál incident, který ukázkou odporu řeholníků vůči režimu. V hejnickém podniku Pojizerské porcelánky n.p. byla zaměstnána celá řada řeholníků z centralizačního kláštera. Mezi ně patřil také salesián Jan Šarman a jezuita Martin Viskupič. Oba byli v kádrových posudcích označováni za „reakční“. Dne 15. ledna byl v porcelánce vyvěšen plakát ministerstva národní osvěty s nápisem: „Zrádná emigrace ve službách západních imperialistů.“ Na plakátu byl mimo amerického presidenta Trumana také vyobrazen papež Pius XII.²¹⁰ Řeholníci Šarman a Viskupič po zhlédnutí plakátu protestovali u předsedy závodní rady a žádali, aby byl plakát sundán. Předseda závodní rady na žádost řeholníků zareagoval pozváním zmocněnce z kláštera, který řeholníkům jejich požadavek rozmlouval. Viskupič měl po rozhovoru se zmocněncem od svého požadavku odstoupit, Šarman se přesvědčit nenechal, plakát požadoval strhnout jako špinavost ministerstva osvěty. Po návratu ze

²⁰⁸ AMV, H 718-5, seznam řeholníků, kteří přijeli ze Slovenska do kláštera v Hejnicích dne 29. 11. 1951 v 18:30 hod.

²⁰⁹ AMV, H 718-5, s. 43. Centralizační klášter Hejnice- zpráva z 3. 12. 1951.

²¹⁰ Pontifikát Pia XII. 1939-1958.

zaměstnání zpět do kláštera přišel Šarman do kanceláře zmocněnce, v ruce držel stržený plakát a prohlásil: „*Prosim, dejte mi želizka a odvezte mě třeba hned.*“ Zmocněnec kláštera jej poté vyzval, aby plakát vrátil, Šarman mu odpověděl: „*To neudělám, ani kdybych měl jakkoliv trpět.*“ Vztah mezi Šarmanem a zmocněncem se dále vyostřoval. Šarman byl ještě téhož dne převezen do vazby. Před odjezdem údajně zmocněnci řekl: „*Lituji vašich dětí, neboť budete stejně jedenkrát viset.*“²¹¹

O několik dní později byl Šarman obviněn z trestného činu pobuřování. Vyšetřovatel KS StB v Liberci poručík Juran²¹² případ Šarman shrnul do následujícího odstavce. Je dobré si povšimnout, jak se zpráva vyšetřovatele liší od původního zápisu ze dne, kdy se incident udál: „*Zatčený Josef Šarman, kaplan řádu salesiánů z kláštera v Hejnicích, doznal, že před několika dny strhl se zdi n.p. Porcelánka v Hejnicích propagační plakát ministerstva informací, znázorňující Trumana, Churchila a papeže jako válečné štváče a dále, že vyhrožoval pověřenci tohoto kláštera, že po převratu bude i se svojí rodinou oběšen. Jako důvod stržení plakátu uvádí, že tak učinil z nenávisti vůči lidové demokratickému zřízení.*“²¹³

Další události salesiána Šarmana zavedly do želivské internace. Mezi odsouzenými členy řádu salesiánů uveden není.²¹⁴

8.3.9. Konec centralizačního kláštera Hejnice

S koncem zimy bylo převezeno 12 řeholníků do České Kamenice ke školení, kterému obvykle předcházelo propuštění centralizovaných do civilního života.²¹⁵ Dne 5. května 1952 bylo vedením SÚC a ministerstva vnitra

²¹¹ AMV, H 718-5, s. 130-131. Šarman Jan, řeholník z CK Hejnic – zpráva ze dne 15. 1. 1952.

²¹² Více: MLÁDKOVÁ, Barbora: Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2005.

²¹³ AMV, H 718-5, s. 135.

²¹⁴ VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948 - 1964, Olomouc 2004, s. 427-471.

²¹⁵ AMV, H 718-5, s. 136-138. CK Hejnice – zpráva z 12. 3. 1952.

rozhodnuto o zrušení centralizačního kláštera v Hejnicích. Další využití budovy kláštera bylo navrženo pro internaci vyšších řádových představených ženských řeholí z celého území Československa.²¹⁶

Předběžný návrh pro zrušení centralizačního kláštera byl SÚC předložen 6. května 1952. Hejnický centralizační klášter v té době obývalo 88 řeholníků. Zrušení centralizace však neznamenal propuštění všech. Dne 24. května 1952 byli centralizovaní z Hejnic odvezeni takto: do centralizačního kláštera Osek bylo transportem převezeno 50 řeholníků, devět řeholníků bylo převedeno do centralizačního kláštera v Králíkách, osm na stavbu přehrady na Klíčavu. Dva salesiánští kněží zůstali zaměstnáni v porcelánce v nedalekých Lázních Libverda. Jezuita dr. Otto Polach byl zaměstnán jako pomocný knihovník a archivář v Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově. Kapucín, Michal Supek, byl navržen do výroby v těžkém průmyslu.

Třináct řeholníků bylo již 12. května posláno na školení do České Kamenice. Po jeho skončení nastoupili čtyři do duchovní správy, devět bylo propuštěno do civilního života. Pro čtyři nejreakčnější řeholníky přijela do Hejnic 24. května eskorta a byli převezeni do želivské internace.²¹⁷

9. REORGANIZACE ŽENSKÝCH ŘÁDŮ A AKCE VYKLIZENÍ ŽENSKÝCH KLÁŠTERŮ V ROCE 1950

Po úspěchu při centralizaci mužských řádů se státní aparát rozhodl zasáhnout, neboli reorganizovat ženské řehole v Československu. Přípravu na reorganizaci ženských řádů a kongregací opět převzala od ÚV KSČ církevní šestka, která sestavila prostřednictvím SÚC podrobné plány pro uskutečnění nového zásahu. Dle údajů SÚC působilo na území republiky 47 ženských řádů a kongregací s celkovým počtem 10073 řeholnic.²¹⁸ Zájem státních orgánů

²¹⁶ AMV, H 718-5, s. 173-176.

²¹⁷ AMV, H 718-3, s. 104-109. Zrušení řeholního objektu v Hejnicích.

²¹⁸ AMV, H 185-1, s. 77-78.

přitahoval především vysoký počet nemovitostí, které chtěla získat armáda i ministerstvo vnitra.

Na konci srpna 1950 měl SÚC již plány na reorganizaci ženských řádů připraveny. Jednotlivé zásahy byly rozděleny mezi srpnem 1950 až březnem 1951. V první etapě byly centralizovány ty řeholnice, jejichž činnost bezprostředně nesouvisela s oblastí zdravotnictví a sociálních služeb. K významnému zásahu do zdravotnictví v podobě centralizace sester z nemocnic a sociálních ústavů došlo v prvním čtvrtletí roku 1951. Další etapa centralizace řeholnic pokračovala v srpnu a září téhož roku.²¹⁹ V důsledku toho došlo i k mnoha odchodům řeholnic do civilu, řada z nich působila v řádu či kongregaci tajně. Zvláště hrubě bylo zacházeno s řeholnicemi německé národnosti, které byly po skončení II. světové války zbaveny československého státního občanství.²²⁰

Vysoký počet řeholnic na území republiky i přes jejich centralizaci vnímala totalitní moc jako ohrožení své moci. Na jaře 1952 byl proto připraven další plán, který měl ženské řády a kongregace znovu ochromit a rozbít především vazby uvnitř komunit. Od jara 1952 byla připravována internace řádových představených ženských řádů a kongregací, od které si SÚC a StB sliboval destrukci řeholních komunit, zmatených ztrátou představených. Pro internaci sester z celého Československa byl vybrán klášter v Hejnicích, který ještě čtyři dny před internací prvních řeholnic 28. června 1952 sloužil jako centralizační klášter pro řeholníky.²²¹

²¹⁹ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch (ed.): *Ženské řehole za komunismu 1948-1949*, Olomouc 2005. VLČEK, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*, Olomouc 2004.

²²⁰ SOA Lit., fond KNV Liberec 1949-1960, inv. č. 302, karton 442. Řeholnice řádu Milosrdných sester sv. Kříže.

²²¹ AMV, H 718-5, s. 173-176.

9.1. SOUSTŘEDĚNÍ A INTERNACE PŘEDSTAVENÝCH ŽENSKÝCH ŘÁDŮ A KONGREGACÍ

K plánu internace vyšších řádových představených přistoupil SÚC v důsledku nepříliš velkého úspěchu po centralizaci řeholnic. Státní aparát sice získal rozsáhlé nemovitosti, avšak proniknout do ženských komunit se pracovníkům SÚC ani StB nepodařilo. Po centralizaci se řeholnice většinou nacházely v soustředovacích kláštorech,²²² závodních internátech²²³ a charitních ústavech.²²⁴ Poslušnost k představeným, kterou sestry dodržovaly, přidělovala úřadům spíše starosti, než viditelné úspěchy, kterými se úřady často chlubily u centralizovaných řeholníků. Internace vyšších řádových představených a tajných řádových představených měla proto rozbit komunity sester a uvolnit disciplínu, kterou sestry dodržovaly.

Ke konci května 1952 byl celý tajný plán internace představených dokončen. Jak již víme, pro místo budoucí internace řeholnic SÚC společně s ministerstvem národní bezpečnosti vybral klášter v Hejnicích, okres Frýdlant v Čechách. Řeholníci byli z hejnického centralizačního kláštera odvezeni do 24. června 1952 a objekt byl do čtyř dnů připraven pro příjem řeholnic.²²⁵ Úpravy celého objektu nebyly nijak rozsáhlé, novinkou bylo pouze všudypřítomné odposlouchávací zařízení.

Dne 28. června 1952 bylo internování „reakčních“ řeholnic zahájeno. Na zásahu se podílelo jako již dříve více orgánů tehdejší státní správy: okresní a krajsí církevní tajemníci, příslušníci StB a sbory NB. Jak vypadal převoz řeholnic a důvody internace si přiblížíme ze vzpomínky S. Aquíny Čurdové OSU: *„Do Hejnic mě převezli pro porušování státnosti, podle paragrafu 15. Když mi listinu předali, odmítla jsem to, protože nic takového jsem neprovedla. Nic nepomohlo, zaměstnanec StB mě vybídl, abych ho následovala do auta.*

²²² Jeden z největších byl zřízen v broumovském klášteře.

²²³ Závodní internáty např. byly: Horní Staré Město, Poříč u Trutnova, Úpice u Trutnova, Hanušovice okr. Šumperk, Tanvald okr. Jablonec nad Nisou a v dalších obcích.

²²⁴ Např. charitní ústav Jifetín, Štětkno, Šternberk.

²²⁵ AMV, H 718-5, s. 175.

Sestřička Tolentina, která se mnou pracovala doma, mě následovala, nechtěla mě opustit, ale on ji odstrčil a rezolutně řekl, že ona s námi nepojede. Vzápětí jiný zřízenec přivedl k autu další sestry, byly z jiných řádů. Neměla jsem nic s sebou, jen pracovní zástěru, v ní růženec a lahvičku svěcené vody. Další auto také obsadili sestrami a odstartovali jsme směrem k lesní cestě. Napětí v nás bylo velké, nevěděly jsme, co s námi bude, připravovala jsem se v duchu na všechno možné. Po nějaké době řidiči zastavili v lese a proti nám stál autobus. V něm jsme rozpoznaly sestry, které pracovaly s námi v továrně Úpolen Trutnov. Dostaly jsme příkaz přestoupit do autobusu. Tíse jsme obsadily volná místa a v napětí očekávaly, co bude následovat. Když jsme opustily les, rýsovaly se před námi dvě věže kostela. Jeden hlas sestry tlumeně řekl: "Hejnice". Nyní se nám objasnilo, kam nás vezou."²²⁶

Způsob zatýkání a převoz sester se odehrál ve většině případů obdobně. Většina představených byla vylákána na církevní referát ONV k podpisu nějakého dokumentu, když se dostavily, ve všech případech v doprovodu dalších sester, byly příslušníky StB zatčeny a převezeny do internace.²²⁷ Takovýmto způsobem bylo mezi 28. a 29. červnem do Hejnic transportováno z Čech, Moravy a Slovenska 68 tzv. nejreakčnějších řeholnic z řádů a kongregací: Školských sester de Notre Dame, sester dominikánek, Školských sester sv. Františka, Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, české provincie Institutu Beatae Mariae Virginis, Milosrdných sester sv. Kříže, řádu sv. Voršily, Milosrdných sester sv. Vincence de Paul, sester Služebnic Nejsvětější Panny Marie, premonstrátek, sester Božského Vykupitele, dcer Božské Lásky, služebnic Ducha Svatého, karmelitek a sester Nejsvětější Svátosti.²²⁸

²²⁶ Podrobněji viz příloha II. - Rozhovor s Aquinou Čurdovou, březen 2006, klášter řádu OSU, Praha.

²²⁷ AMV, H 718-5, s. 185-186. Soustředování řeholnic v IK Hejnice. Při zatýkání představené v Tanvaldu došlo k incidentu, při kterém ostatní sestry svou představenou bránily. Do celého incidentu se postupně zapojilo 6 příslušníků StB. Vytrvalost sester byla natolik stálá, že bylo po 5 hodinách povoleno, aby ji do Hejnic doprovázely dvě sestry.

²²⁸ AMV, H 718-5, s. 183. Jmenný seznam internovaných sester viz příloha.

9.2. NEREALIZOVANÁ AKCE „B“, JEJÍ VLIV NA INTERNACI ŘEHOLNIC V HEJNICÍCH.

S centralizací a internací mužských a ženských řádů a kongregací se státnímu aparátu podařilo zcela ovládnout a kontrolovat řeholní život v ČSR. Zvláště dobře a rychle proběhl rozklad mužských řeholí. S řeholnicemi měl SÚC daleko větší starosti, neboť i přes tvrdost zásahu měly řeholnice stále mnoho funkčních komunit, které komunistům vadily. Dne 27. září 1952 se konala na předsednictvu vlády porada, kde byl s orgány ministerstva národní bezpečnosti, vnitra a SÚC projednáván návrh na zrušení řeholních řádů a kongregací na celém území ČSR. Mělo se tak stát na základě zákona č. 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních. Tento zákon ve zjednodušené interpretaci povoloval činnost jen takovým sdružením, které mají podklad v lidově demokratických předpisech, což řehole ani kongregace mít nemohly. Důsledkem uplatnění tohoto zákona mělo být konečné řešení problému s řeholníky a řeholnicemi ve smyslu jejich zesvětštění a zapojení do běžného života. Samozřejmostí bylo odložení řeholního roucha a zákaz jeho nošení. Výsledek jednání nezapomínal ani na internované a centralizované řeholnice a řeholníky. Jejich pobyt v zařízeních SÚC a StB měl i nadále pokračovat, a to na základě direktivního určení pobytu.²²⁹

Projednávaný záměr rozpuštění řeholí začal záhy dostávat svou konkrétní podobu, v dubnu 1953 byl schválen na návrh ÚV KSČ z 13. března předsednictvem vlády. Celá akce dostala označení „B“.²³⁰ O připravovaném záměru se brzy dozvěděli samotné řeholnice i řeholníci. Spuštění akce bylo naplánováno na 1. července 1953 se zapojením OCT, KCT, VB²³¹ a StB.

Do příprav celého plánu akce „B“ však v březnu 1953 zasáhly dvě události. Stalinova smrt znamenala počátek krize sovětského bloku a jisté

²²⁹ AMV, H 185-1, s. 23, Sekretariát ministerstva národní bezpečnosti, zpráva z 30. 9. 1952.

²³⁰ Podrobněji: VLČEK, Vojtěch (ed.): Ženské řehole za komunismu 1948-1949, Olomouc 2005. VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

²³¹ Označení VB- veřejná bezpečnost nahradilo předchozí označení SNB.

uvolnění tlaku na činnost vlád států komunistického bloku. Několik dní po Stalinově smrti zemřel i československý prezident Gottwald, což zkomplikovalo i vnitropolitickou situaci v republice. Státní aparát byl zaměstnán komunistickým vnitropolitickým bojem o funkci generálního tajemníka strany a funkci prezidenta republiky. V důsledku těchto událostí odložilo předsednictvo vlády akci „B“ na neurčito.²³² K jejímu uskutečnění již ale nedošlo.

Řeholnice v hejnickém internačním klášteře o připravované akci „B“ věděly. Jejich hlavní obavou bylo, že ty, které nikoho nemají, nebudou mít kam jít. Na zásah rozpuštění řádů se připravovalo i vedení kláštera společně s KS StB v Liberci. Po odvolání akce „B“ bylo 30 sester z Hejnic převezeno do osekého centralizačního. Akce „B“ se ani ve své přípravné fázi v internačním klášteře nijak výrazně neprojevila.

9.3. INTERNAČNÍ KLÁŠTER HEJNICE

Nově klasifikované zařízení v hejnickém klášteře bylo pod správou ministerstva národní bezpečnosti, respektive StB, která na řeholnice dohlížela.²³³ S nástupem nového uživatele objektu kláštera došlo také ke změně personálního obsazení. Hlavní osobou v klášteře se stala zaměstnankyně SÚC a ministerstva národní bezpečnosti, organizační strážmistryně Jaroslava Černíková, která dohlížela jak na chod kláštera, tak na záležitosti řeholnic.²³⁴ Věci hospodářské vedl Bohumil Buriánek. Pro ostrahu celého objektu bylo využito SNB, která v domě již působila v počtu šesti strážníků před zřízením internačního kláštera.²³⁵

První problém řešilo vedení internačního kláštera hned v první den jeho existence. I přes řádovou nesourodost řeholnice započaly sestry hladovku, dokud jim vedení kláštera nezajistí kněze, který by jim vysvětil klášterní kapli

²³² AMV, H 185 -1, s. 71.

²³³ V září 1953 došlo ke sloučení ministerstva národní bezpečnosti s ministerstvem vnitra.

²³⁴ AMV, H 718-5, s. 198.

²³⁵ AMV, H 718-5, s. 190. Ostraha v internačním středisku.

a odsloužil mši. Celá záležitost byla obratem řešena vedením kláštera a KCT Ladislavem Hladkým. Pro řeholnice byl vybrán kněz z Nového Města pod Smrkem, P. Šumbera. Volba, která padla na tohoto kněze, byla účelová, neboť při jednáních, která s ním KCT Hladký vedl, přislíbil svou formální spolupráci. O několik dní později bylo litoměřickým generálním vikářem Olivou zajištěno přestěhování P. Šumbery do Raspenavy, stal se zpovědníkem řeholnic.²³⁶

O několik dní později se vyskytly problémy s ostrahou kláštera. Původní šestičlenný sbor byl náčelníkem KS NB snížen na pět, proti čemuž protestoval zástupce KS StB, který požadoval přítomnost osmi příslušníků SNB. Mimo navýšení počtu strážníků požadovala StB, aby SNB vykonával službu v civilu, „*neboť Hejnice, kde se nachází soustředovací klášter, jsou výletním místem a příslušníci, kteří vykonávají ostrahu ve stejnokroji, budí velkou pozornost.*“²³⁷

Život internovaných řeholnic byl podřízen řádu, který vypracoval SÚC, a dle potřeb jej upravovalo vedení kláštera. Od července 1952 žilo v klášteře celkem 71 řeholnic, mezi kterými byly generální a provinciální představené, představené domů i řadové řeholnice, společně měly označení „nejreakčnější“. Režim kláštera řeholnicím zakazoval přijímat jakékoliv návštěvy, korespondence byla povolena pouze v nejnutnějších případech, které posoudilo vedení kláštera a omezovala se pouze na korespondenční lístky. Došlé balíky i pošta byly kontrolovány. Na oknech kláštera, ze kterých by mohly řeholnice komunikovat s okolím, byly namontovány sítě.²³⁸

Hlavní činností internovaných řeholnic bylo jejich zaměstnání, vybraná skupina se starala o kuchyň a prádelnu, ostatní pracovaly na zahradě kláštera. Počátkem srpna došlo k dohodě mezi SÚC a n.p. TEXTILANA v Novém Městě pod Smrkem a do kláštera začala být dovážena pro řeholnice práce, za kterou však nebyly placeny. Řeholnice obrubovaly šátky a vyšívaly látky.

²³⁶ AMV, H 718-5, s. 181.

²³⁷ AMV, H 718-5, s. 190. Ostraha v internačním středisku.

²³⁸ AMV, H 718-5, s. 197.

Po zdravotní stránce podstoupila každá z internovaných řeholnic rentgen s vyšetřením, kterého se bez ohledu na intimitu účastnila organizační strážmistryně Černíková. Protože mezi řeholnicemi bylo mnoho starších sester, dojížděl do kláštera jednou týdně primář z frýdlantské okresní nemocnice Pavlíček.²³⁹

Internace sester do Hejnic pokračovala po celou dobu existence internačního kláštera. Menší úpravy v domě dovolily přijímat nové řeholnice, jakmile bylo rozhodnuto o jejich internaci. Počátkem srpna 1952 bylo na základě dohody mezi SÚC, ministerstvem zdravotnictví a ministerstvem lehkého průmyslu přikročeno k průběžnému odstraňování řeholnic, které pracovaly jako zdravotní sestry v nemocnicích. Nahrazeny měly být zaškolenými ošetrovatelkami a řeholnice čekala práce v lehkém, především textilním průmyslu. Pro ty, které rozhodnutí státních orgánů nerespektovaly, byla připravena internace či centralizace, vždy v závislosti na předchozím chování.²⁴⁰ Proč se stát zbavoval kvalifikovaného nemocničního personálu? Odpověď na tuto otázku pravděpodobně najdeme v celkovém systému tehdejšího režimu. Permanentní hledání nepřítele dovedl zástupce totalitního režimu k přesvědčení, že po potlačení protistátní činnosti centralizací a internací řeholníků převzaly tuto roli právě řeholnice.

Letní měsíce nepřinesly SÚC a StB při internaci „nejreakčnějších“ řeholnic žádné úspěchy. Řeholnice sice byly na pokojích i ostatních možných místech kláštera odposlouchávány,²⁴¹ ale vedené rozhovory stále neobsahovaly tolik SÚC a StB chtěné informace o protistátní činnosti.

V září 1952 začalo být s internovanými řeholnicemi více „pracováno“ po stránce výchovně politické. Z nařízení vedení internačního kláštera byly řeholnice nuceny účastnit se čtení z knih a poslechu rádia. Jaká byla efektivita

²³⁹ AMV, H 718-5, s. 197.

²⁴⁰ AMV, H 718-5.

²⁴¹ Odposlouchávací zařízení bylo nainstalováno také ve zpovědnících.

této činnosti nevíme.²⁴² V průběhu září byly povoleny návštěvy, krátká, maximálně pětiminutová setkání řeholnic s rodiči měla především uklidnit mínění rodičů. Pro rodiny řeholnic ze Slovenska bylo pětiminutové setkání příčinou k rozčílení. KS StB si také stěžovalo, že se rodiče řeholnic po příjezdu do Hejnic ptaly: „*Kde je ten koncentrák, kde jsou zavřené ty řeholnice.*“²⁴³

9.3.1. Rok 1953

Na začátku nového roku 1953 došlo v klášteře ke konfliktu v jeho vedení. Hospodářský vedoucí Buriánek, který žil v klášteře i se svou manželkou, se podle organizační vedoucí Černíkové již delší dobu choval k její osobě panovačně. Stížnost Černíkové se vztahovala i na chování Buriánkovy ženy, která v jednom rozhovoru údajně Černíkové řekla: „*Soudružko, proč jsi nepřišla se soudruhy k nám, když vyjednávali můj pobyt v klášteře?*“ Na to *orgánce* (Černíkové) řekla: „*Já vím, ty jsi jejich nástroj (StB).*“²⁴⁴ KS StB na to konto požadovalo, aby manželka hospodáře z kláštera odešla či byl vyměněn i on. To se však nestalo, vše se vyřešilo smírem.

V únoru 1953 došlo k výměně zpovědníka internovaných sester P. Šumbery, který se neosvědčil, přestože byl vybrán v červnu 1952 s tím, že StB přislíbil spolupráci. Za celou dobu nepodal vedení kláštera žádnou tzv. závadnou zprávu. Důvod jeho chování byl shledávám v jeho alkoholismu.²⁴⁵ Na místo nového správce fary v Raspenavě a zpovědníka internovaných sester byl po dohodě s litoměřickým generálním vikářem Olivou jmenován Klement Ruisel. Oldřich Cach z KS StB však výsledek jmenování Ruisela za zpovědníka sester kladně nehodnotil. P. Ruisel měl dávat až příliš otevřeně najevo, že nemá řeholnice v oblibě, což mezi nimi vyvolalo pocit nedůvěry. Jako důvěrník tak StB opět nepřinesl požadovanou zprávu. Mezi civilními

²⁴² AMV, H 718-5, s. 216.

²⁴³ AMV, H 718-5, s. 216.

²⁴⁴ AMV, H 718-5, s. 257.

²⁴⁵ AMV, H 718-5, s. 258.

zaměstnanci kláštera byl údržbář Mikuláš Kačkovský. Jeho měla StB v úmyslu využívat také jako důvěrníka, avšak ani on informace o řeholnicích nepodával.²⁴⁶ Jediným informačním zdrojem StB zůstávalo odposlouchávací zařízení DURAL.

Mezi řeholnicemi v klášteře žila také Helena Kolářová, CImConc²⁴⁷. Již koncem roku 1952 doporučovala představená této kongregace rodičům Kolářové, aby neprodužovala sliby a z kongregace odešla. Počátkem roku, kdy už neměla Kolářová sliby obnoveny, byla i ona připravena odejít do civilu, o což si zažádali i její rodiče. Dne 14. dubna 1953 Helena Kolářová internační klášter skutečně opustila a odešla do civilního života.²⁴⁸

V polovině dubna byla z Hejnic převezena řádová setra Maliňáková zástupci HS StB do Plzně, o den později byly do kláštera převezeny sestry Kocelová a Nevrlá. V témže období proběhl i první soud s internovanou řeholnicí z hejnického kláštera. U lidového soudu ve Frýdlantě v Čechách byla představená kongregace sester premonstrátek Ludmila Polakovičová ze Slovenska odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na patnáct měsíců. Předmětem jejího stíhání a odsouzení bylo pravděpodobně vykonstruované obvinění, že ještě jako představená měla z kláštera odvézt různé textilie v hodnotě 400000 Kčs. Proti odsouzení se Polakovičová odvolala ke krajskému soudu v Liberci, který jí trest snížil na 3 měsíce. Dne 27. července nastoupila trest za rozkrádání národního majetku do soudní věznice ve Frýdlantě v Čechách.²⁴⁹

Po odložení akce „B“ došlo k velkému přesunu řeholnic mezi internačním klášteřem v Hejnicích a centralizačním klášteřem v Oseku, z nařízení HS StB tam bylo převezeno 30 řeholnic.²⁵⁰ Další převoz tentokrát opačným směrem následoval v říjnu téhož roku, když bylo zpět internováno

²⁴⁶ AMV, H 718-5, s. 258.

²⁴⁷ Kongregace sester Neposkvrněného početí Panny Marie III. řádu sv. Františka z Assisi.

²⁴⁸ Kopie prohlášení viz přílohy.

²⁴⁹ AMV, H 718-5, s. 265 a 271.

²⁵⁰ AMV, H 718-5, s. 266.

11 řeholnic.²⁵¹ Ke konci roku 1953 se začaly zhoršovat poměry v internačním klášteře. Internované řeholnice se bouřily proti omezování korespondence, cenzuře dopisů. Část protestu se vztahovala také na to, že po celou dobu internace nedostaly za odvedenou práci ani kapesné, což je omezovalo hlavně v nákupu hygienických potřeb. Zhoršená situace v internačním klášteře spojená s protesty sester měla za důsledek kontrolu internačního kláštera zástupci ministerstva vnitra a SÚC. Dne 18. listopadu 1953 bylo po místním šetření rozhodnuto, že za řeholnicemi mohou přijíždět návštěvy častěji, a to jednou za osm týdnů, ostatní požadavky zůstaly nevyslyšeny. Na zhoršenou situaci také doplatil příslušník VB Hanzlík, který v klášteře hlídal. Když vedení kláštera zjistilo, že řeholnicím odesílá poštu, byl z internačního kláštera odvolán.²⁵² Listopadové nepokoje mezi internovanými řeholnicemi předznamenávaly změny, které přišly s jarem 1954. Po Stalinově a Gottwaldově smrti jakoby státní aparát ztratil vůli ostřeji zasáhnout. Ještě počátkem roku 1953, by jakákoliv stížnost sester znamenala zostření jejich perzekuce.

9.3.2. Rok 1954

Počátkem února si ministerstvo vnitra vyžádalo jména řadových řeholnic internovaných v hejnickém klášteře. StB dospěla k názoru, že bude lépe je propustit, než aby zůstávaly v klášteře pod vlivem představených sester.

K propuštění jich bylo navrženo 15. V téže době se problematikou internovaných řeholnic začal zabývat ÚV KSČ. Na návrh SÚC a přes protesty ministerstva vnitra bylo 15. července 1954 politickým byrem ÚV KSČ odsouhlaseno postupné propouštění řeholnic ze závodních internátů, centralizačních a internačních klášterů. Již v květnu byly z popudu SÚC zasílány žádosti řeholních sester, které nebyly v Hejnicích internovány, na propuštění členek jejich řádů a kongregací z internace. Přednosta sekretariátu

²⁵¹ AMV, H 718-5, s. 275.

²⁵² AMV, H 718-5, s. 288.

SÚC Josef Fišer, který vyřizoval žádosti, povětšinou vyhověl. Rozhodující však bylo, jestli se řád či kongregace zúčastnily voleb do Národního shromáždění. Obrazně řečeno SÚC s řeholnicemi obchodoval, „něco za něco“. V průběhu roku 1954 bylo propuštěno z internačního kláštera v Hejnicích 16 sester. Jednalo se především o sestry bez oficiálně známé funkce v řádu či kongregaci.²⁵³

9.3.3. Rok 1955, ukončení internace řeholnic

Započaté propouštění řeholnic z internace bylo ukončeno v létě 1955. Během jara bylo z internace, propuštěno dalších sedm řeholnic a v internaci tak zůstávalo jen 17 představených. Hlavní důvod propuštění zbylých řeholnic z Hejnic a jejich přemístění do charitních domovů po celém Československu byla snaha zrušit internační klášter, jehož zaměstnanci nebyli při 17 internovaných sestrách dostatečně využiti.²⁵⁴

V srpnu 1955 tak skončila více jak pětiletá perzekuce řeholníků a řeholnic v budově františkánského kláštera v Hejnicích.²⁵⁵ O další využití kláštera se postarala státní mocí kontrolovaná Česká katolická charita.²⁵⁶ Dne 22. září 1955 byl klášter zařízen a přejmenován na charitní domov. Do 23. dubna 1963 byl obýván řeholnicemi z Českomoravské provincie Římské unie řádu sv. Voršily. Některé sestry se tak do bývalého místa internace opět vrátily.²⁵⁷

²⁵³ AMV, H 718-5, s. 300-350.

²⁵⁴ AMV, H 718-5, s. 352.

²⁵⁵ SOKA Lbc., fond ONV Frýdlant v Čechách, inv. č. 96, karton 141.

²⁵⁶ Charitní domovy byla zařízení, kde byly řeholnice soustředěny s ohledem na příslušnost k řádu či kongregaci. Ač byla sestrám v těchto zařízeních deklarovaná svoboda dohlížel na jejich pobyt jak charitou jmenovaný správce, tak i okresní církevní tajemník. V Hejnicích byly sestry zaměstnány opravami kazových látek z n.p. TEXTILANA Nové Město pod Smrkem a od léta 1961 byly dováženy do n.p. BYTEX ve Vratislavicích nad Nisou.

²⁵⁷ VLČEK, Vojtěch (ed.): Ženské řehole za komunismu 1948-1949, Olomouc 2005, s. 407-418.

10. VÝSLEDKY CENTRALIZAČNÍHO A INTERNAČNÍHO KLÁŠTERA V HEJNICÍCH.

Za dobu od 14. dubna 1950 do 24. června 1952 prošlo centralizačním klášterem v Hejnicích na 389 řeholníků z 19 mužských řeholí, existujících na území Československa. Nejpočetnějším řádem v hejnické centralizaci byli františkáni. Zvláštní je případ jednoho člena řádu basiliánů, který byl do Hejnic centralizován ze Slovenska. Po nasazení centralizovaných řeholníků do porcelánky v Hejnicích, Libverdě či na pilu v Bílém Potoce se stali nejen levnou pracovní silou, nýbrž i důležitým faktorem ve výrobě.

Po zrušení centralizačního kláštera převzalo objekt do správy ministerstvo národní bezpečnosti. Byl zde zřízen internační tábor pro představené ženských řeholí, ale i řádových sester, které režim označil za „reakční“ a tedy nebezpečné tzv. lidově demokratickému zřízení. Na území ČSR bylo kolem roku 1953 SÚC evidováno 10078 řeholnic, hejnickou internací prošlo „jen“ 76 řeholnic ze 17 řádů a kongregací. Za dobu jejich internace od 28. června 1952 do léta 1955 však nebylo, stejně jako v případě řeholníků, zákonných důvodů k jejich věznění. Po celou dobu internace nebyly řeholnice za odvedenou práci, především pro textilní průmysl, placeny. Při nuceném pobytu byly neustále odposlouchávány všudypřítomným zařízením a při zjištění prohřešku perzekuovány. Výsledky internace shrnul v roce 1955 i tehdejší předseda SÚC dr. Havelka a jako by jen potvrzoval absurditu předchozího počínání, na kterém sám participoval: *„Internace představených ženských řádů v Hejnicích nám nepřinesla dobré výsledky. Když jsme před několika lety zde některé představené internovaly, domnívali jsme se, že tak získáme větší vliv na vedení ženských řádů. Praxe ukázala, že cíle nebylo dosaženo. Namísto internovaných představených si zvolily řeholnice nové představené, jež udržují patrně tajně spojení mezi sebou a pracují proti nám, jak se ukázalo ve volbách. Internace představených v Hejnicích využívají reakční kruhy a podzemní skupiny v ženských řádech k agitaci proti nám. To se*

ukázalo také v předvolební kampani, kdy reakční řeholnice především argumentovaly internací představených v Hejnicích.“²⁵⁸

Celkově prošlo hejnickým františkánským klášterem v období centralizace a internace mužských a ženských řádů a kongregací 489 osob.²⁵⁹

11.SVOZY KLÁŠTERNÍCH KNIHOVEN PO 14. DUBNU 1950

V důsledku realizace akce „K“ kláštery, bylo na území republiky uvolněno velké množství klášterních objektů, které z velké části přešly do užívání ministerstva obrany, vnitra a SÚC. Součástí každého kláštera byla také knihovna, kde řeholníci po staletí shromažďovali, rukopisy, inkunábule a především knihy, nevyčíslitelné hodnoty kulturní i finanční. SÚC při tvorbě plánů akce „K“, později i akce „Ř“²⁶⁰ neopomíjel ani otázku mobiliářů jednotlivých klášterů. Uvědomoval si hodnoty mobiliářů a klášterních budov, avšak jak samotný SÚC doznal, hospodářská a kulturní stránka byla považována za druhotnou. O tom svědčí i fakt, že ze 33 stránkového dokumentu, který plánoval akci „K“, se otázce kulturního dědictví věnovaly pouze tři.²⁶¹

Po spuštění akce „K“ byla SÚC reorganizována Náboženská matice. SÚC ji zcela uvedl pod kontrolu svého úřadu a ustanovil ji správcem veškerého majetku ze zabavených klášterních budov.²⁶² Rozhodnutí, která SÚC učinil, nebývala dodržována. Při obsazování klášterů, které byly z rozhodnutí církevní šestky vybrány za centralizační a internační se IV. odbor SÚC rozhodl ke svozům klášterních knihoven, bez ohledu na pověření Náboženské matice, která měla svozy zajistit. Krátce po zařízení centralizačních klášterů Osek,

²⁵⁸ NA Praha, fond SÚC, inv.č. 110, karton 87. Návrh na zrušení internace řeholníků a řeholnic, s. 2.

²⁵⁹ Jména a příslušnost k řádům a kongregacím viz příloha 3-6.

²⁶⁰ Obdoba akce „K“ zaměřená na řeholnice.

²⁶¹ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 50, Zpráva o svozu klášterních knihoven a archiválií v Čechách a na Moravě.

²⁶² NA Praha, fond SÚC, inv.č. 108, karton 82.

Hejnice, Broumov, Bohosudov a internačního kláštera Želiv byly během několika dnů svezeny tisíce knih do provizorně připravených depozitářů v zabraných klášterech v Kadani a Obořišti.²⁶³ Například z oseckého kláštera byly knihy vyhazovány do dřevěných koryt, směřujících na korby nákladních aut.²⁶⁴ Do hejnického kláštera byly zase místo tělocviku poslány děti, které po krátkém poučení, že cennou knihu poznají podle koženého hřbetu, třídily knihy na zpracování do místní papírny ve Ferdinandově a pro odvoz. Tuto hromadu kontroval a dále třídil středoškolský student.²⁶⁵

Knihy svezené do Kadaně a Obořiště nechala v létě 1950 převézt Náboženská matice do strahovského kláštera, kde se zakládal Památník národního písemnictví. Tento druhý přesun znamenal další ránu pro knihy, neboť byl zajišťován trestanci, které uvolnilo ministerstvo spravedlnosti.²⁶⁶

Po zkušenosti s likvidací knihoven z centralizačních klášterů byla SÚC vytvořena komise, která započala s inventarizací klášterních mobiliářů včetně knihoven, aby se zabránilo dalším ztrátám. Vytvořeny byly také komise, které se skládaly minimálně ze tří členů: odborníka na umělecké předměty, knihovníka a zástupce SÚC. Svozy knihoven pokračovaly dál. Jejich podoba se však i přes ujišťování SÚC nezměnila. Během vyklízení uprázdněných klášterů byly knihovny likvidovány laiky a v mnoha případech znovu docházelo ke ztrátám a ničení. Po provedení svozu knihoven byla SÚC vydána podrobná zpráva, která přes výše uvedené excesy konstatovala, že ztráty způsobené stěhováním knihoven nebyly velké.²⁶⁷

Z celého území Čech a Moravy bylo svezeno přibližně 1800000 knih, které přešly do vlastnictví Národní knihovny v Praze, státních studijních

²⁶³ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 50, Zpráva o svozu klášterních knihoven a archiválií v Čechách a na Moravě.

²⁶⁴ VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004, s. 75.

²⁶⁵ Rozhovor s pamětníkem Miroslavem Jechem z 2. května 2006.

²⁶⁶ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 50, Zpráva o svozu klášterních knihoven a archiválií v Čechách a na Moravě.

²⁶⁷ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 50, Zpráva o svozu klášterních knihoven a archiválií v Čechách a na Moravě.

knihoven a nejvzácnější tisky byly postupem času ukládány ve zrušeném klášteře premonstrátů na Strahově, kde se usídlila nově vzniklá instituce Památník národního písemnictví. Současně byly ponechány některé klášterní knihovny, například tepelská a rajhradská pro svou jedinečnost.²⁶⁸

11.1. LIKVIDACE FRANTIŠKÁNSKÉ KNIHOVNY V HEJNICÍCH

Zakládací listinou z roku 1691 byl v Hejnicích ustanoven konvent řádu OFM. Po dokončení stavby budovy kláštera byla v domě založena také knihovna.²⁶⁹ První knihy do zdejší knihovny získal františkánský konvent pravděpodobně z donace zakladatele kláštera a majitele panství, Franze Ferdinanda Gallase. Od té doby až do roku 1950 bylo v klášteře nashromážděno na 4500 svazků.²⁷⁰

Po obsazení kláštera 14. dubna SÚC a zřízení centralizačního kláštera, bylo o několik dní později přistoupeno k odvozu hejnické knihovny do prozatímního depozitáře v klášteře v Obořišti. Na neprofesionálním zásahu při třídění knih se podílely děti, které rozhodovaly, které z knih budou odvezeny a které zpracovány ve ferdinandovské papírně.

V létě roku 1950 bylo torzo hejnické klášterní knihovny převezeno do Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově,²⁷¹ kde došlo k jeho inventarizaci.²⁷² V roce 1991 v rámci restitučního zákona požádal provinciál řádu P. Sleziak o navrácení fondů všech státem zabraných františkánských knihoven. Jeho přáním dále bylo, aby knihy zůstaly v péči kláštera řádu premonstrátů na Strahově.²⁷³

²⁶⁸ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 46, Zpráva o provádění akce vyklizování klášterů v roce 1950.

²⁶⁹ ANDĚL, Rudolf – KARPAŠ, Roman a kolektiv: Frýdlantsko, minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor, Liberec 2002, s. 64.

²⁷⁰ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 44, 9/190.

²⁷¹ Zde byl sepsán i seznam deseti inkunábulí viz příloha.

²⁷² Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP.

²⁷³ Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 10, Zpráva o stavu klášterních svazových knihoven ve správě Památníku národního písemnictví.

12. ZÁVĚR

Problematika vztahů státu a katolické církve po únoru 1948, nabízí široký prostor i dostatek historických pramenů k analýze a následné historické rekonstrukci perzekuce katolické církve na území Československa. S ohledem na velké množství dílčích témat, které v retrospektivním pohledu na vztahy státu a církve nalézáme, se tato práce soustředila především na církevně politickou situaci v okrese Frýdlant v Čechách a obraz perzekuce kněží, řeholníků a řeholnic v centralizačním a internačním klášteře v Hejnicích.

Počínaje podzimem 1949, kdy vznikl SÚC, byla celá oblast Frýdlantska po náboženské stránce pod kontrolou církevního tajemníka, který velmi spolehlivě naplňoval teze proticírkevní politiky KSČ. Od komunisty zneužitě KA po perzekuci jednotlivých kněží, zastoupené v osobě frýdlantského děkana Josefa Zlámala a spolupráci P. Spurného a P. Kubáně s komunistickým režimem se dostáváme k dubnu 1950, kdy vzniklo v budově hejnického františkánského kláštera centralizační středisko v rámci akce „K“.

Existence zařízení tohoto typu učinila z Hejnic jedno z důležitých míst, kde se státní moc vypořádala s tzv. reakcí v podobě mužských řádů a kongregací. V červnu roku 1952 byl hejnický klášter přeměněn na internační středisko pod správou StB pro tzv. reakční řeholnice. Opět byla na tomto místě porušována základní lidská práva, tentokrát internovaných sester, a to až do léta roku 1955, kdy byla jejich internace z rozhodnutí ÚV KSČ a předsednictva československé vlády zrušena.

Za celou dobu existence centralizačního a internačního kláštera v Hejnicích od dubna 1950 do léta 1955, prošlo domem 489 řeholníků a řeholnic z 35 řádů a kongregací z celého území Československa. Jejich centralizace a internace byla ukázkou síly komunistického režimu, ale i důkazem nedemokratičnosti tehdejšího zřízení, vyznačujícího se porušováním zákonů a základních lidských práv. Řeholníci byli v centralizaci využíváni jako levná pracovní síla pro místní průmysl. Sestry v internaci za odvedenou práci

pro textilní průmysl nebyly placeny vůbec. Centralizovaným řeholníkům a internovaným sestrám byla odepřena svoboda pohybu, kontakt s rodinou a cenzurována příchozí i odeslaná pošta. To vše bez jakéhokoliv zákonného důvodu. Mnoho řeholníků, kteří se za dobu svého pobytu v Hejnicích postavili soustavnému politickému nátlaku, vyžadující spolupráci s režimem a dalším formám perzekuce, bylo odesláno do želivské internace či odsouzeno ve vykonstruovaných, politicky motivovaných procesech. Internované sestry byly za své „prohřešky“ odsuzovány přímo.

Výsledky centralizace řeholníků a internace řeholnic byly různé. S řeholníky se totalitní režim vypořádal během tří let, kdy bylo možné konstatovat, že mužské řády a kongregace na území ČSR již oficiálně nepůsobí. Jejich členové seděli v kriminálech, vykonávali dělnické profese, sloužili u jednotek PTP, odešli do emigrace. Jen někteří řeholní kněží působili v duchovní správě, pokud jim byl udělen státní souhlas. S řeholnicemi se režim hodlal vypořádat podobným způsobem. Výsledky však již nebyly tak „dobré“ jako v případě řeholníků. Po několika letech centralizace a internace a soudních procesů s řeholnicemi, vedení SÚC přiznalo, že snaha o likvidaci řeholnic byla marná a nepřinesla výsledky srovnatelné s likvidací mužských řádů a kongregací. Přesto s odstupem času je nutné komunistům nelichotivý úspěch na likvidaci řeholního života přiznat.

Předložená práce je syntézou zachycující ty nejdůležitější momenty, které v letech 1949 – 1955 charakterizovaly proticírkevní boj komunistického Československa na příkladu okresu Frýdlant v Čechách. Nepostihuje však všechny případy, které se v okrese Frýdlant v Čechách odehrály. Na zpracování například čeká perzekuce sester německé národnosti z kongregace Milosrdných sester svatého Kříže, vývoj problematiky výuky náboženství a jeho postupné omezování či osudy ostatních církví působících na Frýdlantsku.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

Archiv knihovny Památníku národního písemnictví, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP.

Archiv Ministerstva vnitra ČR, fond H-718 a H-185.

Ed., Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, Brno 1994.

Národní archiv Praha, fond SÚC.

Rozhovory s oběťmi perzekuce

Státní oblastní archiv Litoměřice, fond KNV Liberec.

Státní okresní archiv Liberec, fond ONV Frýdlant v Čechách.

LITERATURA

Akce K – likvidace klášterů v roce 1950: Dokumenty a přehledy. 1. a 2. část USD, Praha 1993.

ANDĚL, Rudolf – KARPAŠ, Roman a kolektiv: Frýdlantsko, minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor, Liberec 2002.

BÍLEK, Jiří: Pomocné technické prapory: o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci, Praha 2002.

ČELOVSKÝ, Bořivoj: Strana světí prostředky. Martyrium faráře Josefa Toufara, Ostrava 2001.

DUBOVSKÝ, Ján M.: Akcia Kláštor, Martin 1998.

HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan (ed.): Stát a církev v roce 1950, Brno 2000.

HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan (ed.): Katolická církev a totalitarizmus v českých zemích, Brno 2001.

HAVLÍČKOVÁ, Helena: Dědictví. Kapitoly z dějin komunistické perzekuce v Československu 1948 – 1989, Olomouc 2002.

- HOLOTA, Benedikt V.: Nebyl jsem Hrdina, Vzpomínky na totalitu 1950-1989, Kostelní Vydří 2002.
- HOUŠKA, Petr A.: České františkánství, Praha 1996.
- JECH, Karel: Soumrak selského stavu 1945-1960, Praha 2001.
- Kamínky, 1., 2. díl, Hradec Králové 2000.
- Kamínky, 3. díl, Hradec Králové 2001.
- Kamínky, 4. díl, Hradec Králové 2002.
- KAPLAN, Karel: Pravda o Československu 1945-1948, Praha 1990.
- KAPLAN, Karel: Nekrvavá revoluce, Praha 1993.
- KAPLAN, Karel: Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956, Brno 1999.
- KAPLAN, Karel: Pět kapitol o únoru, Praha 1996.
- KAPLAN, Karel – Paleček, Pavel: Komunistický režim a politické procesy v Československu, Brno 2001.
- KAPLAN, Karel: Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993.
- KOHL, Jan: Vzpomínky (strojopis), datováno 11. 5. 1994.
- Kolektiv autorů: Církevní procesy padesátých let, Kostelní Vydří 2002.
- Kolektiv autorů: Duchovní život v totalitní společnosti. Mužské řády a kongregace v Čechách a na Moravě 1948-1989, in: Příloha Teologický sborník 2/96.
- KŘIVOHLAVÁ, Jana: Osídlování Frýdlantska po odsunu Němců v letech 1945-1960, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2003.
- KUBÍČEK, Inocenc: Vzpomínky Inocence Kubíčka- 6, Poutník, 2005, č. 6 a 7.
- LUXMOORE, Jonathan - BABIUCH-LUXMOORE, Jolana: Vatikán a rudý prapor: zápas o duši východní Evropy, Praha 2003.
- MLÁDKOVÁ, Barbora: Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2005.
- NEULS, Jindřich - DVOŘÁK, Miroslav: Co se skrývalo za zdmi klášterů, Praha 1950.

SKŘIVÁNEK, František: Řeholní řády v litoměřické diecézi a jejich osudy v letech 1948-1989, Praha 1998.

SVOBODA, Alois a kol.: Spiknutí proti republice, Praha 1949.

ŠTRUMFOVÁ, Ingrid: Církev na Frýdlantsku v letech 1945-1960, (diplomová práce FP TUL), Liberec 2003.

VANĚK, Miroslav a kol.: Orální historie, Metodické a „technické“ postupy, Olomouc 2003.

VAŠKO, Václav: Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce, Praha 1990.

VLČEK, Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964, Olomouc 2004.

VLČEK, Vojtěch (ed.): Ženské řehole za komunismu 1948-1989, Olomouc 2005.

ZÍBAL, Pavel: Šéfe, znáte Želiv, Olomouc 1994.

POUŽITÉ ZKRATKY

Akce „B“	plánována na 1.7. 1953. Cílem bylo zrušit všechny mužské i ženské řády ve výsledku nebyla uskutečněna
Akce „K“	krycí název pro likvidaci řeholního života v ČSR od roku 1950
Akce „Ř“	obdoba akce „K“ týkající se řeholnic, uskutečněna v srpnu až září 1950
AMV	Archiv ministerstva vnitra České republiky
Ak PNP	Archiv knihovny Památníku národního písemnictví
AV NF	Akční výbor Národní fronty
cca	odhadem
CK	centralizační klášter
č.	číslo
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSR	Československá republika
ed.	Edice
HS StB	Hlavní správa Státní bezpečnosti
IK	internační klášter
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KA	Katolická akce
KCT	Krajský církevní tajemník
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
KS StB	Krajská správa Státní bezpečnosti
MAV NF	Místní akční výbor Národní fronty
MNB	Ministerstvo národní bezpečnosti
MNV	Místní národní výbor
Mons.	Monsignor
NA Praha	Národní archiv v Praze
NB	Národní bezpečnost

NF	Národní fronta
n.p.	národní podnik
OAV NF	Okresní akční výbor Národní fronty
OCT	Okresní církevní tajemník
OKT	Okresní kultový (církevní) tajemník OCT
ONV	Okresní národní výbor
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
P.	Pater (kněz)
PTP	Pomocné technické prapory
s.	soudruh
Sb.	Sbírky zákonů
SBS	Svaz bojovníků za svobodu
SČSP	Svaz Československo Sovětského přátelství
SK	Soustředovací klášter
(SK)	Slovensko
SNB	Sbory národní bezpečnosti
SOA Lit.	Státní oblastní archiv v Litoměřicích
SOkA Lbc	Státní okresní archiv v Liberci
StB	Státní bezpečnost
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
TBC	tuberkulóza
tzv.	tak zvaně
ÚAV NF	Ústřední akční výbor Národní fronty
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VB	Veřejná bezpečnost
ZI	Závodní internát

POUŽITÉ ZKRATKY ŘÁDŮ A KONGREGACÍ

ABMV	Kongregace Sester Služebnic Nejsvětější Panny Marie bez poskvrny počaté
CFC	Kongregace bratří těšitelů z Getsemanu (těšitelé)
CImComc.	Kongregace sester Neposkvrněného Početí Panny Marie III. řádu sv. Františka z Assisi
CM	Congregatio Missionis (lazaristé)
CMSSS	Kongregace sester služebnic Ducha Svatého
Cop.	Kongregace pro křesťanské dělníky sv. Josefa Kalasantského (kalasantini)
CSDR	Kongregace sester Božského Vykupitele
CSsR	Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele (redemptoristé)
CSsS, CFSsS	Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti (petrini)
de ND	Kongregace školských sester de Notre Dame
FDC	Kongregace Dcer Božské Lásky
IBMV	Česká provincie Institutu Beatae Mariae Virginis
KSNS	Kongregace sester Nejsvětější Svátosti
OAD	Řád bosých augustiniánů
OCD	Řád sester blahoslavené Panny Marie Karmelské (karmelitánky)
OFM	Řád menších bratří (františkáni)
OFMCap.	Řád menších bratří kapucínů (kapucíni)
OFMConv.	Řád menších bratří konventuálů (minorité)
OH	Hospitálský řád sv. Jana z Boha (milosrdní bratří)
OP	Řád bratří kazatelů (dominikáni) Česká kongregace sester dominikánek (dominikánky)
OSA	Řád sv. Augustina (augustiniáni obutí)
OSB	Řád sv. Benedikta (benediktini)
OSBM	Řád sv. Basila Velikého (basiliáni)
OSF	Kongregace Školských sester sv. Františka

OSU	Českomoravská provincie Římské unie řádu sv. Voršily
SCB	Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (boromejky)
SDB	Salesiáni Dona Boska (salesiáni)
SDS	Společnost Božského Spasitele (salvatoráni)
SMFO	Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka
SJ	Tovaryšstvo Ježíšovo (jesuité)
SSS	Kongregace kněží Nejsvětější Svátosti (eucharistiáni)
SPraem.	Kongregace sester premonstrátek
SV	Kongregace Milosrdných sester sv. Vicence de Paul
SVD	Společnost božského Slova (verbisté)
S. sv. Kříže	Milosrdné sestry svatého Kříže

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.

Františkánský klášter a basilika Navštívení Panny Marie v Hejnicích.

Příloha II.

Rozhovory I.-IV.

Příloha III.

Seznam centralizovaných františkánů v CK Hejnice od 14. 4. 1950 do 25. 4. 1950.

Příloha IV.

Seznam internovaných františkánů v IK Želiv při I. etapě akce „K“ 14. dubna 1950.

Příloha V.

Seznam centralizovaných řeholníků v CK Hejnice mezi 28. 4. 1950 a 30. 4. 1952.

Příloha VI.

Seznam internovaných řeholnic v IK Hejnice od června 1952 do září 1955.

Příloha VII.

Opis dopisu biskupa Štěpána Trochty, jako reakce na rezoluci zaměstnanců KNV v Liberci u záležitosti přípravného výboru KA, určené litoměřickému biskupství ze dne 14. června 1949.

Příloha VIII.

Plány hejnického františkánského kláštera.

Příloha IX.

Centralizační klášter Hejnice.

Příloha X.

Seznam internovaných řeholnic v IK Hejnice z 30. 6. 1952.

Příloha XI.

Internované řeholnice v IK Hejnice k 16. 6. 1955.

Příloha XII.

Soupis prvotisků z hejnické františkánské knihovny.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA I.

Františkánský klášter a basilika Navštívení Panny Marie v Hejnicích:

Foto Josef Scheybal 1933.

PŘÍLOHA II.
ROZHOVORY

ROZHOVOR Č. I.

**P. Benedikt Vladimír Holota, OFM. - Praha, klášter Panny Marie Sněžné,
29. července 2005.**

Centralizován jako klerik v hejnickém klášteře od 14. do 25. dubna 1950.

1. Patere, řekněte mi prosím něco o sobě. Myslím vaše jméno, věk, kdy jste se stal františkánem.

No, já jsem se tedy františkánem nestal, ale k tomu životu jsem byl povoláný, že. Tak můj věk. Za týden, dá-li Pán Bůh, mi bude 83. A co to máte dál, věk co ještě, jméno. Civilní jméno je Vladimír Holota, pocházím z takové malé vesničky u Plas, severně od Plzně, která je prastará, už se písemně připomíná v roce 1136 a ten můj rod se tam dostal odněkud z Moravy. Tam přišli nejdříve na Kozlansko, do Kozlan, to je rodiště presidenta Beneše. Jedna větev šla do Manětína a druhá na Plasko. Tak já pocházím z té jaksi plaské větve. No a jak jsem se stal františkánem? Víte, to je Boží režie, to je Boží režie. Můj tatínek byl vojákem z povolání, ruský legionář, že a jaksi mě počítal, že ze mě bude taky nějaký důstojník nebo kór generál. To by bylo neštěstí armády. No, já jsem s tím taky počítal, ze začátku. Ani jsem nebyl pokřtěný. Už jako ve studentských letech jsem pěstoval vojenské sporty, střelbu, šerm, dokonce jsem potom závodně šermoval, šavlí, kordem, fleretem v plzeňském klubu šermířském, a když jsme asi tak byli v septimě, tak v německé četbě jsme četli takovou od Schillera takovou povídku o jakémsi mnichovi, a to slovo jeden z mnichů, einen der Mönche, to mi tak nějak ta větička zkrátka zapadla a ty čtyři slova mě tak ležely v hlavě, až jsem si říkal, to musí být hroznej život. Takovej mnich, co má za život, všechno musí nic nesmí, to je jako být zaživa pohřbený, děsnej život a nakonec jsem si začal říkat, proč bych zrovna já měl být taky mnichem. Jednou jsem šel se svými spolužáky do školy. Bylo to na Slovanech, my jsme bydleli na Borech a teď proti nám živý mnich. Já jsem byl jako u vytržení. A ta myšlenka- jeden z mnichů- mě začala tak

znervózňovat, že jsem se začal bránit a hledat důvody, proč já bych měl být mnichem? No a ráno jsem našel nezvratný důvod, no a ráno, když jsem byl v koupelně, jsem zjistil, že mi vlasy nerostou do kolečka. Tak jsem byl naivní. Právě ten veliký odpor mě přivedl k povolání.

2. Co se Vám vybaví při vyslovení „únor 1948“?

No, no únor 194., 47 jsem nastupoval do noviciátu, tušil jsem, že se budou dít velké věci a náš magistr nás na to už připravoval, že náš život nebude pokračovat v hábitě, že možná budeme pracovat v dolech. A my jsme se na to docela těšili, protože jsme byli najívkové, politicky.

3. Kdy jste jako řád (církve) začali pociťovat perzekuci ze strany komunistického režimu?

No, první takové znamení bylo, když o Velikonocích v roce 50 k našemu velkému podivu se na bohoslužbu, tady u Pamy Marie Sněžné, nahrnula spousta mužskej. To jsme považovali za něco mimořádného. Zřejmě ta provokace, která za několik dní byla u sv. Víta, měla začít u nás, jako u řeholníků. Jenže ta liturgie byla tak působivá, že si netroufli. Asi za to pak dostali nějakou důtku.

4. Čekali jste po procesu a následném odsouzení P. Urbana ve vykonstruovaném procesu s přestaviteli řádů nějaký zásah?

Určitě, to jsme věděli, že to půjde dál.

5. Co předcházelo zásahu ze 13.-14. dubna 1950? Byl jste tehdy u P. Marie Sněžné jako dnes. Byl kolem budovy kláštera zvýšený pohyb StB, atd.

Vůbec nic, vůbec nic. Vůbec nic jsem nepozoroval. To bylo ze dne na den.

6. Vzpomínáte si jak probíhalo obsazení kláštera?

No víte, že jo. Normálně jsme šli spát a kolem jedenácté hodiny se otevřou dveře, přišel kvardián, rozsvítil a říká- vstaň a sprav se. Tak jsem vstal a otevřenými dveřmi jsem viděl na chodbě civilistu, jak tam stojí s pistolí v ruce, a hned, jak otec kvardián odešel, přišel uniformovaný esenbák se samopalem a díval se, jak se oblékám. Tak jsem vklouzl bosýma nohama do sandálů, hodil jsem na sebe hábit a on mě povídá: „Člověče, oblečte se pořádně, dyť nevíte, kam jdete“. Tak jsem si vzal boty a svetr. No a potom, když už jsme měli odejít, to byla jejich politika, tak mi tak důvěrně řekl: „Jestli tu máte něco, co by vás mohlo kompromitovat, tak to zduste“. Já jsem mu řekl, já tu nemám nic, co by mě kompromitovalo. Pak mě odvedl dolů, tam už byl plný refektář, byli tam otcové kněží, že. Než jsme vstoupili do refektáře, tak mě jeden civilista důkladně prošacoval, jestli snad nemám nějakou bombu u sebe, chudák. Pak nám oznámili, že jsme v moci bezpečnosti, odvedli nás k autobusu a odvezli nás do Hejnic. Když jsme vystoupili na tom nádvoří, tak ten jeden esenbák zavolal, tak hrubě: „A držet hubu, nebo vám ji rozbiju.“ A ten druhý mu povídá: „Neblbni.“ Byla to krásná, jasná noc.

7. Co s vámi vše prováděli před a při transportu do Hejnic?

Nic. My jsme spíš dráždili je, tím že jsme zpívali tu lidovou píseň Beskyde, Beskyde a hlavně tu poslední, všichni se starají o naši chudobu a já se nestarám, chvála Pánu Bohu. To po nás loupali očima, kdo nejvíce zpívá, ale neříkali nic.

8. Jak vypadal váš příjezd do Hejnic? Co se s vámi poté dělo?

Byl úplně prozaický, bylo už vidět. Pečlivě nás spočítali a umístili nás do těch celiček. Ta cela byla pro jednoho a taky nás tam bylo čtyři taky šest a tak jsme spali na těch slamnících, někde byly připraveny takové ty palandy. No takhle jsme tam bydleli.

9. Jaký byl režim v takovém centralizačním středisku?

No podívejte se, co bylo od kdy do kdy si už nepamatuju. Víím, že se otcové domáhali, aby byla mše svatá. Bylo dovoleno jen otci Kubáňovi. Hostii bylo taky málo a tak jsme je museli lámat. Estébáci nás při té mši hlídali.

10. Měli jste přístup do kostela?

To ne. Mše byla v kostele, ale sami jsme tam nemohli.

11. Ve svých vydaných vzpomínkách píšete o nedostačující stravě a podmínkách pro život v klášteře, můžete mi o tom něco říci?

No podívejte se, ze začátku to opravdu byly jen takové těstoviny, že by tam bylo trápení hladem, to nebylo. Pro ty mladé bratry to byla strava nedostatečná. Ale pak se to zlepšilo.

12. Mohli jste se pohybovat i mimo klášter?

To ne, jedině v zahradě, byla tam nějaká práce. Byl tam nějaký zmocněnec, který tam měl evidovat památky a já jsem viděl, že tomu vůbec nerozumí.

13. Říkají Vám něco jména: Ladislav Hladký, Václav Beran, Oto Fišer, (ved. stř.), Antonín Soukup, (hosp. ved.), Alois Bureš, (org. ved.), Oldřich Tupý.¹

S těmi jmény jsem se vůbec nesetkal.

14. Pamatujete si na nějaké jiné jméno z dozorců a zaměstnanců StB či SNB?

My jsme je znali jen podle přezdívk. Toho zmocněnce vládního v Hejnicích, toho jsme snad ani nestačili pojmenovat. Tomu v Bohosudově jsem říkali Bidlo.²

¹ Vedení centralizačního střediska Hejnice v době centralizace řádu OFM.

² Přezdívkou Bidlo měl vedoucí kláštera v Hejnicích Oto Fišer.

15. Byl jste v centralizační klášteře vyslýchán?

Nebyl.

16. Dva františkáni, kteří byli v Hejnicích již před centralizací, P. Kubáň a P. Spurný, byli zakrátko umístěni na fary v Novém Městě a Krásný Les. Dovedete si tuto skutečnost nějak vysvětlit?

Podívejte se, o téhle věci je zmínka v Poutníku. Otec Inocenc tam tyhle věci popisuje³.

17. Říká Vám něco Česká Kamenice v souvislosti s vaší centralizací?

Ano, to už jsme byli v Oseku na školení do Kamenice a tam nás asi 14 dní školili. V té mé knížce jsem nakreslil jednoho brášku, jak je tam natažený a spí, jak se školi.

18. Jaká byla vaše běžná denní činnost po dobu centralizace v Hejnicích?

Vymýšleli si takové zbytečné práce na zahradě.

19. Víte proč byl řád františkánů z Hejnic přesunut do Bohosudova?

To nevím.

³ Vzpomínky P. Inocence Kubička byly publikovány v periodiku Poutník 7/2005. K otázce 16 z rozhovoru s Benediktem Holotou Kubiček uvádí: P. Ludvík Spurný byl od září 1939 v koncentračním táboře až do konce války. Znal se se všemi komunisty. P. Václav Kubáň byl s P. Kubičkem v noviciátu, podle jeho paměti neměl moc dobrou pověst. Jak P. Kubiček píše: „Byl na všechny strany, ale pak se zachoval velmi dobře“. P. Spurný s P. Kubáň měli být krátce po centralizaci převezeni do Prahy, hotelu Alcron. Po jedné strávené noci se druhý den setkali v Máchově ulici s ministrem Čepičkou. Cílem pozvání bylo následující prohlášení ministra Čepičky: „My chceme s vámi udělat zvláštní dohodu: františkánský řád je mezi lidmi celkem oblíbený a my jsme ochotni tomuto řádu svěřit všechna poutní místa v Čechách a na Moravě, ale vedení řádu je reakční a my potřebujeme, aby jeden z vás převzal funkci provinciála.“ Poznámka autor: Ani jeden ze dvou zainteresovaných funkcí nepřijali. Po návratu z Prahy jsou zanedlouho vyjmuti z centralizace a umístěni na fary Krásný Les a Nové Město pod Smrkem okr. Frýdlant v Čechách. Jejich skutečné postoje a další osud bude doplněn do této práce z dalšího bádání.

20. Jaký byl váš další osud?

Odjezdy byly z hodiny na hodinu. Přijel zelený anton a jelo se. Přesun do Bohosudova už si moc nevzpomínám. Po Bohosudově jsem měl za sebou Králíky a Osek.

21. Kdy jste byl propuštěn a co jste poté dělal?

Z internace jsme byli propuštěni v Oseku a šli jsme pracovat na přehradě, tam nás nehlídali se samopalama, ale byl tam dozor z dálky, bylo to na Klíčavě.

ROZHOVOR Č. II.

**P. Jan Josef Kohl, OSB – Benediktinské arcidiocese Praha – Břevnov
17.12.2005.**

**Centralizován v hejnickém klášteře od 28. dubna 1950 do 4. září 1950 jako
novic z kláštera benediktinů v Praze Emauzích.**

1. Patere, řekněte mi prosím něco o sobě. (své jméno, datum narození a vaši cestu k řádu benediktinů).

Tak, mé jméno je P. Jan Josef Kohl, narozený 21. února 1928 v Suchém dole okres Náchod. Mláďi jsem prožil tam doma, ještě i školu Obchodní akademii jsem vychodil v Náchodě a v roce 1949 jsem 10. června maturoval a to už jsem měl jednání tady s Břevnovem v běhu, že bych k nim šel jako benediktin, protože u nás v Polici byl ve farním kostele benediktin. První klášter, který zakládali břevnovští byl právě v Polici r.1213, dostali ten oujezd polickej jako ke kolonizaci. No a tam pak postavili klášter, který potom se trochu poboural po nějakých válkách a tak až Dietzenhofer ho znovu postavil a pak v roce 1785 byl zrušený, protože nedaleko byl Broumov a tam měli gymnázium a to byla činnost chvátyhodná, tak ten ponechali. Polici zrušili, zůstal tam farář a kaplan, nebo dva kaplani a katecheta na té faře, která je v tom klášteře. No a tak jsem přišel sem do Břevnova 14. září v 10hodin jsem bral za kliku a bydlel jsem v domku zahradním ne v klášteře, protože to už byly všelijaké zmatky kolem klášterů a kostelů, situace byla nejistá. Proto mě nenechali bydlet v klášteře, mysleli to dobře a bydlel jsem v tamtom zahradním domku a pak asi po měsíci mě přehodili do Emauz, taky benediktini, u Karlova náměstí. Tam jsem dělal tu čekatelskou a 10. listopadu, v předvečer svatého Martina, jsem měl ohlášku a začal noviciát a takhle jsem se stal řeholníkem a tím Janem Křtitelem. Křestní je Josef a ten noviciát mi tam trval do toho 27. dubna 1950, kdy navečer přišlo StB, SNB a milice, zabrali nás a pak odvezli do těch Hejnic.

2. Co se Vám vybaví při vyslovení „únor 1948“?

To jsme byli v té Obchodní akademii a byl tam prof. Fiegler, který byl přesvědčením komunista a učil občanskou výchovu. Takže jsme dokonce poslouchali ten projev Gottwalda z rádia. No, ale pak se učilo normálně dál a takhle jsme se o tom dověděli, jinak přímo vtažený do těch událostí jsem nebyl, řeklo by se, jen co bylo v novinách, rádiu a podobně to jsme se dovídali. Jináč třídní se pak stal komunistou, ač byl velkej národní socialista a to mu hoši nemohli zapomenout, proto jsme ho ani nepozvali na maturitní večírek, když se takhle obrátil. Jinak až potom jsme čím dál víc zjišťovali, co vlastně ten Únor byl, jaký to byl obrat, jaký to byl už náskok, bychom řekli, těch komunistů.

3. Kdy jste jako řád (církve) začali pociťovat perzekuci ze strany komunistického režimu?

No tak já jsme to měl jednoduchý. Já jsem přišel toho 14. září sem asi dvakrát jsem rozmlouval s panem opatem Opaskem a 19. v pondělí ještě měl v 10 hodin svatbu na Bílý Hoře, to je tři stanice od nás. Tak tam kohosi oddával a když se vrátil zpátky, tak během deseti minut už tu byli dva na vrátnici, kteří tvrdili, že jsou z magistrátu, že potřebujou mluvit s panem opatem. Když jim vrátnej otevřel, hrnulo se dalších dvanáct. Celkem čtrnáct lidí estébáku šlo zatýkat, pana opata a o půl dvanácté už ho vedli k autu a do Bartolomějský, tam dostal vězeňský šaty a o půl pátý už byl na samotce na Pankráci. Po třech měsících ho převezli do Ruzyně a pak byl ten monstproces v listopadu a trval dva dny v prosinci a dostal doživotí, jako největší trest. Jinak těch osm hodnostářů církevních a dva z řeholí dostali od 10 let věš. Jinak už v roce 49 šli v létě zatýkat, nebo už 48 to už nevím, v těch Emauzích opata Verzicha, ale ten jim pořídil utýct, prostě ten vrátný pochopil, co to jsou, co se po něm ptaj, a tak jim říkal, že ho půjde shánět. Šel za ním a řekl mu, tady se rychle sbalte a zadníma vratama

utečte někam a musíte se dostat z Prahy pryč za kopečky. Proto jich bylo na opata Opaska tolik.

4. Čekal jste po procesu „Tajovský a spol.“ nějaký zásah proti mužským řeholím?

No tak já jsem do toho ještě tolik vtaženej nebyl nebo nevyznal se v tom a bylo jasné, už jak ten proces probíhal, jak to stavěli, bylo jasné, že to není poslední věc, že prostě je to systematickej tah, kterej bude dál se rozšiřovat a prohlubovat. To jako z toho bylo jasný, co ale všechno bude jsme nedovedli odhadnout.

5. Kdy a do jakého kláštera jste byl poprvé centralizován?

Toho 27. nás obsazovali. Asi 50 jich bylo těch StB, SNB a Milice, všichni v civilu, každý měl v kapse bouchačku. Já konkrétně jsem byl v kapli, když otevřeli dveře, že ať jdu s nima. Tak mě vedli do té návštěvní místnosti, jak jsme říkali. Postupně nás tam všechny svedli, hlídali nás tam dva s bouchačkama, nesmělo se mluvit a čekalo se, co bude dál. A potom si nás po jednom brali, abychom si zabalili na odcestování. Co, kde, kam, to nic nebylo řečeno, všechno to bylo takový, jak by se řeklo, tajný. Dokonce, když jsem šel s tím mým, říkal, že je milicionář, přes dvůr a potkali jsme toho hlavního estébáka, mně bylo jen 22 roků tak jsem tam byl jako nejmladší, tak se ptá toho milicionáře: „Koho to vedeš?“ „On:“ Nevím, zeptej se ho, mladej, co tu děláš?“ Já povídám: „Dělám tu přípravku na teologii.“ „Tak ho odved, my mu dáme taky přípravku.“ Pak jsem si zabalil a ptal jsem se toho milicionáře, kam půjdeme, půjdeme pěšky nebo co nás čeká. Povídá: „To já nevím, já jsem dostal jen dílčí rozkaz jednoho si tam vzít a jít s ním balit.“ Tak jsem si zabalil jen to nejnmutnější, co bych unes pěšky: kufr, aktovku a tašku, jednu, víc jsem toho neměl. No a potom ve čtvrt na dvanáct přijel autobus a nastoupili jsem do něj a jelo se do Bartolomějský na centrálu a kolem půlnoci přivezli benediktiny z Břevnova k nám. Ale

odjíždělo se po jedné hodině a když jsme se ptali šoféra, kam jedem, říká: „To já vám nemůžu říct.“ Takže se vyjíždělo. Nejdřív se jeho na východ z Prahy, tak říkají ti emauzští, že zažili už zábor kláštera za Němců v 41. roce, tak ty tajnosti, jak se to všechno provádělo, měli jako podezření, jestli nás dokonce nepovezou na Sibiř, takhle nějak to tam problesklo. Ale až jsme uhnuli na Mladou Boleslav, tak už bylo jako jasnější, co a když pak na Liberec, tak už říkali: „Aha, Hejnice“. Tam jsme o půl pátý ráno toho 28. (dubna 1950) přijeli. Tam jsem byl až do toho 4. září, když jsme rukovali k těm pracovním jednotkám PTP, 53. prapor PTP Libavá.

6. Vzpomenete si na převoz do Hejnic a první zážitky z centralizačního tábora v Hejnicích?

My jsem tam přijeli jako první ten den a obsazovali jsem si ty místnosti, kde byly tam ty dvojáky, čili co jsem tam já měl na starosti toho bratra Romana, tak on si lehl dolů a já nad něj, protože on byl postižený od toho náletu anglickýho z toho března 45. Tak jsem se o něj trochu staral. No a pak tam přijeli ze Lnář, ti dva augustiniáni, přijeli osobákem. Potom přijeli petríni z Budějovic a to byli ti bohoslovci a kněží, velká skupina a až k polednímu nějakou přivezli benediktiny z Rajhradu a eucharistiány dva akorát z Brna. To je myslím všechno, pokud jde o ty řády, který jsme tam byly. No a když jsem před polednem potkal toho hlavního estébáka, co to měl na starosti, říkám, že zítra jako v sobotu 29. má můj nejstarší bratr Václav svatbu, jestli budu moc na tu svatbu jet. A on povídá: „To nevím, já se zeptám Prahy, protože nevím, jestli to Praha dovolí, já vám pak řeknu“. No a po obědě mi říká: „Praha to nedovolila, čili nepojedete.“ Psát jsme nemohli, až 14 dní po internace jsme mohli napsat, kde jsme a co jsme.

7. Vzpomenete si, jak vypadalo vedení centralizačního kláštera?

No, tak byl tam ten hlavní estébák, pak tam byl ten kulturní, sportovní, no a byli tam esenbáci na vrátnici jako nad námi dozor, by se řeklo. Jinak v sobotu jsme se ještě zabydlovali a v neděli se nedělalo, byla neděle, až v pondělí ráno v 6:45 byl nástup nahoře v prvním patře, a hlavní estébák čet, kdo co kde bude dělat. Pořád se tam moje jméno neobjevovalo, až nakonec se ozvalo: „Adaptace Kohl“. Tak jsem šel za tím estébákem a říkám co budu jako dělat. „Támhle je civil, pokrývač a budete mu dělat přidavače“. Tak jsme se pozdravili, to byl člověk z Hejnic, on byl za války v Říši v Norsku a z Norska si přivedl manželku. Jestli ještě žije, nevím. Tak tam měl na půdě kalfásek, vodu, písek, vápno a cement a řek mi kolik čeho mám dát a udělat maltu ne moc řídkou ne moc hustou. Potom mu to v kbelíku po žebříku vynést do toho vikýře, že si pro to přijde. Opravovali jsme střechu a komíny na klášteře.

8. Jak se k vám i ostatním bratrům chovali zástupci SÚC a příslušníci SNB?

No, tak já jsem třeba domů napsal, ať za mnou nejezděj, protože těch 20 minut povídání s dozorem a až od nás z Police je spojení špatný, než by se dokodrcali, kdoví, jestli by to za den stihli. Vlakem, tenkrát ty autobusy takhle nejezdily. Jinak celkem jako ten kulturně sportovní. Tak jsme nevím do kolika odpoledne pracovali a pak bylo určitý volno a tak jsme mu řekli, že bychom si alespoň zahráli volejbal, aby sehnal dva kůly, síť a míč a že si uděláme volejbalový hřiště na tom dvoře, co jsme to hráli. A tam, jak jsme to tam hráli, tak jeden den povídá tenhle kulturně-sportovní estébák: „Hoši, v Libverdě bude volejbalovej turnaj, nechcete tam jít změřit si to s jinejma, jak to vypadá?“ Když nás tam povedete,“ řekli jsme „Ale nesmíte se s nikým bavit!“ Teď jsme přišli tam a k tomu stolku, ten estébák říká: „My bychom chtěli v tom vašem turnaji taky hrát.“ „A odkudpak jste?“ „My jsme z Hejnic“. „Sokol taky už je, copak jste vy.“ Teď se

obrátil na nás a povídá: „Hoši, co mi budem? Dynamo nemůžem bejt, Spartak nemůžem bejt, Dukla nemůžem bejt, co my budem?“ A jeden říká: „Mnichotechna, ale to je blbý, vymyslete něco jinýho. No tak Řehomat, to je ještě horší. Tak budeme Mnichotechna“. Takže bylo vždycky halo, když hlásili, že nastupuje Mnichotechna Hejnice. Byli jsme myslím předposlední a vyhrála to Dukla Liberec, to byli profici. No, já jsem tam byl jako náhradník, stál jsem za čarou a zjistil jsem, že tam hrajou tenis a koukám, že je to Tonda Bornů ze Žďáru tam od nás, bráchův spolužák. Tak jsem se k němu doploul, tam byla budka, tak jsme si do toho vlezli, vypravovali a vzpomínali co jako bylo. Pak mu povídám: „Už musím jít, aby mě nehledal ten estébák“. No a takhle jsme to tam hráli, takže jsme se do dějin zapsali jako Mnichotechna, takovej klub už tam asi nebyl a nebude. Jenomže se to dostalo na vrchnost, ale nevím, jestli to bylo kvůli tomu, ale tenhle sportovně-kulturní brzy odešel.

9. Vzpomínáte si na nějakého z vedoucích centralizačního kláštera víc?

Protože jsem pracoval u toho pokrývače, tak já jsem s manšaftem moc do styku nepřišel, jenom všechno úředně. Jedna věc byla. To bylo 15. srpna 1950, hlavní pouť v Hejnicích, že. Byla nějaká neděle, tak jsme si nacvičili mši tzv. figurálku latinskou a na varhany nám hrál z orchestru z Libverdy, Pražák to byl. Byl tam s námi dozor, jeden z estébáků, a když bylo ke konci přijímání, tak malinko odešel. Tak jsem pozdravil varhaníka a něco málo mu řek a vtom on zas přišel zpátky a když jsme to dozpívali, tak si mě vytáh a ptal, se co jsem s ním jako mluvil. Povídám, co bude dál, měla být misa S, on mi řekl, že to není pravda a dorážel na mě, co jsem si to dovolil a podobně. No, ale pak mě jako propustil, takže z toho pak ani moc nebylo. Jinak se tam stala taková nemilá věc. To byl petrin, pater myslím, nebo někdo z těch bohoslovců, měl návštěvu a měl připravenej dopis, že by dal té návštěvě a v nestřeženým okamžiku ho předal, no a ten si dal do kapsy, jenomže nějak nešikovně, takže když odcházel, nezjistil, že mu vypadl na

chodbě. Oni ho samozřejmě našli, tak ho hned vyslejšali, on tam psal, co se dělá konkrétně a tam padla i nějaká facka. Jinak pokud jde o to školení, tam byl náš benediktin P. Josef Skyba a při tom jednom školení si malinko pustil pusu na špacír. No, a tak jako to typovali jako kverulantství, by se řeklo, prostě protesty a tak ho přehodili potom do Králík a tam to bylo přísnější než v Hejnicích No, a tam byl tzv. zmocněnec, šéf těch Králík vymyslel takovouhle věc. Nechal naložit fůru hnoje traktorem a museli potom na pole s sebou ti kněží a rukama ten hnoj rozhazovat, aby ty ruce sloužící ke mši svatý byly takhle pošpiněny. Takhle to tam v těch Králíkách bylo. Měl jsem možnost už jako kaplan v Litomyšli mluvit taky s jedním zmocněncem, který byl z Oseka, to je hned vedle Litomyšle. Ten povídal: „Jo vím o tom, to byla hovadina, co ho to napadlo.“

10. Můžete mi popsat pobyt v centralizačním klášteře v Hejnicích? Jaký byl denní program a jakým způsobem s vámi bylo zacházeno (pohyb, korespondence, kontakt s rodinou)?

Jak jsem říkal, kontakt s rodinou byl za asistence, dozorce kontroloval všechno, co se povídá a jinak dopisy jsme dostávali otevřený a odevzdávali taky otevřený. Jinak, když jsem jako pomocník toho pokrývače jel do skladu pro cement nebo pro vápno, tak se mnou musel jeden s bouchačkou. Jinak vstávali jsme o půl páté, umyli jsme se, měli jsme potom modlitby, ten breviář tak zvaný. Jednotlivý řehole si je přemodlily, pak byla mše svatá, snídaně a o sedmé se začínalo pracovat. V poledne jsme měli oběd a volno do jedné a tak zas do těch asi do 4 hodin. Byl s námi dost dlouho opat rajhradský, to byl historik, a když bylo venku hezky, tak jsme si sedli na zahradě kolem něj a on nám vykládal všelijaký speciality, jaký pantofle měl císař pán a podobně. To byl jako div, že on, ač opat, nebyl v Želivě a byl klidně mezi námi. Stejně tak převor emauzský, opat utekl do Itálie, Marián Schaler, ten tam byl taky mezi námi, ale myslím, že ho po 3 až 4 měsících taky přehodili do toho Želiva. Jinak náš převor Aleš Gust byl hned

z Bartolomějské odvezen do Želiva. On byl dokonce z 11 dětí z Orlové a protože to byl velmi mírný člověk, tak mu ten estébák povídá: „My bychom vás tady nechali na farnosti na Břevnově. „A on povídá: “ Jdou všichni? Jdou všichni, no tak já taky.“ Až do roku 1956 byl v tom Želivě, pak se dostal domů tam do Orlové, bráchu měl na dolech, tak mu sehnal práci na dolech.

11. Mohli se řeholníci účastnit mši v kostele?

Ne, tam hrál ten civil, tak aby to tam nemuseli hlídat. Prostě my jsme měli ráno tu svou mši svatou a ten provoz tam nebyl velikej a někdy se stalo, že tam jezdil někdo z Raspenavy, pořídil výpomoc při zpovídání nebo dokonce mši svatou.

12. Jak byl v CK organizován váš duchovní život?

My jsme se modlili společně breviář a mši svatou jsme měli denně. Knížek jsme moc neměli, takže žádná velká četba to nebylo možný. Žilo se v chumlu a tak nějak jeden druhýho podpíral.

13. Vykonával jste v CK nějakou funkci?

Ne, já ne, protože jsem byl novic a ještě žádný studie jsem neměl. Ještě takhle, byl tam u petrinů jeden, Pardubický se jmenoval, takovej fešáček to byl a ani né po měsíci zažádal u toho našeho šéfa, že nechce dál studovat a že ať ho pustěj. A tak ho pustili a co potom dělal, nevím. Byl z Hatě nebo Piště na Hlučínsku, ale měl asi rok bohosloví za sebou.

14. Vzpomínáte si, jaký byl stav knihovny v klášteře?⁴

Jestli tam knihovna byla, nevím, jestli nás do ní pustili, to taky nevím. Já sám jsem z knihovny žádnou knížku neměl.

⁴ Klášterní knihovna byla odvezena v průběhu května 1950.

15. Jaké byly vztahy mezi jednotlivými řády, které byly v klášteře centralizovány?

Vztah byl velmi srdečnej, prostě nějaký kastovnictví se vůbec nevedlo, prostě žili jsme tak na hromádce, jeden vedle druhýho, neměli jsme si co vyčítat a taky ne co chválit.

16. Byli řeholníci v klášteře rozdělení podle vztahu v totalitnímu zřízení?

To bych neřek. Prostě dělali na růžencích nebo hračky tam dřevěný dávali dohromady a taky pro porcelánku se tam dělalo. To byly na kafe takový maličké hrníčky do Turecka. Na hrníčky se lepily obtisky a nahoře zlatá obroučka. Jinak tam taky dělali- v jedné místnosti byl takovej dlouhej stůl, tam seděli staří páteři, asi sedm nebo osm nebo deset jich tam bylo a dělali ty korunkový uzávěry, co jsou dnes běžný na lahve, protože to je vejmysl z 47. roku a protože to ještě neměli zaběhlý na mašinách. Prostě vysypali si na prostředek ty plechy a měli korky, takže si nasázel deset plechů, na to deset korků a pak měl něco jako razítko a do toho to vecpával. A když měl 200 kusů, tak to šel vysypat do bedny a u svýho jména si udělal čárku. Ti staří páteři dělali tak 2500 - 3000 denně. Páter Jan rajhradský, ten dělal kolem 4000.

17. Byl na vás činěn nátlak, jako na novice, aby jste z řádu vystoupil?

To nebylo, nebo já jsem to nezažil a nevím, že by někdo jiný třeba z těch petrínů se s tímhle setkal. Jinak ke konci srpna si nás jednotlivě volali, co jsme měli odklad z vojny kvůli studiím, jestli půjdeme do toho generálního semináře. To vytvořila po vzoru Josefa II. strana a vláda, ne biskupové. Tak jsme odmítli jít, proto nám začátkem září sebrali ty odklady kvůli studiím a povolali k výkonu základní vojenský služby. Byl tam mezi námi desátník Neduma, který v roce 1935 šel do Prahy k vojenské kapele jako trumpeták, byl tam tři roky a oni ho přesto povolali k výkonu základní

vojenský služby. Dostal nás na povol a že nás do rána na tu Libavou v pořádku přivede.

18. Jak byla využívána zahrada kláštera?

Naši benediktini byli zahradníci i ten Josífek, augustinián, byl tak trochu zahradník, tak co šlo, obdělávali zelinářskou a na kytky, prostě to, co tam bylo vhodný, využívali.

19. Byl jste za práci, kterou jste vykonával, placen?

Dostávali jsme kapesný, nevím jestli týdně nebo měsíčně, nic moc, protože když jsme něco potřebovali z drogerie, tak jsme si to museli platit.

20. Jak jste se do zaměstnání dostávali?

Za nás ještě ne a pak je začali vodit, to byli fráteři, do Raspenavy na nějakou stavbu a šlapal to s nima jeden esenbák s automatem a když dělníci a zedníci zjistili, kdo to vlastně jsou, tak se bouřili proti tomu, že to nejsou žádný trestanci a tak ať je takhle nevoděj s automatem a tak potom chodil v civilu a bouchačku měl v kapse. Někdo taky chodil za prací do lesa, už se tolik nevozilo, ale za prací se chodilo. Náš bratr Ivan byl pak v únoru převelen do Prahy na Strahov, tam totiž začala příprava Památníku národního písemnictví. Jinak se mohli pohybovat jen ve vnitřní Praze, občanku neměli, měli jenom papír, kdo je, co je, a proč nemá občanku.

21. Jak se k vám civilní zaměstnanci chovali?

Ten pokrývač byl velmi solidní, když jsem mu říkal, že mě na tu svatbu nepustili, tak jen kroutil hlavou.

22. Stal se za dobu vaší centralizace nějaký incident, myslím postavení se proti centralizaci či zřízení ve státě?

To bych neřek. Pasivní resintence, to jsme vyráběli. Jedině s tím dopisem, tam padaly i facky.

23. Kdy jste z Hejnic odešel?

Toho 4. září (1950). Po obědě jsme nasedali na vlak. No a když jsme pak jeli rychlíkem z Pardubic do Olomouce, tak tam byli aspiranti, kteří se odněkud vraceli a tak jim to ukazujeme kam máme povolávací papír, tak říkali, to bude něco mimořádného mimo termín, to nebude dlouho trvat a trvalo to 40 měsíců. K PTP se rukovalo každý den, to přicházeli, jak se někde někdo nelíbil, dopadlo to s ním. To PTP totiž byla náhrada za pracovní tábory. Tam se i po válce chodilo bez soudů, hlavně kolaboranti tam museli pracovat, a protože na to cizina tlačila, že je to příliš dlouho a že to musí být už řešeno soudně, no tak ty pracovní tábory pomalu ustupovaly a vyrobili místo toho vojenský pracovní jednotky. Přicházeli tam živnostníci, kulaci, nám říkali faráři, to všechno tam přicházelo, sokolský náčelníci, třeba tam byla jedna taková skupina. Tak jsem pracoval v Plzni na vojenský nemocnici, od března 1951 jsme byli v Přerově na letišti a koncem prosince nebo začátkem ledna jsem šli už jako většinou záložáci do dolů na Ostravu.

24. Jaká byl váš další osud do propuštění?

Do civilu jsem šel 31. prosince 1953. První jsem byl už doma a pak jsem šel do fabriky. Bydlel jsem u rodičů a jezdil jsem do Hronova do TOSU a tam jsem byl jako pomocný dělník.

ROZHOVOR Č. III.

P. Doc. PhDr. Karel Říha, SJ – Hostýn, březen 2006.

Centralizován jako bohoslovec v hejnickém klášteře od 26. února 1951 do 12. června 1952.

1. Patere, napište mi prosím něco o sobě (své jméno, datum narození a vaši cestu k řádu jezuitů).

Karel Říha, narozen 11. 5. 1923 v Radkově, okr. Žďár nad Sázavou. Po maturitě 1943 na gymnáziu ve Velkém Meziříčí jsem studoval v kněžském semináři dva roky v Brně, potom jeden rok v Nepomucenu v Římě. V roce 1946 jsem vstoupil do jezuitského řádu, byl v noviciátě na Velehradě, od roku 1948 ve Filosofickém institutu TJ v Děčíně.

2. Co se vám vybaví při vyslovení „únor 1948“?

Byli jsme šokováni, věděli jsme, že je to konec svobody.

3. Kdy jste jako řád začali pociťovat perzekuci ze strany komunistického režimu?

Při zatčení P. Josefa Bábicka na Sv. Hostýně (jako superior odmítl dovolit ministru knězi Plojharovi celebrovat v bazilice) a P. Martina Noska, oboji v roce 1949, pokud si vzpomínám; dále při pronásledování našich kněží, kteří četli známé pastýřské listy našich biskupů, a při různých omezeních naší činnosti.

4. Čekali jste po procesu „Machalka a spol.“ nějaký zásah proti mužským řeholím?

Po odsouzení deseti význačných řeholníků (mezi nimi tři jezuité: PP. Šilhan, Kajpr a Mikulášek) byl do koleje v Děčíně dosazen zmocněnec, který chtěl obsadit kancelář P. rektora, a když ten se tomu ubránil, usadil se na vrátnici a kontroloval příchozí návštěvy i došlou poštu. Čekali jsme

ovšem, že se něco stane, ale byli jsme přesto překvapeni internováním všech členů řádu v noci ze 13. na 14. dubna 1950.

5. Kdy a do jakého kláštera jste byl poprvé centralizován?

Do Bohosudova. V září téhož roku do Oseku u Duchcova.

6. Kdy jste byl přemístěn do Hejnic?

Bylo to někdy na jaře 1951 – přesnější datum si nevzpomínám.

7. Vzpomenete si na převoz do Hejnic a první zážitky z centralizačního kláštera v Hejnicích?

Na převoz si nevzpomínám. Asi byl stejný jako vždy předtím: autobusem s policejním doprovodem, v noci. První pocity byly smíšené: očekávali jsme mírnější režim (což se též potvrdilo), ale setkání s mnoha neznámými řeholníky z různých řádů, možná s nestejnými názory, vmukalo z počátku opatrnost a nedůvěru. Potom jsme se však dobře sžili.

8. Vzpomenete si jak vypadalo vedení centralizačního kláštera či na nějaká jména?

Vedení bylo trojčlenné: zmocněnec, kulturní vedoucí a technický správce. Na jejich jména si nevzpomínám. K tomu několik příslušníků SNB (v civilu).

9. Jak se k vám i ostatním bratrům chovali zástupci SÚC a příslušníci SNB?

Zástupci SÚC se k nám chovali korektně, věděli ovšem, čeho chtějí nebo mají dosáhnout a byli v tom chladně důslední. Příslušníci SNB asi nebyli všichni přesvědčení komunisté, spíše jsme měli dojem, že někteří se více a jiní méně báli o své postavení.

10. Vzpomínáte si na nějakého?

Velmi dobře si vzpomínám na velitele sboru SNB. Byl velmi sympatický. Svou hlučnou žoviálností a vtipností dovedl občas uvolnit napjatou situaci. Byl však propuštěn ze služby. (Proč?) Pracoval prý potom u lesní správy.

11. Můžete mi popsat pobyt v centralizačním klášteře v Hejnicích. Jaký byl denní program a jakým způsobem s vámi bylo zacházeno (pohyb, korespondence, kontakt s rodinou)?

Hejnice byly nejmírnější CK, pokud jde o vnější řád, ale politický nátlak tam byl největší ze všech míst, kterými jsem prošel. Řeholní představení, pokud nebyli už tehdy ve vězení, byli v CK v Želivu; tam také byli přemísťováni „vzpurň“ jednotlivci z CK v Bohosudově a v Oseku; novicové byli brzy po internování posláni na stavbu přehrady v Hájníkách; studující povinni vojenskou službou a mladí kněží, kteří měli odklad, nastoupili v „technických praporech“ (PTP); staří řeholníci byli pod dozorem v Charitním ústavu na Moravci. V Hejnicích byl tedy zbytek – nevojáci (tři studující a já čtvrtý), kněží středního věku a řada bratrů laiků, celkem, nemýlím-li se, 97. Stěžovali jsme si, že dům je přeplněný. Komise zjistila, že kapacita domu obnáší 102 míst. – Denní řád se řídil podle pracovní doby: většinou jsme pracovali v ranní směně, ale také na dvě i tři směny. Pracoval jsem v porcelánce v Hejnicích a později v Libverdě. Jiní pracovali v textilce v Raspenavě a na pile v Bílém Potoku. Strava byla chutná a dostačující, též díky tomu, že jsme mohli dostávat balíky z domova (které byly namátkově kontrolovány). Dopisy jsme odevzdávali zalepené, ale nedůvěřovali jsme tomuto opatření. Návštěvy příbuzných byly možné, musely se ovšem hlásit. Dokonce – nečekaná výhoda – jsme mohli v neděli odpoledne jít na vycházku do krásné přírody Jizerských hor (ovšem s doprovodem příslušníka v civilu a na základě žádosti se jmenným seznamem účastníků, kterou zmocněnec někdy také odmítl). – Politické školení s povinnou účastí bylo organizováno takto: denně večer jeden z nás

po řadě podával přehled tisku (Rudé právo); jednou týdně byl celovečerní film; jednou měsíčně politická přednáška s diskusí (choulostivá záležitost, otevřené mínění mělo následky; pokud bylo možno, svezla se diskuse na otázky o Kostromské krávě nebo o orání s předradličkou); nácvik písní – nejprve národních, potom „budovatelských“; samospráva, ovšem pod vedením zmocněnce; snaha zaměstnat nás ve volném čase „dobrovolně-povinnou“ účastí v nějakém zájmovém kroužku (dal jsem se k zahradníkům). – Zmocněnec nám v podnicích vymohl dokonce týden dovolené. Ten týden byl věnován hlavně sportovním aktivitám (stolní tenis – někteří salesiáni byli výborní), s aktivní nebo pasivní účastí povinnou; jeden den jsme měli nějakou brigádu a jeden den jsme podnikli výlet do přírody. Později – po propuštění, jsem si uvědomil, že to byly v podstatě stejné metody výchovy-převýchovy, jaké komunisté používali i vůči civilním obyvatelům: zaměstnat pod stálou kontrolou, nenechat samostatně myslet.

12. Mohli se řeholníci účastnit mši v kostele?

Ne, nikdy. Dovolili nám však alespoň za zavřenými dveřmi si ten nádherný interiér chrámu prohlédnout. Také jsme mohli v neděli při farní mši svaté být přítomni na oddělené oratoři a odtud sledovat bohoslužbu. Pan farář z Raspenavy objížděl své farnosti na motorce a při své první návštěvě kostela v Hejnicích si musel klíče vyžádat od našich strážných.

13. Jak byl v CK organizován váš duchovní život?

Organizován nebyl nijak. Naši kněží sloužili mši svatou ve volném čase na oratoři a nekněží jsme podle možnosti byli přítomni. Spontánně jsme uznávali – myslím, že v každé řeholi – autoritu jednoho z našich kněží. Slovo „představený“ by bylo osudně nebezpečné. Mladších členů a bratří laiků se na své riziko, jak ještě uvedu, ujímal P. Tietze, předtím spirituál v koleji v Děčíně.

14. Vykonával jste v CK nějakou funkci?

Žádnou.

15. Jaké byly vztahy mezi jednotlivými řády, které byly v klášteře centralizovány?

Navzájem jsme se poznávali a ctili.

16. Byli řeholníci v klášteře rozdělení podle vztahu k totalitnímu zřízení?

Snaha rozdělit nás byla asi jeden z hlavních cílů vedení. Přesto se jim to i po dvou letech internace málo dařilo. Byli pouze jednotlivci (snad pouze dva), z nichž jeden se při našich školeních velmi angažoval pro „socialismus“, druhý směl večer volně vycházet (do restaurací – jeho slabá stránka, kterou vedení podporovalo).

17. Co vám říká Česká Kamenice?

Pěkné městečko.

18. Byl jste zde na školení?

Ano, před propuštěním z internace, koncem května nebo začátkem června 1952.

19. Jaký byl průběh tohoto školení?

Na tomto školení jsme byli, pokud si vzpomínám, čtyři studující bohosloví, několik bratří laiků, ale žádný kněz. Poslouchali jsme nějaké přednášky, měli dosti volného času, strava byla výborná, jednání „v rukavičkách“; zřejmě chtěli, aby naše poslední dojmy byly co nejlepší. I to bylo psychologicky vypočítané, a tím nebezpečnější.

20. Byl na vás činěn nátlak, abyste řád opustil?

Když nás zatýkali v oné noci na 14. dubna 1950, zeptal se nás všech shromážděných velitel policejní skupiny, kdo by chtěl vystoupit z řádu; měl prý by to lepší. Nikdo se ovšem nepřihlásil. Později mě k tomu nikdo nelákal ani mi to nenavrhoval. Myslím, že toho ve většině případů u mladých lidí ani nebylo třeba; dalo se čekat, že oni se sami svého povolání po propuštění vzdají tím, že se kvůli existenčním výhodám „zařadí“, nebo se ožení. A to se při tak dlouhém trvání tohoto stavu bez reálné vyhlídky na změnu také zhusta stávalo.

21. V jakém podniku jste v době centralizace v Hejnicích pracoval?

V porcelánce v Hejnicích a později v porcelánce v Libverdě.

22. Byl jste za práci placen?

Ano, ale srážky za ubytování byly velké, takže z platu málo zůstávalo.

23. Jak jste byli do zaměstnání dopravováni?

Chodili jsme bez policejního doprovodu. Ti, kteří pracovali na pile v Bílém Potoku, byli dopravováni nákladním autem (v zimě mrzli). Někteří byli zaměstnáni v textilce v Raspenavě – jak se tam dopravovali nebo docházeli, to už nevím.

24. Vzpomenete si na někoho z civilních zaměstnanců podniku, ve kterém jste pracoval?

Ano, a rád vzpomínám, ale na jména se nepamatuji.

25. Jak se k vám civilní zaměstnanci chovali?

Velmi dobře, neměli jsme, pokud vím, žádné obtíže.

26. V lednu 1952 byl v hejnické porcelánce incident, kdy P. Jan Šarman, SDB a P. Martin Viskupič, SJ strhli plakát, který označoval papeže za válečného štváče. Vzpomínáte si na něj?

Ano, ale jména jsem opět zapomněl.

27. Víte jaký byl jejich osud?

Přijel „zelený anton“ a odvezl je, zřejmě do vězení.

28. Stal za dobu vaší centralizace nějaký podobný incident?

Kromě různých střetů mám jeden incident v živé paměti. Jak jsem už poznamenal v bodu 13, P. Tietze se ujímal mladších spolubratří a bratří laiků. Jednou týdně večer po delší dobu, snad dvou měsíců, vedl pobožnosti na oratoři kostela a přitom míval promluvy teologicky podložené a prakticky zaměřené s ohledem na to, jak máme žít, abychom si zachovali povolání, až budeme propuštěni. To se ovšem nakonec prozradilo. P. Tietze měl vyšetřování („mařil státní dozor nad církví“ přímo v CK). Jako odvěta pro všechny byla oratoř přístupná jen na omezenou dobu a jinak zamčená visacím zámkem. Po nějaké době někdo tento zámek utrl. Když se viník nenašel, zmocněnec nám vysvětloval, jak takový čin je společensky nebezpečný. Nato jeden bratr laik – tichý, skromný, pracovitý mladý muž – povstal a prohlásil: „Já jsem to udělal.“ Zmocněnec tím byl tak zmaten, že řekl: „Já znám vaše způsoby. Chcete se obětovat, ale já vám nevěřím.“ – Byl to on, či nebyl? Po tom jsem nikdy nepátral. Řídili jsme se zásadou: Někdy je lépe vědět méně nežli více.

29. Kam jste byl z Hejnic přemístěn?

Jak jsem už napsal v bodě 18, na školení do České Kamenice. Odtud jsem byl propuštěn a nastoupil do práce v podniku „Lužan“, tírny lmu ve Veselí nad Lužnicí.

30. Jaký byl váš další osud do propuštění?

Tato otázka je už zodpověděna v předchozím bodě. I po propuštění jsme ovšem byli sledováni, ale žádné věznění ani vyšetřování jsem neměl.

ROZHOVOR Č. IV.

S. Aquina Jarmila Čurdová, OSU – Praha, klášter sv. Voršily březen 2006.
Internována jako řádová sestra OSU v hejnickém klášteře od 28. června 1952 do června 1954.

1. Sestro Aquino napište mi prosím něco o sobě. (datum narození a vaši cestu k řádu sv. Voršily.)

Narodila jsem se 12.2.1923 pod Blaníkem ve vesničce Vracovice u Vlašimi. Navštěvovala jsem základní školu sester voršilek v Praze, po jejím ukončení jsem zašla za sestrou představenou a požádala ji o přijetí do řádu. Sestry mě nechaly ještě studovat v Olomouci Řepčíně, abych se připravila pro povolání učitelky v obecné a měšťanské škole. Po studiu jsem nastoupila formaci pro řád. Dostala jsem jméno Aquina, mým patronem je sv. Tomáš Aquinský.

2. Co se vám vybaví při vyslovení „únor 1948“?

V únoru 1948 jsme sledovaly program v rádiu o převzetí moci komunisty. Brzy na to studující sestry ztratily možnost pokračovat ve studiu. Situaci sledovaly představené a měly v úmyslu poslat nejmladší sestry do zahraničí. Už měly vyřízená víza do Austrálie, ale komunisté výjezd nedovolili a odvezli sestry 28.9.1950 do soustředovacího kláštera v Broumově.

3. Kdy jste jako řád začaly pociťovat perzekuci ze strany komunistického režimu?

V dubnu 1948 byl znárodněn náš pražský penzionát pro studentky. V témže měsíci následujícího roku byly pražským sestrám odebrány školy, které dosud vedly, udržovaly a ve kterých i vyučovaly. (Vedly dívčí reálné gymnázium, obecnou, měšťanskou a mateřskou školu)

4. Kdy a do jakého kláštera jste byla poprvé internována?

28. září 1950 do soustředovacího kláštera v Broumově.

5. Kdy jste byla přemístěna do Hejnic?

28. června 1952.

6. Jaký důvod vaší internace v Hejnicích? Vzpomenete si na převoz do Hejnic a první zážitky z internačního tábora v Hejnicích? Vzpomenete si jak vypadalo vedení internačního kláštera či na nějaké jména?

Pro porušování státnosti, podle paragrafu 15. Když mi listinu předali, odmítla jsem to, protože nic takového jsem neprovedla. Nic nepomohlo, zaměstnanec StB mě vybídl, abych ho následovala do auta. Sestřička Tolentina, která se mnou pracovala doma, mě následovala, nechtěla mě opustit, ale on ji odstrčil a rezolutně řekl, že ona s námi nepojede. Vzápětí jiný zřízenec přivedl k autu další sestry, byly z jiných řádů. Neměla jsem nic s sebou, jen pracovní zástěru, v ní růženec a lahvičku svěcené vody. Další auto také obsadili sestrami a odstartovali jsme směrem k lesní cestě. Napětí v nás bylo velké, nevěděly jsme co s námi bude, připravovala jsem se v duchu na všechno možné. Po nějaké době řidiči zastavili v lese a proti nám stál autobus. V něm jsme rozpoznaly sestry, které pracovaly s námi v továrně Úpolen Trutnov. Dostaly jsme příkaz přestoupit do autobusu. Tiše jsme obsadily volná místa a v napětí očekávaly, co bude následovat. Když jsme opustili les, rýsovaly se před námi dvě věže kostela. Jeden hlas sestry tlumeně řekl: "Hejnice". Nyní se nám objasnilo, kam nás vezou. Věděly jsme, že zde byli izolováni řeholníci a že to je bývalý františkánský klášter. Vládla zde referentka, která byla poslána úřady, vlastně tajná členka StB. Ta nám rozdělila práce v domě i v zahradě. Pak nás vedla do ubytovacích pokojů velikosti asi pro 3 - 4 osoby, ty byly připravené k obývání. Ukázala nám zařízenou kapli se zpovědnicí, kde poukázala, že je nutné mluvit hlasitě. Tím nás upozornila, že je zde instalováno "státní ucho", kterých bylo více po domě i na chodbách. Dávaly jsme si pozor na tiché mluvení. Zpočátku

přicházel kněz z Raspenavy sloužit mši svatou. Mimo mši jsme neměly možnost s ním hovořit. Bylo to později, kdy mu referentka dovolila přicházet zpovídat čtrnáctidenně. Ke zpovídání jsme však nepoužily zpovědnice, ale klekátko umístěného v kapli. Sestra Augustina, provinciální představená slovenských voršílek uměla lidsky přívětivě jednat a učila referentku tančit. Také jsme se dověděly, že referentka odmítla dát nám do pokojů palandy (patrové postele) a řekla nadřizeným, že ženy přece nemohou tak spát. (Mohly jsem mít normální postele). Po nějakém čase se referentka rozhodla odejít z této služby a na její místo přišla jiná, horší. Přezdívaly jsme jí "naše tetchema", podle knihy Žil jsem na Čukotce.

7. Jak se k vám a ostatním sestrám chovali zástupci ministerstva vnitra a SÚC?

Státem pověřená referentka nám četla dopisy a kontrolovala zásilky. Pak teprve je, otevřené, dostaly sestry. Častěji referentku navštěvovalo několik úředníků StB, aby zjišťovali, jaké zprávy pro ně má. Když některá potřebovala k lékaři, referentka šla s ní i do ordinace.

8. Vzpomínáte si na někoho?

Jména jsem neznala.

9. Můžete mi popsat pobyt v internačním klášteře v Hejnicích. Jaký byl denní program a jakým způsobem s vámi bylo zacházeno (pohyb, korespondence, kontakt s rodinou)?

Denní pořádek: 7 hod. - nástup do prací v domě nebo zahradě. Sestry, které uměly vařit, připravily pro všechny oběd a odpoledne od 13 hod. jsme se věnovaly dál pracím v domě nebo zahradě. Při návštěvě členů rodiny referentka je nepustila dál, do místnosti, zůstali v předsíni čekat na sestru a pak byla rozhovoru přítomná. Po asi 5 minutách vyzvala návštěvu k odchodu. Tatínka jsem jen zahlédla, když jsem se náhodou podívala z okna prádelny, byl

v ambitech, ale byl zpozorován hlídkou střežící okolí kláštera, slyšela jsem jejich zapískání, okamžitě přišla referentka a poručila tatinkovi, že musí odejít. K programu patřilo setkání sester po večeři. V jedné pracovně. Musely jsme si předčítat určenou literaturu, např. "Jak jsem žil na Čukotce". Jedna ze sester hlasitě ostatním předčítala. Referentka nás sledovala, zda některá ze sester odtud neodešla. Čtení trvalo téměř hodinu. Věnovaly jsme se přitom zašívání svých osobních obleků. Dílna, kde se spravovaly chyby ve tkání, měla rozhlasový reproduktor, kde referentka nám pouštěla různou hudbu, obtěžovalo nás to.

10. Mohly jste se účastnit mši v kostele?

Mše v kostele jsme se nesměly účastnit nikdy.

11. Jak byl v IK organizován duchovní život?

Jen mše sv. a čtrnáctidenně sv. zpověď. Někdy kněz nepřišel vůbec.

12. Byl na vás činěn nátlak, aby jste řád opustila?

Byl, ale byl marný. Lákali nás hezkými přísliby svobody.

13. V jakém podniku jste v době internace v Hejnicích pracovala?

Opravovala jsem chyby v tkaném textilu (v metráži)/ a jako pomocná síla v zahradě.

14. Byla jste za práci placena?

Nikoliv. To vůbec nepadalo v úvahu.

15. Jak jste byly do zaměstnání dopravovány?

Zaměstnání jsme měly zajištěné uvnitř objektu.

16. Měly jste nějakou civilní osobou, která vám pomáhala?

Byly jsme izolované, nikdo nám tedy nemohl pomáhat.

17. V Hejnicích byly internovány především řádové představené, co bylo hlavním cílem vedoucích IK vůči jejich osobám?

Zcela je izolovat od sester vlastního řádu.

18. Stal se za dobu vaší internace nějaký incident?

Pracovala jsem v zahradě, po určité době, bylo tehdy i úmorné počasí, mě sestra, která práci vedla vyzvala, abych si šla na chvíli sednout na lavičku. Ta byla blízko zahradní zdi. Hlídka si toho všimla, že jdu ke stěně, ihned zavolali referentku, báli se snad, že budu něco pašovat přes zeď. Referentka mě odvedla do kanceláře, kde mě muži vyslýchali, proč jsem šla ke stěně. Pak je referentka odvolala a provedla mi osobní prohlídku, zda v šatech něco neskrývám a poté je zase informovala., že u mě nic podezřelého nenašla.

19. Věděly jste, že bylo všude po klášteře rozmístěno odposlouchávací zařízení?

Ano.

20. Kdy jste z Hejnic odešla?

Po dvou letech internace.

21. Kam jste byla z Hejnic přemístěna?

Do Broumova, kde byla ještě naše komunita, tam jsem byla jako domácí prادلena a později jako kuchařka v centrální vývařovně soustředovacího kláštera.

22. Jaký byl váš další osud do propuštění z internace?

Pobyt byl pro mě velkým nervovým vypětím. Pobyt přinesl naopak co komunisté nechtěli - sblížení řádů. Sestry z různých řádů se sblížily.

PŘÍLOHA III.

Seznam centralizovaných františkánů v CK Hejnice od 14. 4. 1950
do 25. 4. 1950

číslo	příjmení	jméno	řád	předchozí působiště	poznámka
1.	Kubáň	Václav	OFM	Hejnice	
2.	Spurný	Ludvík	OFM	Hejnice	
3.	Žilinský	Jan	OFM	Hejnice	
4.	Viszokay	Ľudovít	OFM	Hejnice	
5.	Tobola	Jaroslav dr.	OFM	Turnov	
6.	Mánek	Gilbert František	OFM	Turnov	
7.	Bystřický	Štěpán	OFM	Turnov	
8.	Hnilica	František	OFM	Turnov	
9.	Kopecký	Miroslav	OFM	Hostinné	
10.	Krůžola	Matěj	OFM	Hostinné	
11.	Holický	Hiacint	OFM	Slaný	
12.	Bogor	Michal	OFM	Slaný	
13.	Hrůza	Jan	OFM	Slaný	
14.	Brčka	František	OFM	Bechyně	
15.	Jirků	Bohumír	OFM	Bechyně	
16.	Viktor	František	OFM	Bechyně	
17.	Komenda	Karel	OFM	Zásmuky	
18.	Kupec	Viktor	OFM	Zásmuky	
19.	Bouda	Stanislav	OFM	Zásmuky	
20.	Hlavatý	Imrich	OFM	Hořovice	
21.	Nekolný	Alois	OFM	Hořovice	
22.	Pajurek	Josef	OFM	Praha	
23.	Bárta	Josef, Jan	OFM	Praha	
24.	Bouše	Zdeněk	OFM	Praha	
25.	Podlaha	Antonín	OFM	Praha	
26.	Marek	Jan	OFM	Praha	
27.	Tobolík	Josef	OFM	Praha	
28.	Slezák	Miroslav	OFM	Praha	
29.	Pekárek	Jan	OFM	Praha	
30.	Trojan	Ladislav, MUDr.	OFM	Praha	
31.	Chytil	Josef	OFM	Praha	
32.	Altmann	Josef	OFM	Praha	
33.	Holota	Vladimír	OFM	Praha	
34.	Jebavý	František	OFM	Praha	
35.	Souček	Jaroslav	OFM	Praha	
36.	Vencelides	Tomáš	OFM	Praha	
37.	Pechanec	Václav	OFM	Praha	
38.	Štikar	František	OFM	Praha	

39.	Šamárek	Stanislav	OFM	Praha	
40.	Peřt	Václav	OFM	Praha	
41.	Sleziak	Josef	OFM	Praha	
42.	Szellong	Jan	OFM	Praha	
43.	Hladký	Vojtěch	OFM	Praha	
44.	Řezníček	František	OFM	Plzeň	
45.	Mazanec	Josef	OFM	Plzeň	
46.	Mitořinka	Emil	OFM	Plzeň	
47.	Šenk	Alois	OFM	Plzeň	
48.	Kovařík	Karel	OFM	Cheb	
49.	Komárek	František	OFM	Cheb	
50.	Ondra	Alois	OFM	Cheb	
51.	Hanuš	Bohuslav	OFM	Kadaň	
52.	Bičík	Václav	OFM	Kadaň	
53.	Hlaváček	Václav	OFM	Kadaň	
54.	Písař	Karel	OFM	Kadaň	
55.	Baštíř	Miroslav	OFM	Kadaň	
56.	Podlaha	Jaroslav	OFM	Kadaň	
57.	Kusý	František	OFM	Kadaň	
58.	Šenk	Vincenc	OFM	Dačice	
59.	Polák	Štěpán	OFM	Dačice	
60.	Zika	Tobiáš	OFM	Votice	
61.	Staněk	Karel	OFM	Votice	
62.	Danišovič	Antonín, Dr.	OFM	Votice	
63.	Kalabis	Josef	OFM	Čtyři Dvory	
64.	Řehák	Josef	OFM	Čtyři Dvory	
65.	Maňák	Jan	OFM	Kroměříž	
66.	Říský	Drahořlav	OFM	Kroměříž	
67.	Husek	Josef	OFM	Kroměříž	
68.	Čentěš	František	OFM	Kroměříž	
69.	Dlouhý	Josef	OFM	Kroměříž	
70.	Rob	František	OFM	Kroměříž	
71.	Stančík	František	OFM	Kroměříž	
72.	Šmiřtík	František	OFM	Jindřichův Hradec	
73.	Dokutil	Jan	OFM	Jindřichův Hradec	
74.	Bucháček	Alois	OFM	Jindřichův Hradec	
75.	Kolek	Josef	OFM	Hájek	
76.	Kolek	Jan	OFM	Hájek	
77.	Kubíček	František	OFM	Hájek	
78.	Mareček	Vojtěch	OFM	Hájek	
79.	Čajánek	Jindřich	OFM	Hájek	
80.	Křížala	Bohumil	OFM	Hájek	
81.	Kostelanský	František	OFM	Hájek	
82.	Koníček	Karel	OFM	Hájek	
83.	Prášek	Josef	OFM	Hájek	
84.	Václavík	František	OFM	Hájek	

85.	Raška	Josef	OFM	Hájek	
86.	Zlámal	Josef	OFM	Hájek	
87.	Dvořák	Vladimír	OFM	Hájek	
88.	Jurčák	Jan	OFM	Hájek	
89.	Harcuba	Jiří	OFM	Hájek	
90.	Prachař	Jiří	OFM	Hájek	
91.	Kovář	Jan	OFM	Hájek	
92.	Kaňák	Štěpán	OFM	Hájek	
93.	Šošolík	Alois	OFM	Hájek	
94.	Ševčík	Milan	OFM	Hájek	
95.	Hladký	Jan	OFM	Hájek	
96.	Khodl	Alois	OFM	Hájek	
97.	Váňa	Václav	OFM	Hájek	
98.	Kraváček	Jindřich	OFM	Hájek	
99.	Pauler	Adolf	OFM	Hájek	
100.	Dušek	Jan	OFM	Hájek	
101.	Hruška	Ivan	OFM	Hájek	
102.	Jelínek	Jiří	OFM	Hájek	
103.	Machů	Josef	OFM	Hájek	
104.	Jícha	Josef	OFM	Hájek	
105.	Jankech	Petr	OFM	Hájek	
106.	Štětina	František	OFM	Hostinné	
107.	Šenk	František	OFM	Uherské Hradiště	
108.	Černý	Augustin	OFM	Uherské Hradiště	
109.	Schams	Adolf	OFM	Uherské Hradiště	
110.	Němec	František	OFM	Moravská Třebová	
111.	Haremba	Jiří	OFM		
112.	Jindřich	Václav	OFM		
113.	Dlouhý	Josef	OFM		
114.	Dmola	Jan		Praha	civilní osoba
115.	Husek	Antonín		Kroměříž	knihařský učeň

PŘÍLOHA IV.

Seznam internovaných františkánů v IK Želiv při I. etapě akce „K“

14. dubna 1950

číslo	příjmení	jméno	funkce	internován z kláštera
1.	Vyskočil	Augustin, Kapistrán	provinciál	Praha
2.	Juřík	Stanislav, František	představený kláštera	Praha
3.	Hladký	Vojtěch, Filip	rektor	Kroměříž-kolej
4.	Šus	Antonín, Mikuláš	kvardián	Kroměříž
5.	Šimčík	Josef, Kajetán	praeses	Moravská Třebová
6.	Marášek	Josef, František	kněz	Moravská Třebová
7.	Bachan	Cyril, Arnold	praeses	Dačice
8.	Koseček	František, Tomáš	převor	Cheb
9.	Létavka	František, Celsus	kvardián	Jindřichův Hradec
10.	Kolek	Karel, Bartoloměj	převor	Kadaň
11.	Tříška	Petr, Sefar	praeses	Tachov
12.	Minařík	František, Klement	kvardián	Uherské Hradiště

PŘÍLOHA V.

Seznam centralizovaných řeholníků v CK Hejnice mezi 28. 4. 1950

a 30. 4. 1952

číslo	příjmení	jméno	řád	předchozí místo pobytu	poznámka
1.	Jandl	Vojtěch	CFC	Broumov	
2.	Kozubík	Josef	CFC	Broumov	
3.	Krajčírovič	Josef	CFC	Broumov	
4.	Matějka	Jaroslav	CFC	Broumov	
5.	Slaviček	František	CFC	Broumov	
6.	Rigo	Karel	CFC	Broumov	civilní osoba
7.	Piňdák	František, Benedikt	CFC	Broumov	
8.	Šrenk	Josef	CFC	Broumov	
9.	Glajšek	Florián	CFC	Broumov	
10.	Novotný	Josef	CFC	Broumov	
11.	Kapec	Juraj	CM	(SK)	
12.	Jirásek	Antonín	COp	Osek	
13.	Lněnička	František	COp	Broumov	
14.	Míčko	František	COp	Osek	
15.	Vesecký	Karel	COp	Osek	
16.	Bukovský	Květoslav	CSsR	Červenka	
17.	Coufal	Ignác	CSsR	Červenka	
18.	Müller	Alois	CSsR	Planá u Mariánek	
19.	Mlýnský	Rudolf	CSsR	Stará Boleslav	
20.	Konc	Andrej	CSsR	Obořiště	
21.	Špůrek	Stanislav	CSsR	Obořiště	
22.	Říha	Cyril	CSsR	Svatá Hora	
23.	Tkáč	Raimud	CSsR	Svatá Hora	
24.	Dudek	Jan	CSsR	Svatá Hora	
25.	Kalous	Václav	CSsR		
26.	Holakovský	Václav	CSsR		
27.	Holubníček	Arnošt	CSsR		
28.	Špurek	Stanislav	CSsR		
29.	Janoušek	Václav	CSsR		
30.	Zeman	Václav	CSsR		
31.	Kop	František	CSsR	(SK)	
32.	Kozelsky	Leopold	CSsR	(SK)	
33.	Okálek	Antonín	CSsR	(SK)	
34.	Fail	Josef	CSsR	(SK)	
35.	Suchý	Andrej	CSsR	Michalce (SK)	
36.	Kocůrek	Josef	CSsR		
37.	Gamrát	Jan	CSsR		

39.	Janiček	Ladislav	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
40.	Nedoma	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
41.	Fořt	Jindřich	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
42.	Juszko	Juraj	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
43.	Mannel	Jiří	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
44.	Kovář	Václav	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
45.	Kudla	Vojtěch	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
46.	Landík	Karel	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
47.	Laššák	Jan	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
48.	Kourek	Jaroslav	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
49.	Sedláček	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
50.	Pardubický	Rainhold	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
51.	Svobodník	Miloš	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
52.	Šisl	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
53.	Tvrdek	Vojtěch	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
54.	Vaněk	Vilém	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
55.	Vyskočil	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
56.	Drastík	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
57.	Kobza	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
58.	Kozel	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
59.	Pešta	Josef	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
60.	Šiman	František, Bernard	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
61.	Váňa	Jan	CSsS, CFSSS	České Budějovice	
62.	Javůrek	Antonín	CSsS, CFSSS	Klatovy	
63.	Botur	Karel, Albert	CSsS, CFSSS	Bruntál	
64.	Hernych	Karel	CSsS, CFSSS	Bruntál	
65.	Valenta	Jan	CSsS, CFSSS	Bruntál	
66.	Patera	Josef	OAD	Lnáře	
67.	Čada	František	OAD	Lnáře	
68.	Drbohlav	Antonín	OAD	Lnáře	
69.	Kohoutek	Jan	OAD	Lnáře	
70.	Raba	Josef	OAD	Lnáře	
71.	Vidakovič	Josef	OAD	Lnáře	
72.	Bičík	Václav	OFM	Bohosudov	
73.	Bouda	Stanislav	OFM	Bohosudov	
74.	Bogor	Michal	OFM	Bohosudov	
75.	Brčka	František	OFM	Bohosudov	
76.	Bystřický	Štěpán	OFM	Bohosudov	
77.	Čentěš	František	OFM	Bohosudov	
78.	Černý	Augustin	OFM	Bohosudov	
79.	Hlaváček	Václav	OFM	Bohosudov	
80.	Hnilica	František	OFM	Bohosudov	
81.	Hrůza	Jan	OFM	Bohosudov	
82.	Jebavý	František	OFM	Bohosudov	
83.	Krůžela	Matěj	OFM	Bohosudov	
84.	Kupec	Viktor	OFM	Bohosudov	

85.	Maňák	Jan	OFM	Bohosudov	
86.	Ondra	Alois	OFM	Bohosudov	
87.	Písař	Karel	OFM	Bohosudov	
88.	Raška	Josef	OFM	Bohosudov	
89.	Souček	Jaroslav	OFM	Bohosudov	
90.	Stančík	František	OFM	Bohosudov	
91.	Staněk	Karel	OFM	Bohosudov	
92.	Šenk	Alois	OFM	Bohosudov	
93.	Tobolík	Josef	OFM	Bohosudov	
94.	Vencelides	Tomáš	OFM	Bohosudov	
95.	Pechanec	Václav	OFM	Bohosudov	
96.	Zika	Vojtěch	OFM	Bohosudov	
97.	Fandel	Štěpán	OFM	Trnava (SK)	
98.	Füredy	Ladislav	OFM	(SK)	
99.	Homický	Andrej	OFM	(SK)	
100.	Kurtulík	Jan	OFM	(SK)	
101.	Mazán	Antonín	OFM	(SK)	
102.	Macejko	Josef	OFM	(SK)	
103.	Mažár	Imrich	OFM	(SK)	
104.	Alán	Alois, Marcel	OFMCap.	Broumov	
105.	Běťák	Josef	OFMCap.	Broumov	
106.	Bláha	Antonín	OFMCap.	Broumov	
107.	Bratrů	Matěj	OFMCap.	Broumov	
108.	Diviš	Eduard	OFMCap.	Broumov	
109.	Drzník	Julius	OFMCap.	Broumov	
110.	Hlavica	Karel	OFMCap.	Broumov	
111.	Jančálek	František	OFMCap.	Broumov	
112.	Jonáš	Josef	OFMCap.	Broumov	
113.	Kalina	František	OFMCap.	Broumov	
114.	Kořínek	Stanislav	OFMCap.	Broumov	
115.	Kvíčala	Stanislav	OFMCap.	Broumov	
116.	Macek	Jiří	OFMCap.	Broumov	
117.	Marek	Karel	OFMCap.	Broumov	
118.	Nečas	Cyril	OFMCap.	Broumov	
119.	Novák	Alois	OFMCap.	Broumov	
120.	Povolný	Antonín	OFMCap.	Broumov	
121.	Sláma	Jan	OFMCap.	Broumov	
122.	Staněk	František	OFMCap.	Broumov	
123.	Zemánek	Boh.	OFMCap.	Broumov	
124.	Zimmermann	Eduard	OFMCap.	Broumov	
125.	Zimmermann	Jaroslav	OFMCap.	Broumov	
126.	Žáček	František	OFMCap.	Broumov	
127.	Žáček	Josef	OFMCap.	Broumov	
128.	Slovák	Ludvík	OFMCap.	Broumov	
129.	Pitrun	Jaroslav	OFMCap.		
130.	Supek	Michal	OFMCap.	(SK)	

131.	Smělík	František	OFMConv.	Bohosudov	
132.	Žolko	Juraj	OFMConv.		
133.	Holeš	Ferdinand	OH	Bratislava (SK)	
134.	Čechovič	Matěj	OH	Bratislava (SK)	
135.	Bahník	Václav	OP	Broumov	
136.	Bureš	Vojtěch	OP	Broumov	
137.	Bůžek	Antonín	OP	Broumov	
138.	Čtvrtlík	František	OP	Broumov	
139.	Novosad	Ignác	OP	Broumov	
140.	Rupeš	Jaroslav	OP	Broumov	
141.	Řehák	František	OP	Broumov	
142.	Odstrčil	Miroslav	OP	Broumov	
143.	Ondra	Antonín	OP	Broumov	
144.	Mikeska	Cyril	OP	Broumov	
145.	Trunda	Jan	OP	Broumov	
146.	Urban	Josef	OP	Broumov	
147.	Gruss	Jaroslav	OP	Broumov	
148.	Šimek	Ladislav	OP	Broumov	
149.	Štipčák	Matěj	OP	Broumov	
150.	Šůstek	Josef	OP	Broumov	
151.	Sčudla	Josef	OP	Broumov	
152.	Slabý	Alois	OP	Broumov	
153.	Limburský	Alois	OP	Broumov	
154.	Zabořil	František	OP	Broumov	
155.	Zabořil	Vojtěch	OP	Broumov	
156.	Chuchma	Vincenc	OP	Králíky	
157.	Roušal	J.	OP	Králíky	
158.	Huska	Ľudovít	OP	(SK)	
159.	Šimčík	Václav	OP		
160.	Hoskovec	Václav	OSA	Osek	
161.	Jursík	Václav	OSA	Osek	
162.	Marada	Jiří	OSA	Osek	
163.	Oujezdský	Josef	OSA	Osek	
164.	Kovář	Tomáš	OSA	Osek	
165.	Schaler	Marián	OSB	Praha - Emauzy	
166.	Velišek	Josef	OSB	Praha - Emauzy	
167.	Klanc	Josef	OSB	Praha - Emauzy	
168.	Lang	Basil	OSB	Praha - Emauzy	
169.	Horák	Jan	OSB	Praha - Emauzy	
170.	Hlásný	Bedřich, František	OSB	Praha - Emauzy	
171.	Horných	Pavel	OSB	Praha - Emauzy	
172.	Kohl	Josef	OSB	Praha - Emauzy	
173.	Stoper	Roman	OSB	Praha - Emauzy	
174.	Adamíra	Bernard, Jan	OSB	Praha - Emauzy	
175.	Brožek	Gaudenc, František	OSB	Praha - Emauzy	
176.	Novák	Vít, Josef	OSB	Praha - Emauzy	

177.	Berka	Kosmas, Břetislav	OSB	Praha - Emauzy	
178.	Berka	Damian, Jan	OSB	Praha - Emauzy	
179.	Tureček	Norbert, Alois	OSB	Praha - Emauzy	
180.	Brož	Gerad, František	OSB	Praha - Emauzy	
181.	Starý	Simion, Karel	OSB	Praha - Emauzy	
182.	Peter	Martin, Jan	OSB	Praha - Emauzy	
183.	Fetl	Kolumbián, Jan	OSB	Praha - Emauzy	
184.	Chýla	Jindřich	OSB	Praha - Emauzy	
185.	Sedláček	Anselm, Leo	OSB	Praha - Emauzy	
186.	Zlotý	Ludvík	OSB	Praha - Emauzy	
187.	Holub	Vladimír	OSB	Praha - Břevnov	civilní osoba
188.	Stýba	Robert	OSB	Praha - Břevnov	
189.	Kubišta	Šimon, Jaroslav	OSB	Praha - Břevnov	
190.	Kochánek	Augustin	OSB	Praha - Břevnov	
191.	Ringel	Ivan, Antonín	OSB	Praha - Břevnov	
192.	Kopáček	František	OSB	Rajhrad	
193.	Pokorný	Jan, Václav	OSB	Rajhrad	
194.	Czúcor	František	OSB	(SK)	
195.	Tóth	Aldemár	OSB	(SK)	
196.	Varjan	Peter	OSBM	Michalovce (SK)	
197.	Šarman	Jan	SDB	Ostrava	
198.	Astr	Alfred	SDB	Praha	
199.	Vlček	Václav	SDB	Praha	
200.	Šánek	Jarolím	SDB	Praha - Kobylisy	
201.	Vandík	Josef	SDB	Pardubice	
202.	Běhal	Josef	SDB	Pardubice	
203.	Planita	Josef	SDB	Pardubice	
204.	Roubal	Antonín	SDB	Osek	
205.	Koňan	Jan	SDB	Šaslín	
206.	Semela	Josef	SDB		
207.	Dvořák	Stanislav	SDB		
208.	Hudeček	František	SDB		
209.	Burget	Miloslav	SDB		
210.	Demel	Mojmír	SDB		
211.	Kocur	Josef	SDB		
212.	Krhut	Jan	SDB		
213.	Kryštof	Rostislav	SDB		
214.	Müller	Blažej	SDB		
215.	Hlavatý	Josef	SDB		
216.	Vozár	Ján	SDB	(SK)	
217.	Karel	Josef	SDB		
218.	Kopecký	Jaroslav	SDB		
219.	Holeček	Vojtěch	SDB		
220.	Vašíčka	Vítěslav	SDB		
221.	Bruzl	František	SDS	Osek	
222.	Klíč	Jaroslav	SDS	Osek	

223.	Kovář	Karel	SDS	Osek	
224.	Korček	Štěpán	SDS	Osek	
225.	Matysko	Ladislav	SDS	Osek	
226.	Urbaniec	Vilém	SDS	Osek	
227.	Zahradník	Jan	SDS	Osek	
228.	Michalík	František	SDS	Osek	
229.	Nedorost	Karel	SDS	Osek	
230.	Palma	František	SDS	Osek	
231.	Palarík	František	SDS	Králíky	
232.	Parchanský	Roman	SDS	Praha II.	
233.	Kročka	Jan	SJ	Velehrad	
234.	Vaněček	Josef	SJ	Velehrad	
235.	Kučera	Ferdinand	SJ	Velehrad	
236.	Zelený	Norbert	SJ	Velehrad	
237.	Jakubíček	Jan	SJ	Velehrad	
238.	Juřica	František	SJ	Velehrad	
239.	Mikuláščík	Karel	SJ	Hradec Králové	
240.	Říha	Karel	SJ	Děčín	
241.	Tureček	Metoděj	SJ	Děčín	
242.	Tietze	František	SJ	Děčín	
243.	Heribán	Michal	SJ	Děčín	
244.	Polach	Otta	SJ	Děčín	
245.	Rindt	Alois	SJ	Děčín	
246.	Sucháček	František	SJ	Bohosudov	
247.	Sedlák	Jan	SJ	Bohosudov	
248.	Dvořák	Bohumil	SJ	Bohosudov	
249.	Vašica	Josef	SJ	Bohosudov	
250.	Haluška	Arnolt	SJ	Bohosudov	
251.	Soušek	Bohuslav	SJ	Praha	
252.	Bednář	Prokop	SJ		
253.	Pluska	Jan	SJ		
254.	Polácha	Otto	SJ		
255.	Vaněčka	Josef	SJ		
256.	Jakubčík	Jan	SJ		
257.	Kleštinec	Vladimír	SJ		
258.	Lepka	Antonín	SJ		
259.	Malý	Václav	SJ		
260.	Mrkvička	Bohuslav	SJ		
261.	Bača	Štěpán	SJ		
262.	Noghe	Vojtěch	SJ		
263.	Botor	Josef	SJ		
264.	Vavro	Josef	SJ	Ružomberok (SK)	
265.	Viskupiš	Martin	SJ	Ružomberok (SK)	
266.	Ostrihoň	Jan	SJ	Ružomberok (SK)	
267.	Šeliga	František	SJ	Trnava (SK)	
268.	Vadovič	Josef	SJ	Trnava (SK)	

269.	Prodaj	Jan	SJ	Trnava (SK)	
270.	Ferech	Rudolf	SJ	Trnava (SK)	
271.	Beňuš	Pavel	SJ	Bratislava (SK)	
272.	Jusko	Pavel	SJ	Bratislava (SK)	
273.	Červienka	František	SJ	Spišská Nová Ves (SK)	
274.	Pataky	Štefan	SJ	(SK)	
275.	Ferko	Pavol	SJ	(SK)	
276.	Sobota	Vít	SJ		
277.	Mokrý	Ignác	SJ		
278.	Janovec	Václav	SSS	Brno	
279.	Dvořák	František	SSS	Brno	
280.	Zich	Vincenc	SSS	Brno	
281.	Zich	Bohumír	SSS	Brno	
282.	Zechmeister	Michal, Julius	SSS	Brno	
283.	Buchner	Karel	SSS	Brno	
284.	Heinrich	Josef	SSS	Brno	
285.	Motulík	Josef	SSS	Brno	
286.	Klug	Jan	SSS	Brno	
287.	Wendler	Ludvík	SSS	Brno	
288.	Barták	Pavel	SVD	Nitra (SK)	
289.	Drevek	Felix	SVD	(SK)	
290.	Lapšanský	Štěfan	SVD	(SK)	
291.	Lajcha	Petr	SVD	(SK)	
292.	Michalík	Antonín	SVD	(SK)	
293.	Škrobánek	Ignác	SVD	(SK)	
294.	Kalaszi	Josef	SVD	(SK)	
295.	Matulík	Josef	?	Brno	
296.	Němec	František		Bohosudov	civilní osoba
297.	Polák	Štěpán		Bohosudov	civilní osoba
298.	Řehák	Josef		Bohosudov	civilní osoba

PŘÍLOHA VI.

Seznam internovaných řeholnic v IK Hejnice od června 1952 do září 1955

číslo	příjmení	jméno	řád	předchozí místo pobytu
1.	Golasowská	Štěpánka	ABMV	Charitní ústav Bohumín
2.	Stretavská	Marie	CImConc	ZI-Temný Důl
3.	Kolářová	Helena	CImConc	ZI-Dolní Lánov
4.	Stoklásková	Ludmila	CImConc	ZI-Jiřetín
5.	Černošková	Pavína, Arnošta	CImConc	Charitní ústav Jiřetín
6.	Knoppová	Václava	CImConc	Charitní ústav Jiřetín
7.	Beláková	Ludmila	CMSSS	ZI-Horní Staré Město
8.	Olsocká	Terezia	CSDR	Charitní ústav Beňadik (SK)
9.	Weidingerová	Tereza	de ND	ZI-Úpice
10.	Jarolímková	Marie	de ND	ZI-Dolní Lánov
11.	Olšovská	Alžběta	de ND	
12.	Wurštová	Julie	FDC	ZI-Temný Důl
13.	Polednová	Hermelína, Antonie	FDC	Charitní ústav Jiřetín
14.	Poštulková	Ervona, Antonie	FDC	Charitní ústav Jiřetín
15.	Millerová	Milona	FDC	Charitní ústav Jiřetín
16.	Rebrová	Anna	FDC	Charitní ústav Ivance (SK)
17.	Absolonová	Margita	IBMV	ZI-Benešov nad Ploučnicí
18.	Hoppeová	Pavla	IBMV	Charitní ústav Štěkno
19.	Nedvědová	Františka	IBMV	Charitní ústav Štěkno
20.	Magdolenová	Antonie	IBMV	
21.	Jiříčková	Růžena	KSNS, CSSsS	ZI-Dolní Lánov
22.	Cestrová	Anna	KSNS, CSSsS	ZI-Dolní Lánov
23.	Kupsová	Barbora, Celestýna	KSNS, CSSsS	DD-Lažany
24.	Kratochvílová	Zděna	OCD	ZI-Dolní Lánov
25.	Bojková	Aloisie	OCD	ZI-Dolní Lánov
26.	Býčková	Milada	OP	SK-Broumov
27.	Brichtová	Věra	OP	SK-Broumov
28.	Smrčková	Vlasta	OP	SK-Broumov
29.	Stuchlá	Ester	OP	ZI-Temný Důl
30.	Pevná	Marie	OP	ZI-Temný Důl
31.	Demková	Gabriela	OP	ZI-Dolní Lánov
32.	Holubová	Josefa	OP	ZI-Dolní Lánov
33.	Maliňáková	Anna	OP	ZI-Dolní Lánov
34.	Havelková	Kazimíra	OP	Charitní ústav Kokory
35.	Kolibarová	Marie	OP	ZI-Malá Štáhle
36.	Weissmannová	Gabriela	OP	ZI-Varnsdorf
37.	Tomková	Božena	OP	ZI-Benešov nad Ploučnicí
38.	Marková	Marie	OP	
39.	Nevrlá	Mlada	OP	
40.	Vyšňanová	Helena	OP	

41.	Chromčáková	Alena	OP	
42.	Pejchalová	Václavka	OSF	Domov odpočinku Litoměřice
43.	Danielová	Livia	OSF	ZI-Vikýřovice
44.	Vondrášková	Karla, Anděla	OSU	ZI-Poříč
45.	Čurdová	Jarmila	OSU	ZI-Dolní Lánov
46.	Ptáčková	Marie	OSU	ZI-Dolní Lánov
47.	Bošňáková	Augustina	OSU	ZI-Hanušovice
48.	Lahvičková	Angela, Klotilda	OSU	ZI-Tanvald
49.	Oscita	Josefa Dr.	OSU	ZI-Tanvald
50.	Hrklová	Ludmila	OSU	Charitní ústav Modrá (SK)
51.	Hlaváčová	Marie	OSU	
52.	Kmoníčková	Theofora	SCB	Praha III. Vlašská 335
53.	Hönigová	Adéla	SCB	Praha III. Vlašská 336
54.	Dušková	Eulalie, Anežka	SCB	Praha III. Vlašská 337
55.	Lukášová	Doloresa	SCB	Charitní ústav Šternberk
56.	Soukupová	Klementa	SCB	nemocnice Město Albrechtice
57.	Součková	Leokadie, Alžběta	SCB	Charitní domov Jiřikov
58.	Drábková	Elvíra, Marie	SMFO	Kroměříž
59.	Polakovičová	Ludmila	SPraem	Charitní ústav Vrbová (SK)
60.	Gelingová	Kamila	S. sv. Kříže	SK-Broumov
61.	Tkadlčíková	Anna	S. sv. Kříže	ZI-Dolní Lánov
62.	Navrátilová	Anna	S. sv. Kříže	ZI-Dolní Lánov
63.	Klukulčíaková	Livie	S. sv. Kříže	ZI-Světlá
64.	Šolcová	Marie	S. sv. Kříže	ZI-Světlá
65.	Čemušková	Magdalena	S. sv. Kříže	Charitní ústav Ivance (SK)
66.	Kovačová	Elena	S. sv. Kříže	Charitní ústav Modrá (SK)
67.	Jureková	Maria	S. sv. Kříže	nemocnice Bratislava (SK)
68.	Holá	Ludmila	S. sv. Kříže	
69.	Anderlová	Marie	SV	ZI-Hanušovice
70.	Zavadilová	Vilemína	SV	Charitní ústav Kokory
71.	Škoblová	Štefanie	SV	ZI-Varnsdorf
72.	Klindová	Marie	SV	Charitní ústav Kotelná, (SK)
73.	Caplová	Olga	SV	Charitní ústav Beckov (SK)
74.	Trubenová	Tereza, Kateřina	SV	Charitní ústav Modrá (SK)
75.	Dutrková	Františka	SV	
76.	Kocelová	Marie	?	

PŘÍLOHA VII.

Opis dopisu biskupa Štěpána Trochty, jako reakce na rezoluci zaměstnanců KNV v Liberci u záležitosti přípravného výboru KA, určené litoměřickému biskupství ze dne 14. června 1949.

Obdržel jsem přepis s podpisy zaměstnanců KNV z Liberce v záležitosti resoluce t. zv. Přípravného výboru „Katolické akce“.

Katolická akce je známou církevní institucí a jejím cílem je začlenění věřící laiky do pastoračního apoštolátu biskupů a kněží na spáse duší a pomáhat jim v duchovní správě v intencích biskupa v náboženských úkolech, na které duchovenstvo samo nestačí.

Neměl jsem tušení, že mezi zaměstnanci KNV v Liberci je tolik katolíků, kteří mají živý zájem o dobro Církve. Raduji se z to, že je Vás tam tolik a chápu se ihned příležitosti, abych Vaši spolupráci v intencích katolické akce použil. Použijte svého vlivu a přičiňte se, prosím, aby i v libereckém kraji obdrželi římsko-katoličtí kněží svůj měsíční plat (kongruu), který jim byl z neznámých důvodů zastaven. Pokud vím, stalo se to zatím jen v libereckém kraji. Domnívám se, že tento fakt by mu neposloužil ke cti, neboť by tvořil tak ojedinělou výjimku. Naše duchovenstvo slouží poctivě lidu ve věcech náboženských a duchovních a mimo to vyučuje děti a vede státní matriky. Zaslouží si tedy, aby byl brán zřetel i na ně v této době sociálního pokroku.

Pokud jde o připojenou rezoluci, dovoluji si upozornit, že obsahuje mnohá mylná pojetí a některá tvrzení neodpovídají skutečnosti. Jmenovitě tvrzení, že biskupové odmítli dát prohlášení loyality republice. Biskupové ujišťovali opětovně naši vládu svou loyality k republice, již složili slib věrnosti a prohlásili dokonce, že jsou ochotni svou loyality k republice i opětovným slibem potvrditi.

Ve věci dohody mezi Církví a státem nemohu říci nic jiného, než potvrditi, že ani já nemám jiného přání, než aby došlo k spravedlivé a upřímné

dohodě tak, aby mohla svobodná Církev ve svobodné republice sloužiti s použitím celého svého mravního vlivu v plné míře nejvyšším zájmům svého státu a jeho lidu.

Proto Vás prosím, abyste vyjádřili svou vůli podobnou podpisovou akcí v tomto směru také našim vládním kruhům, aby nám vyšly natolik vstříc, aby dohoda byla pro zástupce římsko-katolické Církve podle jejich právních zásad přijatelnou. Vzájemnou důvěru jednajících stran ohrozila ta okolnost, že ihned po únorové revoluci bylo uskutečněno mnoho omezení církevních práv a svobod a došlo k mnohým rušivým zásahům do její vnitřní organizace.

Proto šli zástupci Církve do jednání s pocitem křivdy a zcela odzbrojeni. Po celou dobu pak, v níž bylo jednání otevřeno, byla činěna opatření poškozující Církev, postupně likvidován náboženský tisk, školy a církevní ústavy. Tím se stalo, že ani příslušní vládní činitelé, kteří věděli dobře, že bylo Církvi ukřivděno, neměli odvalu domnívati se, že mají právo na naši plnou důvěru a ani my jsme neměli odvahy důvěřovati plně jejich slibům, když současně probíhala vždy nějaká akce opačná. Na straně představitelů Církve je jistě stále dost dobré vůle, poněvadž stejně jako Církev milují také svou republiku a svůj národ a za oba jsou ochotni položit kdykoliv životy. Budou-li jim dány bezpečné záruky, že bude šetřeno nejzásadnějších požadavků, jež se dotýkají samé podstaty Církve, pak jsou dveře k jednání stále otevřeny.

Nyní ovšem mám dojem, že osud dohody mezi Církví a státem je více záležitostí Boží než lidskou. Budeme-li hodni, dobrotivému Bohu bude jistě záležet na tom, aby se naše církevně-politické poměry natolik upravily, aby naši věřící katolíci mohli podle své víry duchovně žít a spasiti svou duši.

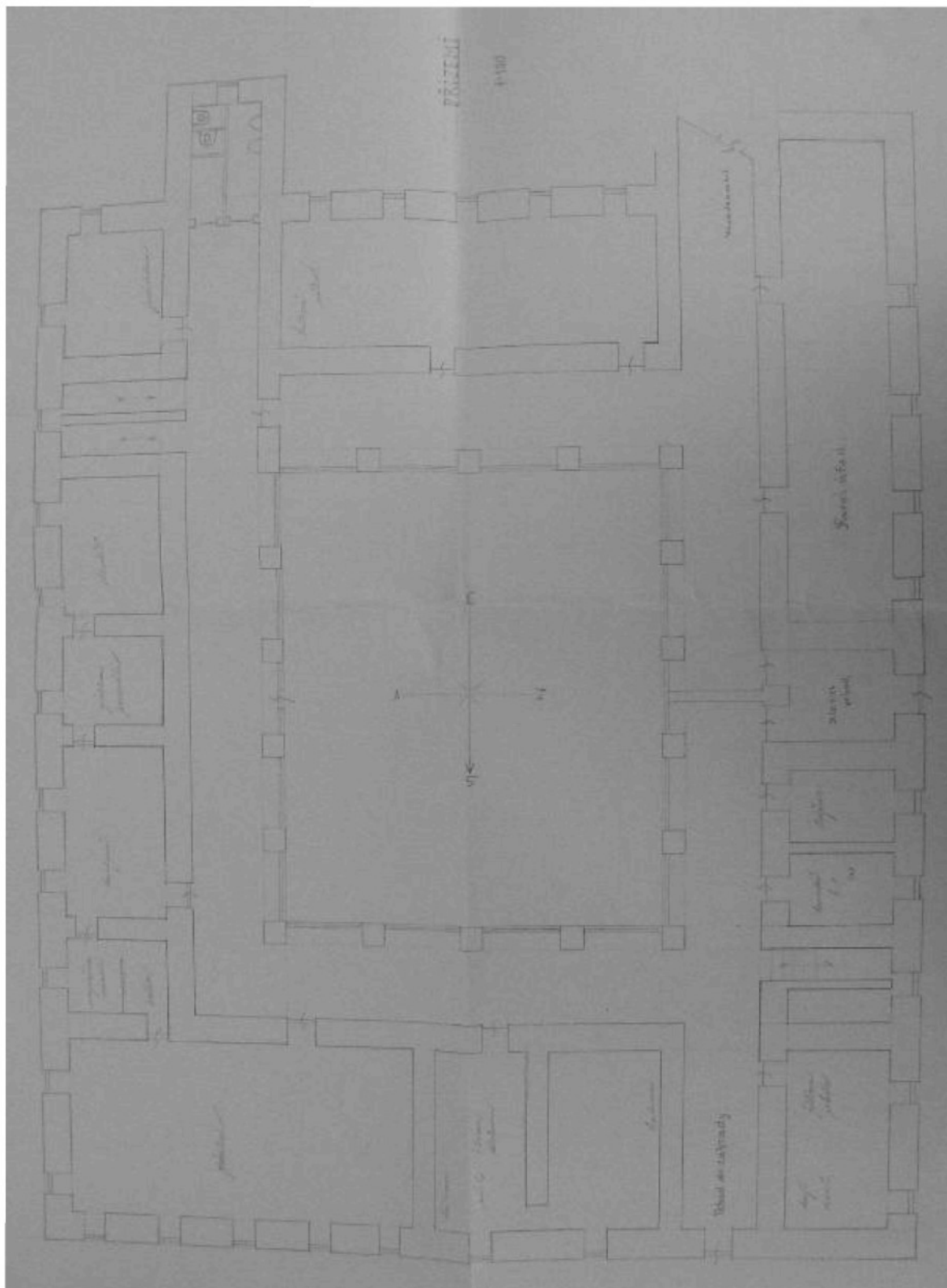
Dobrotivý Bůh má jistě zájem i na spáse duší našeho českého a slovenského lidu a jestliže si toho zasloužíme, dá taková vnuknutí těm, od nichž závisí osudy státu i Církve, aby našli ten pravý způsob, jak urovnati poměr církve a státu, aby v něm mohli věřící katolíci žít podle své víry a spasiti svou duši.

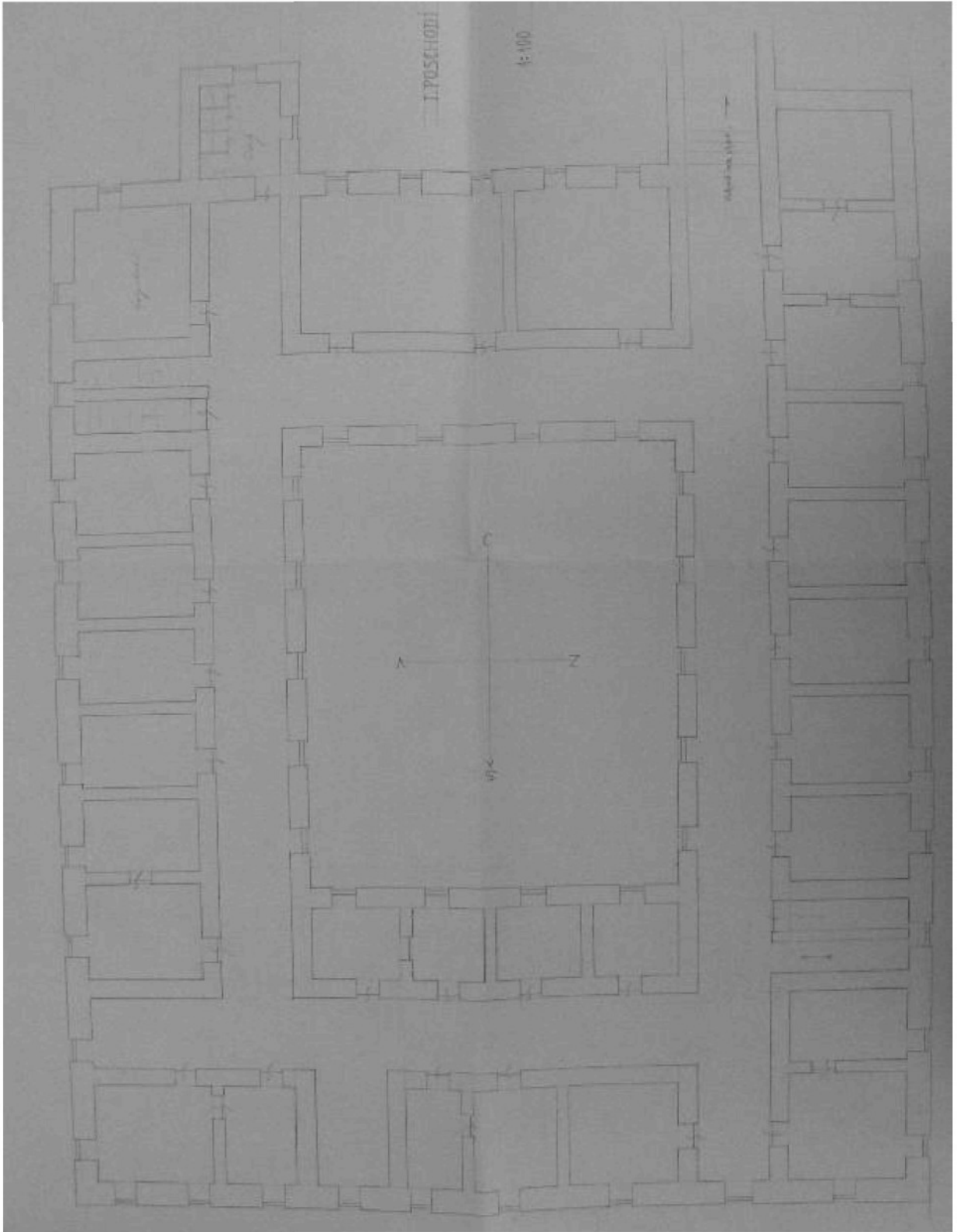
Proto prosím vroucně i Vás, drazí katolíci, modlete se stále na tento úmysl. Proste božského Spasitele, aby pro nepochopení jeho Církve, jejíž dobro Vám leží tolik na srdci, neoddálil svou žehnající ruku od našeho drahého lidu, nýbrž, aby mu dopřál žití v blahobytu a míru a chránil jej každé pohromy. I já se na ten úmysl dnem i nocí modlím a neopomenu ničeho, co může prospěti dobrému soužití Církve a státu, které stejně miluji a pro něž jsou ochoten znovu trpět a umírat.

† Štěpán Trochta, biskup litoměřický

PŘÍLOHA VIII.

Plány hejnického františkánského kláštera: NA Praha, fond SÚC,
inv.č. 109, karton 83.

Centralizační klášter Hejnice: H 718-2, s. 128-129.

duchovní správu excurrando v uvolněných kostelech a farnostech přezkoumou až na další tyto duchovní:

Rynold Czejánek, farář z Rospenova v Novém Městě pod Smrkem,	
-"-"	-"-" v Krásném Lese.

— 11 —

-2-

Zpovědníkem v klášteře bude:

P.Ludvík Spurný, kvardián z Hejnic

Pro různé funkce v centralisačním klášteře / akupináři, knihovník, správce technického odd., správce kantiny a pod./ jest možno použití těchto osob z řeholníků, kteří budou v klášteře centralisováni:

P.Ludvík Spurný	farář v Hejnici
P.František Štikar	Praha II.
P.Frant. Kunovjánek	Bechyně
P.Nyacint Holický	Slaný
P.František Řezník	Plzeň

Jmenování řeholníci byli nám doporučení jako pokrokovější.

ARCHIV MV
Pouze pro studijní účely

PŘÍLOHA X.

Seznam internovaných řeholnic v IK Hejnice z 30. 6. 1952: AMV, H 718-5,
s. 183-184.

0- Stb Hejnice.

Dne 30. 6. 1952

Krajské velitelství státní
bezpečnosti Liberec

Tajné!

Odděl. 2 refer. 3.

Věc : Seznam řádových řeholnic internovaných do střediska HEJNICE

1. Havelková Marie,	nar. 22.3.1881.	gen. předst.	Řád. Domoni
2. Kolibarová Mar.	" 2.2.1918	představená	" "
3. Havelková Kazim.	" 22.3.1881	gen. předst.	" "
4. Tomková Rož.	26.5.1904	vedoucí řádu	" "
5. Malinářková Anna	9.2.1922	řádová sestra	" "
6. Pavlová Marie	17.1. 1926	"	" "
7. Býšková Vilada	15.4. 1906	zást. pce předst.	" "
8. Weissmannová "ab.	6.3. 1912	řádová sestra	" "
9. Smrčková Vlasta	11. 7. 1927	"	" "
10. Brichťová Mar.	13.1. 1925	"	" "
11. Holubová Veronika	16.3.1924	řádová sestra Sv. Kříže	" "
12. Stuchlák Ester	24.8. 1921	řádová sestra Dominika	" "
13. Tomková Gabriela	17.12.1918	"	" "
14. Kmoníčková Tho.	15.5.1900	"	Boromeje
15. Hönigová Adela	27.8.1910	"	" "
16. Lukášová Doloresa	24.11.1909	předst.	" "
17. Soušková Alžb.	7. 1. 1910	"	" "
18. Soukupová Herm.	11. 1. 1906	"	" "
19. Jureková In. Mar.	20. 9. 1895	"	Sv. Kříže
20. Gelíngová Kamila	3.11. 1898	gen. před.	" "
21. Kadlíčková Anna	7.11. 1921	řádová sestra	" "
22. Havrátilová Anna	1.11. 1925	"	" "
23. Klukulčíšková Jul.	9.10.1905	představená	" "
24. Solcová Marie	22. 6. 1915	řádová sestra	" "
25. Kováčková Klen	29.10. 1909	představená	" "
26. Černušková "agd.	15. 9. 1911	zást. předst.	" "
27. Danielová Růžena	5. 1. 1908	předst. kol. OSF	" "
28. Absolonová Marg.	27.11. 1897	předst. Angl. Paner	" "
29. Zavadilová Vil. Lud.	23. 7. 1883	předst. sv. Božského	" "
30. Steklásková Lud.	14. 6. 1905	řádová sestra Rož.	" "
31. Vondráčková And.	16. 1. 1906	řád. Voršily	" "
32. Beláková Ludmila	9.11. 1893	přes. Duchy Svatoš	" "
33. Dušková Anička	27. 4. 1883	" sv. Boromeje.	" "
34. Weidingerová Ter.	30. 8. 1909	předst. D. Pot. Mar	" "
35. Kadavčková "ab.	23. 2. 1907	" Angl. Paner	" "
36. Turšťová Julie	21. 5. 1921	řádová sestra D. P. J	" "
37. Kratochvílová A.	13. 2. 1925	řád. s. Karmelitka	" "
38. Stretavská Marie	8.12. 1923	řád. s. Rož. P. Va	" "
39. Pejchalová Anič.	3. 1. 1897	předst. škol s. OS	" "
40. Anderlová Marie	15. 9. 1907	" sv. Vincenta	" "

186

41. Bojková Aloisie nar. 3. 5. 1926,	sestra Karmelitka řád.
42. Marková Marie,	21. 9. 1922 řád. sest. Dominika
43. Pol ed nov á Ant.	24. 2. 1898 předst. s. Bož. Lásky
44. Gol as ov sk á Št.	27. 8. 1914 řád. sest. Fanny Marie
45. Černošková Pavlína	5. 12. 1883 předst. s. nep. p. P. Marie
46. Cestrová Anna	1. 7. 1927 řád. sest. Fej. Svátosti
47. Čurdová Jarm.	12. 21. 1923 " " sv. Voršily
48. Knapová "ar.	9. 11. 1885 předst. nep. p. P. "arie
49. Poštulková Ant.	11. 7. 1890 " " Dc. Bož. Lásky
50. Vyšňanová "el.	23. 4. 1921 řád. sestra Dominika
51. Millerová Mil.	17. 3. 1890 předst. Dc. B. Lásky
52. Kolářová Jos.	17. 2. 1926 řád. s. nep. p. P. Marie
53. Polakovíčová T.	13. 8. 1900 předst. řádu Norberta
54. Čapková Olga	25. 3. 1909 " " Vincenta
55. Bošňáková M.	19. 11. 1902 předst. " Uršuly
56. Olšovská Al.	22. 12. 1887 " " Petra Duce
57. Lahvičková Kl.	28. 5. 1899 " " Uršuly
58. Trubenová Kat.	1. 11. 1906 " " Vincenta
59. Ptáčková Alf.	16. 5. 1921 řád. ses. Voršily
60. Magdolenová Ant.	18. 8. 1920 " " Angl. Panon
61. Jarolímková M.	2. 5. 1922 " " Notre Dame
62. Rebrová Anna	18. 2. 1912 " " Dc. B. Lásky
63. Jiříčková Růž.	6. 8. 1920 " " Háj. Svátosti
64. Hoppeová Pavla	31. 7. 1899 předst. Angl. Panon
65. Chromčáková Alena	3. 3. 1912 řád. ses. Dominika
66. Holá Ludmila	21. 11. 1895 předst. Sv. Vřídlo
67. Hlaváčová Marie	6. 9. 1921 řád. ses. Voršily
68. Hrkáčová Lud.	26. 10. 1904 " " Uršuly

Nedostavily se :

1. Oscita Josefa Br. internát Tanvald řád. Sv. Voršily
2. Škobllová Št. " Varandery Sv. Vincence.
3. Dutíková Br. Char. ustav Kostelná " Slovensko

Bez výměru jako doprovod, který se nedal odmluvit :

Uvedeny v seznamu.

1. Hlaváčová Marie,	4. Vyšňanová Helena
2. Holá Ludmila,	5. Marková Marie
3. Chromčáková Marie,	6. Magdolenová

střina Církevní Jan

PŘÍLOHA XI.

Internované řeholnice v IK Hejnice k 16. 6. 1955: H 718-5, s. 352-355.

KRAJSKÁ SPRÁVA MINISTERSTVA VNITRA
LIBEREC

Č.j. A/3-0996/331-55. MINISTERSTVO VI. Dat. 16.června 1955.

Ministerstvo vnitra, III. správa, 3.odbor
P r a h a

Došlo 24. 6. 1955
113-1344/331-55

T a j n ě !
Výtisk č....

Věc: Řeholnice IK Hejnice - zpráva.

Zasílám vám zprávu o stavu řeholnic v IK Hejnice, okres
Frydlant v Č. ke dni 16.6.1955. V uvedeném klášteře se
nachází 17 řeholnic. Jedná se ponejvíce o představené různých
řádů, většinou starší osoby. Jelikož stav řeholnic je nízký,
nedochází k plnému využití našeho orgánu, který má v IK Hejnice
řeholnice na starosti. Tímto je také odčerpáván jeden operativní
pracovník, který by mohl být i jinak zařazen též na referátě
církve a sekty, který je v současné době zpracováván pouze
jedním orgánem.

Žádám, zda by mohly být řeholnice z IK propuštěny, neb pří-
padně přemístěny. Zasílám vám současně seznam uvedených řeholnic
se stručnou charakteristikou, při čemž u některých doporučujeme
jejich umístění v chartiním ústavu z důvodů jejich nemoci.

✓ JUREKOVÁ Marie, nar. 20.9.1895 Liptovská Teplá, představená řádu
sv. Kříže, nejprve byla učitelka, později vedoucí ošetřo-
vatelka. Je klidná, dovede se ovládat, schopná podvodu,
úlisná. Je neustále nemocná, doporučujeme Charitu.

✓ KOVÁČOVÁ Helena, Elena, nar. 30.10.1909 Opatovice n.Ž., představená
řádu sv. Kříže, dříve ošetřovatelka. Je mírná, klidná,
snaží se co nejvíce získat pro sebe.

✓ MILEROVÁ Marie, Milona, nar. 17.3.1890 Štětín u Opavy, představená
řádu Dcery božské lásky, dříve vychovatelka v mateřské
škole. Je klidná, vždy slušná, má až přehnaně skromné jed-
nání.

✓ POLEDNOVÁ Antonie, Hermelanda, nar. 24.2.1889 Vlaková na Moravě,
představená řádu Dcery božské lásky, klidná povahy,
jednání vždy slušné.

✓ BELÁKOVÁ Ludmila, Virgilia, nar. 9.11.1893 Horní Ves - Morava,
regionální představená řádu služebnic Ducha svatého,
dříve učitelka. Je silně zaměřená proti lid. dem. zřízení,

je drzá, ironická, v dopisech používá narážek na určité věci, týkající se kláštera.

✓ TOMKOVÁ Božena, Berta, nar. 26.5.1904 Horní Netčice na Moravě, představená řádu sv. Dominka, dříve odborná učitelka. Nábožensky fanatická, je neodbytná, posílala z kláštera tajně dopisy, zalepené v krabici.

✓ BÝČKOVÁ Milada, Svatava, nar. 15.4.1906 Huštěnovice, Morava, ředitelka řádového gymnasia, generální vikářka řádu sv. Dominika. Je mírná, sebevědomá, neústupná. Posílala z kláštera tajně dopisy, zalepené v krabici.

✓ ABSOLONOVÁ Margita, nar. 27.11.1897 Bardejov - Slovensko, nár. slovenské, odborná učitelka, provinciální představená řádu Anglických panen. Ostře zaměřena proti lid. dem. zřízení, nerada se zapojuje do domácích prací, sebevědomá, drzé povahy.

✓ ČAPLOVÁ Josefa, Olga, nar. 25.3.1909 Jaslovce, Slovensko, zástupkyně představené řádu sv. Vincence. Klidné, veselé povahy, ironická, neústupná.

✓ WEIDINGEROVÁ Terezie, Svatomíra, nar. 30.7.1909 Častej, Slovensko, učitelka, představená řádu školských sester De Notre Dame. Při jednání se snaží být milou a slušnou, v poslední době však je silně nervosní.

✓ ANDERLOVÁ Marie, Maristela, nar. 15.9.1907 Račvaň n.Hr., učitelka, představená řádu sv. Vincence. Je sebevědomá, ironická, při tom se dovede ovládat. V dopise píše i věci nedovolené.

✓ KLUKULČIAKOVÁ Julie, Livia, nar. 6.10.1905 v Canadě, ošetřovatelka, později učitelka, provinciální představená řádu sv. Kříže. Je sebevědomá, drzá, nedovede se ovládat, zvláště když něco žádá je velice prudká.

✓ ČERNUŠKOVÁ Magdalena, Vojtěcha, nar. 15.8.1911 Igrama, Slovensko, ošetřovatelka, představená řádu sv. Kříže. Je klidné povahy, umí se ovládat, velmi málo se baví s vedoucími, spíše je ignoruje.

✓ HÖNIGOVÁ Ludmila, Adela, nar. 27.8.1910 Holešov, Morava, učitelka, pomocnice představené řádu sv. Boromea. Je sebevědomá, ironická, horlivě obhajuje svoje náboženské přesvědčení.

353
HOPEOVÁ Eva, Pavla, nar. 31.7.1899 Kroměříž, učitelka řečí,
provinciální představená řádu Anglických panen.
Je dotěrná a drzé povahy, rafinovaná, do balíku podstrkuje
tajně dopisy, je-li přistižena, lže. Její otec byl
pobočníkem Masaryka, adresuje jej generál v.v.

NEDVĚDOVÁ Františka, Gabriela, nar. 23.2.1907 Malé Křepiny, industriál-
ní učitelka, představená řádu Anglických panen a býv. vedoucí
Charitního domu. Ironická, drzá.

KOLIBAROVÁ Marie, Jolana, nar. 2.2.1918 Myslava, Slovensko, učitelka,
představená řádu sv. Dominka, je zaměřena proti lid.dem.
zřízení, klidné povahy, slušná. Posílala z kláštera
tajně dopisy v krabici. Je nemocná, t.č. je v lázních Teplice,
doporučujeme Charitu.

Náčelník III. odboru :
por. V a n í č e k Jindřich.

z. por. František Chaloupek

Vyhotoveno : 2x

Výtisk č.1 pro MV

Výtisk č.2 pro domo.

PŘÍLOHA XII.

Soupis prvotisků z hejnické františkánské knihovny: Ak PNP, Provizorní seznam archiválií-svozy PNP, č. 33, svoz prvotisky.

SVOZ - prvotisky

- II. Hejnice - 1. Thomás de Aquino: Catena aurea - Venetiis, Bonetus Locatellus 1493 I 73
2. Bartholomaeus de Glanvilla: De prosperitatibus rerum - Argentinae, b.t. 1485 I 132
3. Biblia latina cum glossa - Basileae, Joh. Petri et Joh. Froben 1498 I 44
4. Angelus de Clavasio: Summa angelica de casibus conscientiae - Argentinae, Martinus Flach 1495 - I 174
5. Johannes Nider: Sermones totius anni de tempore et de sanctis - b.m.b.t.b.r. I 111
6. Guilielmus Paraldus: Summa de virtutibus et vitiis - b.m.b.t.b.r. I 31
7. a) Paratus: Sermones de tempore et de sanctis - b.m.b.t.b.r. I 24/1
b) Johannes Gritsch: Quadragesimale - b.m.b.t. 1490 I 24/2
8. Rosetum exercitiorum spiritualium et sacrarum meditationum - Basileae, Jac. Wolff de Pforzen 1494 I 144
9. Johannes de Turrecremata: Quaestiones evangelicorum - b.m.b.t.b.r. I 26
10. Johannes de Verdena: Sermones dormi secure - Argentinae, Mart. Flach 1488 I 22

celkem 10 svazků (11 spisů)

přiloženo s pražskou knihovnou kapucínskou